Prefaţă

Timp de atâtea zeci de veacuri până mai odinioară, tot interiorul Africii rămăsese complet necunoscut Europenilor şi fără contact cu lumea civilizată. Abia în anii 1840 a înaintat primul om alb în aşa numitul continent negru. De atunci alţii au făcut călătorii de cercetare a acelor regiuni misterioase, descoperind păduri seculare, vegetaţia bogată, ecuatorială şi animalele, păsările şi reptilele caracteristice ţărilor caide.

David Livingstone, născut la 19 martie 1813 în Anglia, în apropiere de Glascow, după ce a studiat medicina, pleacă în anul 1840 ca misionar în Colonia Capului din Sudul Africii. De acolo, el întreprinde mai multe călătorii, înaintând departe în interiorul necunoscutului continent, fiind astfel primul european, care pune pe oamenii de acolo în legătură cu restul lumii.

Pentru curajul şi energia dovedite în aceste mari şi grele călătorii, Livingstone a fost socotit post mortem drept unul dintre eroii naţionali ai Angliei, iar corpul său a fost înmormântat alături de gloriile Marii Britanii, la Westminster.

După dânsul a plecat Stanley în tot aşa de vestitele sale călătorii de explorare a Africii. Mai târziu călătorii de acest fel au fost întreprinse şi de alţii, aşa că astăzi Africa a ajuns destul de bine cunoscută, în mai toate regiunile ei.

* * *

Dar de ce explorările acestea geografice pentru cunoaşterea oricărui colţişor de pe pământ nu au fost întreprinse în veacurile anterioare?

Răspunsul a fost dat de mult timp în sensul că mijloacele de transport nu erau pe atunci aşa de lesnicioase ca azi, când diferitele invenţii au dus la produsele deosebite ale tehnicii moderne, în stare să dea omului putinţa de a cutreiera mări şi uscături.

Dar de ce invenţiile şi progresul în toate nu s-au produs şi ele mai demult? Erau pe atunci oameni mai puţin inteligenţi şi mai puţin destoinici şi iscusiţi ca astăzi?

Nu, nicidecum! Explicaţia nu o vom găsi comparând generaţiile din diferite veacuri. Numai Sfânta Scriptură explică faptul acesta rămas până astăzi o taină pentru oameni.

Profeţiile Scripturii arată că avea să vină pe lumea asta un timp, despre care Domnul, prin profetul Daniel, zice:

„Tu, Daniele tăinuieşte aceste cuvinte şi sigilează cartea până în timpul sfârşitului: atunci mulţi vor cutreiera, iar cunoştinţa se va înmulţi". Daniel 12, 4

Acest timp, numit „al sfârşitului", este deseori amintit în Scripturi. Însuşi Domnul Hristos vorbeşte despre timpul sfârşitului şi arată caracterele lui, când zice: „Şi se va predica această Evanghelie a împărăţiei în toată lumea, spre mărturie la toate popoarele şi atunci va aveni sfârşitul". Matei 24, 14

Credem că cititorul a prins deja înţelesul acestor spuse ale Scripturii. Aşadar, profeţia afirmă cu peste 2400 de ani mai înainte, că avea să vină un timp anumit, numit „timpul sfârşitului", când se vor produce următoarele fapte importante, nemaivăzute până atunci.

1. Extraordinară şi rapidă înmulţire a cunoştinţelor oamenilor;

2. Cutreierarea pământului în lung şi în lat, pe mare şi pe uscat;

3. Predicarea Evangheliei în toată lumea, la toate popoarele, ca să se ştie, că venirea împărăţiei lui Dumnezeu este aproape şi că trăim în timpul sfârşitului.

Timpul acesta a venit exact, aşa cum a fost prezis. Dovezile le avem demult în faţa ochilor noştri.

Iată! în curs de aproape 6.000 de ani de la creaţiune, oamenii – pentru călătorie sau transport – au folosit mereu aceleaşi mijloace, de care se serveau şi patriarhii, profeţii şi apostolii din veacurile îndepărtate.

După anii 1840, însă s-au adunat invenţii după invenţii; s-au construit vapoare cu aburi pentru traversarea mărilor şi oceanelor şi locomotive pentru străbaterea cu repeziciune a celor mai mari distanţe. Cercetările şi explorările pământului au luat o amploare fără precedent.

Atunci au început cutreierările de mult prezise. Iar partea cea mai interesantă de observat este că impulsul pentru cutreierare pornea din dorinţa de predicare a Evangheliei pentru creştinarea popoarelor care stătuseră atâtea veacuri departe de Dumnezeu, departe de lumină. Tocmai dorinţa aceasta şi o mare iubire de oameni au determinat şi pe Livingstohe să întreprindă celebrele sale călătorii în centrul Africii.

Nu mult după aceea, adică la anul 1844, a început şi marea lucrare de predicare a Evangheliei în toată lumea, vestind venirea Domnului şi a împărăţiei Sale, exact aşa cum fusese prezis demult că se

va întâmpla. De atunci datează pe lume marea mişcare adventă, care a crescut şi va creşte necontenit, terminându-se cu venirea în mărire a Domnului Hristos.

Călătoriile lui Livingstone, ale lui Stanley şi ale altor exploratori, au fost prevăzute în planul lui Dumnezeu ca mijloc de pregătire pentru marea lucrare a predicării I evangheliei, întreprinsă de puternică mişcare adventă în toată lumea, la toate popoarele. Pretutindeni, pe urma marilor exploratori au pătruns îndată misionarii adventişti, la timpul hotărât de Dumnezeu pentru minunata lucrare de evanghelizare a lumii. Astăzi, de la polul nord până la polul sud şi de la răsărit până la apus, nu există nici măcar un singur ţinut pe lata pământului, unde să nu răsune cu putere şi cu mare succes solia Evangheliei, dusă de această mică grupă de credincioşi, care – deşi puţini – au ajuns totuşi cunoscuţi pretutindeni, tocmai din cauza zelului lor misionar, de a duce tuturor popoarelor vestea cea bună: „Că Dumnezeu a iubit lumea atât de mult, încât a dat pe Fiul Său unul născut, pentru ca oricine, care crede, să nu piară, ci să aibă viaţa veşnică". Iar despre ei înşişi, aceşti soli declară tuturor cu deplină umilinţă: „Noi vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcaţi-vă cu Dumnezeu!"; „Temeţi-vă de Dumnezeu şi păziţi poruncile Lui!"

Negreşit, lucrarea aceasta se face cu mari greutăţi şi lovindu-se de batjocori şi împotriviri tocmai din partea celor care ar trebui cei dintâi s-o sprijine. Totuşi în mijlocul tuturor greutăţilor, se adevereşte cu aceşti soli credincioşi cuvântul Domnului care zice: „Cât de frumoase sunt pe munţi picioarele celor ce vestesc Evanghelia, celor ce vestesc pacea şi împăcarea cu Dumnezeu!"

* * *

Cartea aceasta prezintă cititorilor experienţele misionarilor adventişti cari au predicat şi predică Evanghelia tocmai prin ţinuturile Africii, pe unde a călătorit pe timpurile sale Livingstone.

Românii noştri vor citi cartea cu şi mai mult interes, când vor auzi cât de minunat a condus Dumnezeu lucrurile aşa, ca şi neamul nostru românesc să ajungă a se face părtaş la marea lucrare de luminare a popoarelor prin Evanghelie.

Pentru prima dată în istoria ţării noastre, Adventiştii din România au trimis anul trecut o familie de misionari cu destinaţia pentru Madagascar. Urmăriţi pe hartă mişcările misionarilor noştri şi veţi vedea că – dacă în Colonia Capului şi în Rhodesia au lucrat şi

lucrează misionari englezi şi americani – este cazul să mulţumim lui Dumnezeu, că la o oarecare distanţă mai spre răsărit, în Madagascar, se găsesc acum în minunata lucrare a predicării Evangheliei la neamuri păgâne şi fii şi copii ai ţării noastre. Dumnezeu să-i binecuvânteze şi să-i ajute! Ei să poarte acolo pretutindeni stindardul Evangheliei Domnului Hristos; iar noi să-i susţinem cu rugăciunile noastre şi cu obolul nostru.

* * *

Iubite cititor! Dacă Dumnezeu a făcut asemenea minuni pentru pregătirea terenului, ca Evanghelia să ajungă cu adevărat în toată lumea, la toate popoarele, s-ar cădea oare ca numai neamul nostru românesc să rămână în aceasta mai pe urmă? Avem destule dovezi din istorie că Dumnezeu a avut numai gânduri de bine şi planuri mari cu ţara noastră şi cu neamul nostru; iar rugăciunea noastră să fie totdeauna, ca bunul nostru Mântuitor, Iisus Hristos, să pregătească şi în inima românilor noştri terenul pentru primirea şi rodirea minunată a cuvântului Evangheliei care să ne câştige pentru împărăţia Domnului şi să ne facă părtaşi de fire dumnezeiască!

Bucureşti.

Ştefan Demetrescu.

Introducere a 29 martie 1895 ne-am luat rămas bun de la prieteni şi de la patria noastră plecând în Africa de Sud. Pentru ultima dată vedeam pe tatăl şi pe singurul meu frate. Cu toţii într-un grup de şase misionari, în seara zilei de 22 mai 1895, am luat trenul din Cap-Town pentru a începe călătoria noastră spre centrul Africii. Curând, după Cap-Town, treceam printr-o regiune deluroasă. Ajungând la munţii Hexriver, se oferea privirilor noastre peisajul cel mai pitoresc pe care l-am văzut vreodată în Africa de Sud. De pe vârful muntelui aveam o minunată privelişte deasupra văii fluviului. În depărtare înfloreau tocmai portocalii.

După munţii Hexriver am ajuns pe platoul Caru. Aici creşte pe alocurea peliniţă, restul însă este pustiu, şi numai rar se găseşte câte un colonist olandez. La Kimberley am vizitat una din renumitele mine de diamante. Într-o duminică dimineaţa trenul nostru ajunsese în gara Mafeking, care era atunci situată la capătul liniei ferate.

Fraţii noştri de credinţă din Africa de Sud fuseseră aşa de amabili, încât înainte de sosirea noastră ne cumpăraseră toate cele necesare pentru continuarea călătoriei. Astfel, am găsit pregătite două

care şi o căruţă pentru a putea înainta mai departe. Carele erau destinate pentru transportul bagajelor noastre de la Mafeking până la staţiunea misionară din

*

Bulavaio, situată la o depărtare de aproape 1.000 km, iar căruţa avea să servească pentru transportarea soţiilor noastre.

În seara zilei de 2 iunie, după apusul soarelui, am pornit la drum. Carul cel mai greu încărcat era tras de un „rând" de boi, celălalt de un „rând scurt", şi trăsura de patru boi. În limbajul sud african prin „un rând" se înţelege şaisprezece boi. Un „rând lung" se compune din optsprezece, iar unul „scurt" din paisprezece boi.

Noi am tras la sorţi cine să conducă în prima seară boii de la căruţă şi sorţul a căzut asupra mea. Abia ieşisem din Seminarul misionar şi mă credeam bogat în cunoştinţe. De aceea îmi închipuiam că voi putea mâna boii tot atât de bine ca şi un băştinaş. Am ajutat, deci, soţiilor noastre să se urce în căruţă şi am vrut să ne ţinem exact după carele din faţa noastră. Însă boii mei n-au vrut să ştie nimic despre lucrul acesta. Ei au scăpat de sub controlul meu şi au luat-o peste câmp. Soţiile noastre au început să strige. Am fugit cât puteam după căruţă, încercând să aduc boii iarăşi pe drum. Îi ajunsesem, când iată că m-am agăţat de un tufiş de mărăcini, pe care olandezii îl numesc „wachteen-beetje", ceea ce înseamnă „aşteaptă puţin". Aceşti mărăcini sunt în formă de cârlige. Căzând peste tufiş, a trebuit să aştept într-adevăr „puţin" că mult, până ce am reuşit să scap de acolo, şi aceasta numai după ce am lăsat în tufiş câteva bucăţi de stofă din hainele mele.

Noi călătoream seara, căci boii nu puteau să suporte căldura din timpul zilei. În afară de asta ei trebuiau să pască ziua. De obicei, înjugam târziu după prânz, făcând apoi un drum de aproximativ trei ore; legam după aceea animalele pentru noapte şi porneam din nou dis-de-dimineaţă pentru a dejuga iarăşi după câteva ore de drum.

Cineva a zis odată că, dacă un călător, în timpul drumului de la Cap-Town spre nordul ţării aruncă trei priviri prin fereastra vagonului, după ce trenul a părăsit munţii Hexriver, el poate să vadă toate câte sunt de văzut acolo: la sud, Caru, sau pustiul sud-african; pe la Vryburg şi Mafeking, stepa; şi în ţara beciuană, mărăcini. Mărăcini, spini şi iarbă – iarbă, spini şi mărăcini – aceasta e tot ce oferă acel ţinut.

La 25 iunie am făcut un popas pe malul râului Palia. Curând,

după ce am dejugat pentru a ne odihni în timpul zilei, atenţia mi-a fost atrasă de nişte pocnete de bice, care se auzeau la vale. Ele veneau din locul unde râul Palia se uneşte cu Limpopo. Pornind spre zona aceea, am găsit mai multe familii olandeze care se găseau în drum dinspre Transvall spre Africa portugheză de Apus. În timpul traversării râului, căruţele de înnămoliseră acolo, iar boii încercau să le scoată la celălalt mal. De fiecare căruţă trăgeau patru „rânduri", adică 64 de boi. Cu toate acestea căruţa nu se urnea din loc.

După ce cam doisprezece ţărani olandezi au învârtit bicele lor duble şi după ce băştinaşii au început să strige şi să ţipe, boii au pornit. Urmarea a fost că inima căruţei s-a rupt şi boii au ieşit din nămol numai cu roţile din 'nainte. În curând, însă olandezii au tăiat un copac, l-au cioplit şi au făcut din el o inimă nouă. Când a înserat, ei erau gata de plecare.

Apa este un lucru rar în ţara beciuană. De aceea a trebuit să parcurgem distanţe lungi, câteodată chiar 30 de km. pe zi, înainte de a găsi un loc cu apă. Într-un loc, unde ne-am oprit, a trebuit să scoatem apă dintr-o fântână; boii noştri însă nu băuseră până atunci niciodată apă dintr-un jgheab, şi de aceea nici n-au vrut să bea, cu toate că le era tare sete. Misionarul Tripp, conducătorul expediţiei noastre, a săpat împreună cu mine o groapă, pe care am căptuşit-o cu o bucată de foaie de cort, acoperind marginile cu pământ, şi apoi am cărat apă acolo. Videnia noastră a izbutit. Toate vitele au băut până s-au săturat.

În timpul secetei râurile din ţara beciuană sunt numai nişte albii mari de nisip. Ajungând la Saşi, am coborât până la râu pentru a căuta apă, însă n-am putut descoperi altceva decât nisip. În apropierea unui văd am văzut pe un băştinaş în genunchi, care scobea cu amândouă mâinile în nisip. Fiindcă doream să aflu ce caută el, m-am dus acolo. La o adâncime de circa 45 cm., nisipul era umed şi cam pe la 60 cm. a găsit apă. Cu această ocazie am învăţat, deci, cum se poate scoate apă dintr-un râu african.

După ce am traversat ţara beciuană, am ajuns în ţara Matabele, unde aveam să ne stabilim. Regatul Matabele a fost înfiinţat de Umzilicazi care a fost primul rege. Umzilicazi a fost un renumit subşef de trib al lui Tiaca, regele din Zulu. Tiaca l-a trimis pe Umzilicazi într-o expediţie, la anul 1828, în nordul ţării Zulu. Umzilicazi a făcut cu această ocazie o pradă de câteva mii de vite şi s-a reîntors cu o mare mulţime de sclavi. Ajungând la hotarul Natalului, el a convocat pe

Indunaşii săi – acesta este numele comandanţilor de trupe la Zulu – şi i-a întrebat de ce ar preda ei acum toată această pradă regelui Tiaca care nici nu i-a însoţit în campania lor şi, deci, ei au câştigat-o prin vitejia lor proprie. Comandanţii s-au declarat de acord să ţină prada pentru ei. Umzilicazi a tăbărât apoi câteva zile la hotarul ţării. Când regele Tiaca văzu că nu primeşte niciun dar, el şi-a dat seama că Umzilicazi l-a trădat şi că s-a răsculat împotriva sa.

Tiaca a mobilizat imediat o armată mare pentru a aduce la ascultare pe şeful rebel. Umzilicazi se temea de o luptă şi se îndoia de fidelitatea multora dintre Indunaşii săi. De aceea şi-a luat drumul prin partea mijlocie a Transvaalului de astăzi, nimicind tot ce se afla în calea sa. Intenţia sa a fost, după cum a mărturisit el însuşi, să creeze un pustiu întins între sine şi fostul său domnitor. De aici s-a îndreptat apoi spre nord, pustiind ţara şi răpind toate vitele care îi cădeau în mână. După ce a trecut în cele din urmă râul Limpopo, a supus pe Masona, Macalanga şi alte triburi, întemcând regatul Matabele.

Umzilicazi a fost un domnitor crud şi setos de sânge. Băştinaşii mi-au arătat cum Matabelii îndoiau pomişori până aproape de pământ şi legau apoi de ramurile lor pe pruncii care nu puteau fi purtaţi de mamele lor în timpul marşurilor grele, iar apoi aprindeau un foc dedesubt, arzându-i de vii. Matabelii trăiau din război şi pradă. Ei socoteau chiar timpul după expediţiile lor războinice, căci ei invadau regulat în fiecare an vreun ţinut.

În anul 1893, Lobengula, fiul şi urmaşul lui Umzilicazi, a trimis trupele sale după pradă în ţara Masona. Cu ocazia aceasta s-au ciocnit cu coloniştii, care se stabiliseră acolo după îndemnul Societăţii Britanico-Sud-Africană. Guvernul englez a cerut din partea lor reparaţia pagubelor cauzate atât supuşilor englezi, cât şi locuitorilor din Masona. Lobengula a declarat că el n-a restituit niciodată unui Masona vreun lucru. Aceasta a avut ca urmare declararea războiului. În noiembrie 1893, Lobengula a fost silit să părăsească reşedinţa sa din Bulavaio, iar regatul Matabele a încetat să existe. Nimeni nu cunoaşte soarta ultimului său rege, Lobengula.

Apropiindu-ne de Bulavaio, am zărit munţii Matoppa. La răsărit de localitatea numită „Smochin" se poate vedea când timpul e frumos, înălţimea stâncoasă numită World View, (Vederea lumii), unde a dorit să fie înmormântat bărbatul al cărui nume! poartă Rhodesia. În locul cel mai înalt, pe o stâncă uriaşă, mormântul a fost săpat în granit.

Deasupra se găseşte o tablă cu inscripţia simplă: „Cecil John Rhodes”. La cele patru colţuri ale mormântului se găsesc patru blocuri mari de stâncă, fiecare având mărimea unei case mici.

La 23 iulie am ajuns la râul Chami, cam la 30 km. de Bulavaio, abătându-ne de la drumul principal. La 25 iulie am ajuns pe proprietatea misiunii noastre. Ne-am bucurat că se terminase în cele din urmă călătoria cea lungă! în noaptea aceea am dormit sub un mare smochin. În dimineaţa zilei următoare am plecat mai departe, mergând până la locul destinat pentru staţiunea noastră misionară. Acolo am dejugat boii, dându-le drumul să pască.

Cam după vreo două ore au venit indigenii, care auziseră de sosirea noastră şi ne-au urat bun venit. Ei ne-au zis că au construit pentru noi o colibă, la o depărtare de circa 500 m. spre apus, crezând că locul acela ar fi cel mai potrivit pentru o locuinţă. Misionarul Tripp a pus numaidecât să se aducă boii şi să fie înjugaţi. Astfel, am ajuns la prânz, în ziua de 26 iulie 1895, în căminul nostru cel nou. Era o mică colibă de lut cam de 4 m. În diametru. Pereţii erau înalţi de 1, 1/2 m. Acoperişul era dintr-un strat subţire de iarbă, oferind într-adevăr umbră suficientă, se dovedea însă în timpul ploii cam neîndestulător.

Un conlucrător, care a vizitat mai târziu proprietatea misiunii noastre în iulie 1903, a descris-o în modul următor: „Vederea proprietăţii misiunii noastre era o surpriză plăcută pentru mine, fiindcă aşteptam să văd un ţinut pustiu. Am găsit însă contrariul, cu toate că ajunsesem acolo în timpul secetei. Casele făceau o impresie foarte plăcută. Ochiului i se oferă un orizont larg, un bogat relief cu coline şi văi, vârfuri de munţi şi o floră abundentă. Vizitând proprietatea misiunii noastre, am avut impresia că această suprafaţă de teren de 4.800 ha. Întindere ar putea fi privită ca un parc natural desăvârşit, dacă ar fi situat în apropierea unui oraş mare. Varietatea florilor şi a ierburilor în timpul ploii, diferiţii copaci, blocurile uriaşe de granit, aşezate în mod pitoresc, dintre care multe fac impresia că ar ajunge o slabă atingere pentru a le scoate din echilibru, făcându-le să se rostogolească de pe vârful colinei pe care-l încoronează, numeroasele soiuri de animale precum şi posibilităţile pentru agricultură, contribuie la a entuziasma pe orice prieten al naturii pe această întindere de pământ al Misiunii noastre.

Plantări şi culturi

Cine vizitează astăzi staţiunea misionară Solusi nici nu-şi poate

închipui în ce stare se afla ea când am înfiinţat-o. Acolo, unde sunt azi casele, exista pe atunci un tufiş des, atât de des, încât ne-am rătăcit de mai multe ori. Săpând odată o fântână, misionarul Tripp a mers la o mică depărtare pentru a tăia un copac din care voiam să facem o axă cu o roată. Dar, la reîntoarcerea sa, s-a rătăcit prin desiş. Cu toate că era numai la o depărtare de vreo 200 m. de la corturile noastre, el a trebuit să se urce într-un copac şi abia astfel a putut să descopere vârful copacului celui mare sub care se găseau corturile noastre.

După sosirea pe proprietatea misiunii noastre, ne-am adus adeseori aminte de experienţa făcută de Cezar, care a zis: „Toate trebuiau făcut în acelaşi timp". Grădina trebuia imediat plantată, casele trebuiau construite, legăturile comerciale trebuiau începute cu indigenii şi lucrările de croitorie trebuiau făcute pentru femeile negre. Afară de asta a trebuit să mai săpăm o fântână şi să executăm încă multe alte lucrări în legătură cu viaţa unui pionier.

Ne-am instalat în corturile noastre cât se poate de comod; când însă am plantat grădina şi am căutat să obişnuim pe indigeni cu cultivarea pământului, misionarul Tripp împreună cu mine am început să cioplim bârne pentru construirea unor case provizorii.

Copacii din Africa sunt foarte strâmbi şi noduroşi. Numai cu mare greutate am putut să scoatem din ei bârne de o lungime de 2, 1/2 m., mai mult sau mai puţin drepte, înfigându-le vertical în pământ şi îmbrăcându-le cu lut, ele aveau să formeze pereţii casei noastre. Mergând într-o zi cu un tânăr băştinaş prin pădure, am descoperit un număr de copaci foarte frumoşi şi drepţi care puteau fi, după părerea mea, lemne excelente de construcţie. Băştinaşul căuta să mă convingă despre contrariul, zicându-mi: „O lună e bun; două luni nu e bun; trei luni nu mai e bun".

Eu n-am putut să pricep spusele lui şi de aceea am tăiat unul din cei mai frumoşi trunchi, întrebuinţându-l pentru căpriori la casa mea. A trebuit să constat însă, că lucrurile erau aşa, după cum zicea negrul: timp de o lună lemnul a fost bun, tot astfel şi după luna a doua, însă în cursul lunii a treia a crăpat, fiind ros de viermi. Am recunoscut că, deşi venisem în Africa pentru a instrui pe băştinaşi, totuşi existau încă multe lucruri pe care eu trebuia să le învăţ de la ei.

Casele noastre aveau o suprafaţă de 3, 1/2 pe 7 m. Acoperişul era din iarbă. Stâlpii, care ţineau pereţii, fiind foarte strâmbi, era nevoie de mult lucru pentru a-i tencui şi a astupa toate crăpăturile. Din

ce trebuia făcută duşumeaua? Băştinaşii şi mulţi colonişti albi o fac numai dintr-o amestecătură de pământ şi din balegă de vite. La sfârşitul fiecărei săptămâni toată duşumeaua trebuie din nou acoperită cu un strat de pământ cu balegă. Noi însă am preferat să întrebuinţăm numai pământ, fără a mai adăuga ceva la el.

Casele noastre aveau şi câte două ferestre, în fiecare parte a uşii din faţă câte una. Fiecare fereastră avea două geamuri mici. De asemenea, am făcut şi o deschizătură pentru aerisirea încăperii. Pe timp de ploaie, ea putea fi închisă cu o bucată de pânză de cort. Interiorul era despărţit în două camere, printr-o perdea, atârnată de o bârnă. Prima cameră servea pentru primirea de oaspeţi şi pentru dormit, iar a doua, după perdea, era bucătărie, sufragerie şi cămară în acelaşi timp.

În prima săptămână a lunii noiembrie, casele au fost gata. Pe ziua de 8 noiembrie am instalat soba, am înnegrit-o şi ne-am propus în ziua următoare să facem un dejun în stil european. Sora Tripp şi soţia mea au preţuit, desigur, foarte mult perspectiva de a putea găti iarăşi pe o maşină. Ele trebuiseră aproape o jumătate de an să gătească toate mâncărurile deasupra unui foc, pe o vatră în câmp deschis.

În seara zilei de 8 noiembrie ne-am culcat devreme. Noi făceam lucrul acesta plini de aşteptare veselă pentru dimineaţa următoarea. Dar, chiar în noaptea aceea ne-a surprins prima ploaie torenţială. Pereţii caselor noastre n-avuseseră destul timp pentru a se usca în soare şi, astfel, învelişul acoperişului a fost doborât jos de ploaie. Frumoasa noastră maşină de gătit, atât de elegant poleită, a fost acoperită de un strat de 20 cm. de lut. Pe jos, în bucătărie, apa era până la glezne. Locuinţa întreagă făcea impresia unei ruine. Dezamăgirea a fost aşa de amară, încât am surprins pe soţia mea vărsând câteva lacrimi. În curând, însă, faţa ei a devenit din nou senină şi noi ne-am apucat să reparăm stricăciunile.

Patru luni după ce sosisem pe proprietatea misiunii noastre terminasem casele, ridicasem o capelă, săpasem o fântână şi desţelenisem şi plantasem 12 ha. de pământ. Începusem, de asemenea, să conversăm puţin în limba băştinaşă. O sută cincizeci la două sute de indigeni vizitau serviciile noastre divine în fiecare Sâmbătă. Venisem în acel loc pentru a lucra şi ne simţeam, într-adevăr, foarte fericiţi în activitatea noastră.

Scurt timp după ce ne-am mutat în căminul nostru cel nou, unul

dintre tinerii băştinaşi, care lucrase la noi, ne-a invitat la nuntă să deoarece noi bărbaţii eram prea aglomeraţi cu lucrul, au putut să meargă numai soţiile noastre. Când ne-am dus după ele seara, băştinaşii ne-au însoţit după obiceiul lor, o bucată de drum. Ei observară că misionarii

f*ai în*

§*MW*§»

Cum se prezintă astăzi staţiunea Solusi. În faţă două rânduri de boi

*

pl).; – îi

Şeful de trib Urmevu (la stânga) înaintea peşterii, în care a ascuns lucrurile noastre în timpul răscoalei Matabele.

sărutau pe soţiile lor când îşi luau rămas bun de la ele. De aceea, bătrânul Chaba Chaba, conducătorul acelui grup de negrii, a crezut că se cuvine ca şi el să sărute cu această ocazie pe sora Tripp şi pe soţia mea. El a început cu sora Tripp; soţia mea, în schimb, a scăpat cu fugă, înainte de a-i veni rândul.

Ploile au venit atunci chiar la timp. Porumbul, fasolea şi secara noastră au răsărit curând după aceea şi au crescut repede. Dar, într-o zi, ne-au făcut lăcustele o vizită. Porumbul nostru crescuse aşa de mare, încât numai cu greutate se mai putea vedea tufişul învecinat. La o jumătate de oră după apariţia lăcustelor nu se mai vedea nici urmă de plantă pe tot întinsul câmpului nostru. Porumbul a crescut din nou, fasolea, însă, a fost complet distrusă. După un timp de la cele petrecute, abia începuse să crească porumbul nostru, şi din nou ne ameninţa o asemenea plagă. De data aceasta, am făcut pregătiri.

Imediat ce s-a apropiat o ceată de lăcuste am strâns pe toţi băştinaşii şi i-am trimis cu cutii de tinichea pe câmp pentru a provoca un zgomot mare şi a urla în timpul acesta ca sălbaticii. Afară de asta, au zvârlit cu pământ după lăcuste, astfel încât ele au pornit mai departe, şi recolta noastră a fost salvată.

Foarte neplăcute sunt lăcustele, când nu au aripi şi înaintează sărind. Îndată ce aceste lăcuste mici năvălesc asupra unui câmp cu bucate, indigenii dau de veste sosirea lor. Mişcându-se numai sărind, ele înaintează încet. Noi în partea din care veneau lăcustele am făcut un şanţ de circa 50 cm. adâncime, prevăzându-l la anumite distanţe cu gropi. Căzând lăcustele în şanţ, ele săreau încoace şi încolo, până ce

cădeau în gropi. Noi le acopeream apoi cu pământ, îngropându-le cu milioanele.

Câteodată, veneau aşa de numeroase, încât umpleau foarte repede şanţul şi gropile. Atunci am înjugat un bou de un trunchi de copac, să-l tragă prin şanţ, astfel încât lăcustele

2!

erau toate strivite. Uneori numărul lor era atât de mare, încât, în ciuda tuturor măsurilor de prevedere, ajungeau pe câmp, iar noi eram siliţi să le urmărim cu nuiele, bătându-le până ce părăseau câmpul şi recolta noastră era astfel salvată. Lăcustele nu se întorc niciodată, ci zboară sau sar totdeauna în aceeaşi direcţie mai departe.

În timpurile trecute, lăcustele distrugeau deseori recolta indigenilor din ţara întreagă. Au fost de ajuns însă trei ani de combatere energică cu arsenic pentru a stârpi aproape cu desăvârşire plaga lăcustelor din Rhodesia

Răscoala Matabelilor.

În decembrie 1895, Rhodesia a trecut prin mare agitaţie din cauza năvălirii pusă la cale de dr. Jameson în Transvaal. Dr Jameson, administratorul societăţii engleze din Africa de Sud, care avea sub stăpânirea ei întreaga Rhodesie, a concentrat toată poliţia ţinutului, invadând în Transvaal, pentru a răsturna guvernul Republicii Africane de Sud. La apus de Johannesburg l-a întâmpinat armata Burilor. După o luptă scurtă şi înverşunată, el a fost prins împreună cu toată ceata sa.

Această veste s-a răspândit cu iuţeala fulgerului între indigeni. Până atunci matabelii aveau un respect deosebit faţă de englezi. Ei luptaseră deseori împotriva olandezilor, dar nu fuseseră niciodată învinşi. Negrii au văzut însă acum că „micul englez", aşa numeau ei pe Dr. Jameson, fusese învins cu toată armata sa, fiind luat prizonier de vechiul său inamic, Paul Krueger, care în alte rânduri suferise înfrângeri. Desigur că englezii pierdeau astfel cu desăvârşire reputaţia lor războinică.

La scurt timp după expediţia lui Jameson, ţara întreagă a fost bântuită de epizootie şi anume de pestă bovină. Imediat ce s-a declarat această boală, guvernul a încercat să împiedice propagarea ei prin faptul că vitele din turmele molipsite au fost împuşcate. Aceasta a stârnit mânia indigenilor, căci vitele erau toată bogăţia lor care era distrusă în felul acesta.

Englezii, care se aflau în ţară, au început în curând cu

exploatarea minelor, cât şi cu desţelenirea pământului, înfiinţând întreprinderi întinse de agricultură. Din cauza aceasta au trebuit să angajeze un număr mare de lucrători băştinaşi. Dacă regele Lobengula dorea ca cineva să lucreze pentru el, atunci trimitea solii săi pentru a invita pe şefii de trib şi pe bătrânii satelor să trimită atâţia oameni la lucru câţi avea nevoie; însă el nu plătea niciodată munca prestată. Şefii şi bătrânii erau obligaţi să dea la orice ocazie numărul cerut de lucrători, şi vai de căpetenia aceea care ar fi neglijat datoria sa în această privinţă. Pentru băştinaşi această prestaţie de lucrători era o povară grea.

Punându-le minele în exploatare şi începându-se cultivarea pământului, guvernul cel nou a trimis de asemenea soli la şefii de trib şi la bătrânii satelor spre a angaja un număr de oameni pentru lucrarea minieră, oferind însă pentru aceste servicii o bună plată. Guvernul invita deci, numai pe băştinaşi să participe la lucru. Indigenii vedeau însă în aceasta aceeaşi constrângere ca cea din zilele lui Lobengula. În ţinutul nostru însă, n-am putut să aflu despre niciun caz, că indigenii ar fi fost constrânşi împotriva voinţei lor să lucreze în mine. Cu toate acestea s-a produs nelinişte şi nemulţumire între băştinaşi.

Către sfârşitul lunii martie s-au înmulţit zvonurile despre izbucnirea unei răscoale. Misionarul Tripp a plecat la Bulavaio spre a se informa cu privire la starea lucrurilor. I s-a dat răspunsul că guvernul a convocat la o consfătuire toţi bărbaţii de seamă dintre băştinaşii ţării. Foarte puţini însă, dintre şefii de trib au primit această invitaţie. Gambo, o rudă a lui Lobengula, a venit; însă a fost imediat arestat după sosirea sa la Bulavaio, fiind trimis apoi la închisoare, unde a rămas tot timpul, cât a durat răscoala. În săptămâna care a urmat după vizita Misionarului Tripp la Bulavaio, m-am dus la oraş pentru a face târguieli. Toate vitele noastre fiind în carantină, exista numai o singură posibilitate pentru a face această călătorie de peste 50 km.: adică a merge pe jos. Astfel am părăsit staţiunea misionară cam la ora 3 după masă, fiind însoţit de doi hamali indigeni, dintre care fiecare purta o povară de circa 25 kg. Am ajuns la ora 6 dimineaţa la Bulavaio şi după ce am vândut untul şi ouăle noastre pe piaţă, am început să aranjez celelalte chestiuni ale noastre.

Cam pe la ora 9 am văzut un călăreţ, pe Seventh Avenue (Strada a şaptea), galopând pe un cal, acoperit cu spumă. El n-avea nici pălărie,

nici haină şi striga: „Matabelii s-au răsculat şi nimicesc toate în ţinutul Filibuzi!”

Doream să aflu dacă măcelul se mărgineşte numai asupra acelui ţinut sau dacă s-a sculat poporul întreg într-o singură noapte pentru a omorî pe toţi coloniştii albi. Fiind foarte mult îngrijorat de soarta soţiei mele şi a celorlalţi misionari, m-am dus la funcţionarii guvernului pentru a mă informa cât se poate de exact. La ora 2 după masă m-am întors la staţiunea misionară împreună cu cei doi băştinaşi, în care nu puteam să am încredere, fiindcă nu-i cunoşteam mai de-aproape. Eu i-am trimis pe indigeni înainte, pe drumul care forma un arc, rugându-i să mă aştepte la râul Chami, circa 20 km. mai departe. În caz că nu voi sosi până la apus de soare acolo, ei aveau să rămână peste noapte la râul Chami şi să plece în ziua următoare singuri pe drumul spre staţiunea misionară.

Îndată ce ei nu se mai vedeau, am apucat pe o cărare mult mai scurtă şi am traversat râul Chami la scurt timp înainte de a-l putea ei traversa. De acolo am mers cât puteam de iute spre staţiunea misionară, unde am ajuns pe la ora 2 dimineaţă. Cât de bucuros am fost când am văzut încă clădirea noastră stând în picioare şi pe soţia mea strigându-mi bun venit. Făcusem circa 110 km. În 36 de ore fără să dorm de fel şi fără să mănânc decât foarte puţin în acest timp. Eram, deci, foarte obosit. Imediat am chemat pe misionarul Tripp cu soţia sa şi am avut o lungă convorbire cu privire la situaţia noastră.

Am ajuns la concluzia că lucrul cel mai potrivit ar fi să părăsim imediat staţiunea misionară.

În dimineaţa zilei următoare am convocat pe indigeni, dându-le sfatul să nu ia parte la răscoală. Restul zilei l-am întrebuinţat pentru a încărca cărţile, paturile şi alimentele noastre în carul nostru. În timpul acela aveam numai un car. Celălalt car şi căruţa le vândusem. Fiindcă era imposibil să găsim loc pentru toate bagajele a patru familii într-un singur car, am îngropat sobele, farfuriile şi toate celelalte obiecte, despre care credeam că nu le vor putea distruge furnicile albe. Aproape tot ce se găsea în cămara noastră am vândut în ziua aceea indigenilor. Celelalte lucruri, precum şi vitele, le-am încredinţat pazei băştinaşilor.

În Bulavaio mi s-a dat sfatul să ne îndreptăm spre trecătoarea Mangve, situată la o depărtare de 145 km. spre Sud-Vest, la hotarul ţării beciuane. Astfel am părăsit proprietatea misiunii noastre la scurt

timp după sosirea celor doi băştinaşi pe care-i lăsasem în urma mea. În noaptea aceea am făcut 20 km. şi dimineaţa ne-am oprit în apropierea unui râu mic care era greu de traversat. Boii noştri erau foarte obosiţi, fiindcă mersesem tot timpul peste câmpuri, în acelaşi timp înaintarea fiind îngreunată prin ploi violente. Am lăsat boii să se odihnească până pe la ora 2 după masă. Abia înjugasem din nou, când a sosit un băştinaş care ne-a adus înştiinţare: „Înapoiaţi-vă la staţiune". Această ştire ne fusese trimisă din partea unui grup de bărbaţi înarmaţi, trimişi din Bulavaio, să fie escorta noastră până la acest oraş.

Noi le-am răspuns printr-o scrisoare că ne vom înapoia şi îi vom aştepta la încrucişarea râului Gvaai, fiindcă aceasta era pentru noi o scurtare a drumului cu mai mulţi kilometri. Ajungând însă la Gvaai, n-am văzut nicio escortă însoţitoare. Am făcut o tabără pentru noapte. La ora trei dimineaţa am pornit din nou la drum. După ce am mers vreo 12 km., ne-au ajuns doi din trupa aceea care avea însărcinarea să ne aducă la Bulavaio. A trebuit să ne înapoiem 8 km. pentru a ne întâlni cu ceilalţi.

În timpul zilei am rămas pe loc. În acest timp s-au apropiat de tabără 20 de poliţişti indigeni, care veneau dintr-un ţinut, situat la o depărtare de vreo 50 km. spre apus. Toţi aceşti bărbaţi aveau puşti şi erau aprovizionaţi cu muniţii. Noi eram îngrijoraţi de apariţia lor. Înainte de a sosi ei, conducătorul trupei noastre a dat ordinul că albii să pregătească armele, dar să nu se arate deloc neliniştiţi. El însuşi a mers în întâmpinarea acelor băştinaşi fără nicio armă. El i-a salutat cu amabilitate şi, ajungând ei în tabără, i-a invitat să depună armele şi centurile lor cu muniţii pentru a se aşeza la foc, unde se frigea un bou ce fusese tăiat pentru ei. Prin această stratagemă ei au fost dezarmaţi fără nicio greutate şi au primit apoi permisiunea să se întoarcă în satele lor.

Seară am continuat călătoria noastră spre Bulavaio. Drumul nostru ducea printr-o strâmtoare, care avea în amândouă părţile înălţimi mari. Mai târziu am aflat că un bătrân şef de trib, cu numele Mayeza, a sosit în locul acela cu două ore în urma noastră cu intenţia de a ne omorî şi a ne prăda pe toţi.

În noaptea următoare ne-am oprit la râul Chami. Cei mai mulţi dintre noi se culcaseră, numai o strajă puternică fusese postată în jurul taberei. Cu puţin înainte de începutul zilei o santinelă a auzit un sunet, asemenea ţipătului unei păsări de noapte, care părea că vine din susul

văii. Imediat s-a auzit răspunzându-se cu un ţipăt la fel. Şi din partea dealurilor din spatele nostru a răsunat acelaşi răspuns. Aceştia erau luptători din tribul lui Mayeza, care ne urmăriseră de unde pornisem, până la tabără.

Santinelele ne-au înştiinţat numaidecât. Toată tabăra a fost deşteptată. Jur-împrejur au fost aprinse focuri, iar bărbaţii s-au întins pe pământ, în întuneric. Indigenii ar fi trebuit să se expună luminii, înainte de a putea zări pe cei albi. Această măsură de prevedere ne-a salvat viaţa. Îndată ce s-a luminat de ziuă, indigenii s-au retras şi noi am ajuns cu bine în Bulavaio.

Noi n-am mai putut găsi locuinţă în Bulavaio. Totul era ocupat şi, în afară de asta, chiriile erau extrem de scumpe. Astfel ne-am hotărât să locuim în căruţa noastră. Am despachetat bagajele şi am aşezat lăzile pe nişte pietre pentru a ne feri de furnicile albe. O perdea despărţea căruţa în două apartamente. O familie cu un copilaş de şase săptămâni îşi instalase dormitorul în „prima cameră". Misionarul Tripp şi soţia sa aveau patul lor în partea dinapoi a căraţii. Ei au aşezat somierele lor cu 60 cm. deasupra părţii de jos a caroseriei căruţei, în timpul ce fiul lor George se culcă chiar pe scândurile podelei. Soţia mea şi eu n-am putut face altceva decât să dormim sub căruţă.

După vreo două săptămâni m-a deşteptat soţia mea într-o noapte, zicându-mi: „Harry, plouă!" Eu am răspuns: „Da". „Să ne sculăm?" – întrebă ea. „Dar unde să ne ducem?" am zis eu. Patul nostru era astfel situat, încât ploaia de pe acoperişul căruţei se revărsa în el. Neştiind încotro să ne îndreptăm, am rămas până dimineaţa în ambalajul cel ud. În ziua următoare însă, a răsărit soarele pe un cer senin şi în scurt timp daunele au fost reparate.

Toate legăturile cu lumea din afară erau întrerupte. Timp de cinci luni oraşul Bulavaio a rămas în stare de asediu. Au fost făcute două lagăre. Unul aproape de piaţă, unde este astăzi gară; el a fost ocupat de coloniştii olandezi. Celălalt se găsea chiar pe piaţă şi cuprindea primăria. În tabăra aceea şi în primărie aveau să doarmă soţiile şi copii englezilor; familiile populaţiei olandeze, dormeau în tabăra olandeză. Noi am preferat să rămânem în căruţa noastră.

Pentru a forma un lagăr sau o tabără, căruţele sunt astfel aşezate una lângă alta, încât închid un loc pătrat. Afară se aşază saci cu nisip unul peste altul, formând un fel de parapet de redută.

Apărarea oraşului lăsa mult de dorit. Pentru defensivă fuseseră

aşezate la colţurile străzilor lăzi cu dinamite care puteau fi aprinse prin curent electric ca să explodeze.

Căruţa noastră a stat la colţul imobilelor, care formau spitalul, unde au fost îngrijiţi un mare număr de soldaţi răniţi. Focurile taberei inamice a băştinaşilor se puteau vedea în fiecare seară, formând un semicerc în jurul oraşului. Neexistând o armată propriu-zisă, toată apărarea se afla în mâna coloniştilor care se refugiaseră la Bulavaio pentru a se adăposti aici.

Într-o zi maiorul care conducea apărarea, ne-a povestit despre o inspecţie pe care o făcuse în noaptea trecută, fiind însoţit de trei adjutanţi, pentru a se convinge cât preţuiesc într-adevăr măsurile de apărare ale oraşului. Aceşti patru bărbaţi au trecut mai întâi prin tabăra olandeză şi au găsit pe toţi cufundaţi într-un somn adânc. Apoi s-au îndreptat spre spital şi, neobservaţi de santinele, au trecut peste îngrădirile de sârmă ghimpată şi au mers prin toate părţile, găsind de asemenea pe toată lumea dormind, astfel au putut lua santinelelor adormite şi armele şi muniţia lor.

De acolo au coborât spre piaţă. Au trecut peste gardul de sârmă, făcându-şi drum printre tunurile de repetiţie; au luat închizătorile de la tunuri, apoi au trecut peste sacii cu nisip dinaintea taberei şi s-au dus direct la primărie, fără a fi descoperiţi de cineva.

Eu n-am putut înţelege niciodată cum puteau să doarmă aceşti oameni, având în faţa lor focurile de bivuac ale indigenilor, mai ales când mulţi dintre ei erau cu soţiile şi copiii lor, a căror viaţă atârna de vegherea lor. Părea însă că tocmai neglijenţa acestor ostaşi voluntari fusese salvarea lor. Indigenii mi-au povestit mai târziu, că, în trei rânduri, patrulele lor, către ora două dimineaţa, au cutreierat oraşul în lung şi în lat, fără a vedea sau a auzi în timpul acela pe cineva. Ei s-au întors apoi în tabăra lor dând sfatul să nu se întreprindă niciun atac. Au fost pe deplin convinşi că albii se încred în vreo vrăjitorie sau într-o altă putere supranaturală, căci altfel ei n-ar fi dormit aşa de siguri, cu primejdia în faţa lor. Astfel superstiţia băştinaşilor servise spre salvarea albilor.

În curând problema hranei a început să ne umple de griji. Toate alimentele veneau cu căruţele cu boi de la Mafeking la Bulavaio. Murind însă atâţia boi de pestă bovină, costul pentru transportul a o şuta de kg. pe distanţa Mafeking – Bulavaio a urcat până la 25 dolari. În cele din urmă a încetat orice transport, astfel încât nici pentru preţul

acesta nu se mai aducea nimic din oraş. N-a durat mult timp şi am început să suferim de foame.

Misionarul Tripp şi cu mine ne-am gândit într-o zi să căutăm în jurul cărămidăriei poate vom găsi câteva încolo, un fruct mic indigen, care seamănă cu mărul. Curând după ce părăsisem oraşul, s-a auzit că băştinaşii se adunau în număr mare în apropierea cărămidăriei, pentru a întreprinde un atac. În scurt timp a fost îndreptat în acea direcţie un tun de un calibru mai mare şi inamicii au fost bombardaţi.

Noi ne-am îndreptat mai întâi spre cărămidarii şi, apoi, negăsind acolo fructul căutat, am pornit spre câmpul deschis, ieşind astfel din bătaia tunului. În acel loc se aflau fructele căutate din abundenţă. În curând ne-am umplut găleţile, şi rămânând încă un număr mare şi dorind să luăm cât se poate de multe, ne-am dezbrăcat de rufăria noastră făcând din ea desagi, am umplut cu acele fructe şi ne-am întors la ai noştri. Abia după masă am ajuns la căruţă, făcând o mare bucurie soţiilor noastre îngrijorate. Însă n-am mai primit permisiunea să mai mergem a doua oară după fructe.

Asediul, ajungând acum să ţină zece săptămâni, misionarul Tripp a zis că lucrul cel mai bun ar fi să ajungă prin rândurile rebelilor la staţiunea misionară pentru a vedea dacă n-ar putea să aducă de acolo ceva alimente. În aceeaşi zi au venit nişte indigeni de la staţiune în oraş, aducându-ne ştirea că rebelii au prădat staţiunea noastră misionară, luând aproape toate vitele.

Dar şeful de trib, Urmevu, care purta grija vitelor, auzind despre apropierea lor, a împărţit numaidecât cireada la diferiţi oameni de încredere. Fiul cel mai mare a mânat o parte prin tufişuri dese şi peste pietriş, îndreptându-se o dată într-o direcţie, şi altă dată într-alta; astfel rebelii n-au fost în stare să le urmărească Toate celelalte vite, afară de 14 boi, au fost răpite.

Băştinaşii au întrebat dacă să urmărească pe rebeli pentru a încerca să readucă vitele. Misionarul Tripp le-a dat sfatul să lase vitele acolo unde se găsesc, căci, presupunând că ar recâştiga vitele, matabelii s-ar reîntoarce în cele din urmă şi n-ar lua numai vitele, ci ar da foc şi satelor, nimicind totul.

Înainte de a se reîntoarce solii la staţiune, Urmevu a readus vitele, adunându-le în satul său. Primind el apoi înştiinţarea că poate lăsa liniştit vitele în mâna rebelilor, el şi-a dat atâta silinţa, să se arate credincios faţă de noi şi să facă numai ceea ce dorea misionarul, încât a

dat de bunăvoie vitele noastre rebelilor.

Scurt timp după aceea, într-o noapte, misionarul Tripp a părăsit căruţa noastră, furişându-se în întuneric printre rândurile rebelilor care înconjuraseră aproape în întregime în timpul acela oraşul Bulavaio. El a reuşit să ajungă cu bine la staţiunea misionară. Apoi a convocat pe băştinaşi şi a cumpărat de la ei alune, secară, găini, ouă, dovleci, fasole şi tot ce ne trebuia de mâncare, după părerea sa. După ce trecuseră patru nopţi, de când plecase el, auzirăm către ora patru dimineaţa vocea sa la căruţa noastră. Noi ne-am sculat repede şi am lăudat pe Dumnezeu că fratele nostru s-a reîntors cu bine şi sănătos şi că oamenii, care îl însoţeau, aduceau provizii atât de multe încât ajungea pentru mai multă vreme.

Terminându-se însă proviziile noastre, mi-a venit mie rândul să fac această încercare îndrăzneaţă. Am plecat în timpul nopţii pe jos, prin rândurile asediatorilor, până la staţiunea misionară pentru a aduce alte provizii. Sosind eu acolo, băştinaşii mi-au comunicat că pot să cumpăr alimente într-un sat la vreo 6 km depărtare faţă de al nostru. Eu m-am dus într-acolo, pentru a vedea, ce-aş putea cumpăra. La înapoiere, am auzit o voce, care mi-a zis: „Grăbeşte-te, căci eşti în pericol!”

M-am întrebat de unde ar putea să vină pericolul, însă am început să fug, cât puteam de repede. M-am temut să dorm în noaptea aceea în casa noastră şi astfel mi-am luat păturile şi m-am culcat la o distanţă de câteva sute de metri, într-un tufiş des.

Dimineaţa următoare au venit câţiva indigeni prieteni şi m-au întrebat pe ce potecă am apucat când m-am întors aseară din satul Solusis şi unde am fost când apunea soarele. Eu le-am spus că am fost în apropierea râului. Ei au privit plini de mirare unul la altul interesându-se dacă n-am văzut pe unul dintre cei răsculaţi. Eu am negat. Atunci abia am aflat din ce pericol am fost salvat, deoarece cu câteva minute mai târziu după ce auzisem glasul de avertizare, au venit cam 300 de rebeli pe o altă cărare, care se împreună cu aceea pe care mergeam eu, şi au luat-o apoi spre satul Solusis. Atunci m-am gândit la făgăduinţa: „Îngerul Domnului tăbărăşte în jurul celor ce se tem de El şi-i scapă din primejdie”. Ps.34, 7

De la jumătatea lui iunie până la începutul lui septembrie misionarul Tripp şi cu mine am părăsit de mai multe ori Bulavaio pentru a ne aproviziona cu cele necesare din staţiunea misionară. În

luna august ne-au adus chiar băştinaşii, care erau prietenii noştri, cantităţi mari de secară, rugându-ne să le cumpărăm de la ei. Astfel, de atunci am fost mai bine îngrijiţi.

Băştinaşii au adus la staţiunea misionară între altele şi şase asini pe care îi luaseră de la rebeli. A parcurge cei 52 km. până la oraş pe spinarea unui asin îmi părea mult mai plăcut decât a merge toată distanţa pe jos. În curând am plecat, dar cu aşteptarea îmbucurătoare de a mă plimba călare şi de a nu mă mai întoarce complet istovit. Era noapte când am ajuns în faţa oraşului. Deodată, asinul a întins capul înainte şi a scos un zbieret. Am renunţat atunci la plăcerile călăritului şi l-am predat asinul băştinaşului care mă însoţea. M-am strecurat prevăzător prin iarba cea înaltă şi am dispărut în întuneric. Am ajuns cu bine la Bulavaio.

Cât de mult ne-am bucurat când răscoala a fost înăbuşită şi când funcţionarii guvernului ne-au dat permisiunea să ne înapoiem la staţiunea noastră misionară, asigurându-ne că vom rămânea nestânjeniţi. La 5 septembrie 1896 am trimis boii la Bulavaio pentru a aduce carul înapoi. Boii nu mai lucraseră nimic în timpul cât am stat la Bulavaio. De aceea n-a fost de mirare că ei nu mai puteau să scoată căruţa, când am ajuns la râul Cvasiz şi când trebuia să tragă carul prin nisipul adânc şi peste malul cel foarte înalt. Ei au rămas înţepeniţi acolo o zi întreagă şi au încercat în zadar să scoată căruţa din râu. În cele din urmă, către ora 9 seara, ei s-au încordat cu toată puterea şi deodată au pornit. Cu uşurinţă au scos apoi căruţa.

Ce frumoase erau casele nooastre! Băştinaşii nu le dăduseră foc şi, afară de pagubă provocată de furnicile albe, toate erau intacte. Noi fuseserăm nevoiţi să lăsăm unele din lucruri în casă, fiindcă nu avusesem destul loc în car ca să le luăm la Bulavaio. Nici nu putusem să le îngropăm, fiindcă în cazul acesta ele ar fi fost roase de furnicile albe. La scurt timp după ce părăsisem proprietatea misiunii noastre, Urmevu scosese toate aceste lucruri din case şi le ascunsese într-o peşteră mare. El le-a adus acum pe toate înapoi. Nici măcar un singur obiect nu s-a pierdut. Sobele şi farfuriile noastre le-am dezgropat.

Urmevu dusese la loc sigur o cireadă de 20 de vaci cu viţeii lor. Acestea însă, au fost lovite mai târziu de o epizootie şi, afară de 2 vaci tinere cu un viţel, toate muriseră. O lună după întoarcerea noastră la staţiunea misionară s-au îmbolnăvit ultimii noştri boi şi au murit şi ei. Băştinaşii s-au aruncat asupra lor ca nişte vulturi.

Pentru a înăbuşi răscoala matabeiilor, guvernul englez a nimicit alimentele băştinaşilor şi a dat foc la multe din satele lor. Acum suferinţele indigenilor ne făceau nouă inimă grea. Îşi poate cineva închipui ce înseamnă că zilnic să vină 15 – 20 persoane la uşa noastră pentru a cerşi după hrană. Mulţi erau atât de slabi încât mergeau clătinându-se. Noi eram nevoiţi să le spunem că din nefericire, nici noi nu avem nimic de prisos. Ei au trebuit să plece şi să moară. Soţia mea a scris în timpul acela mamei sale:

„Să se mai mire cineva dacă noi căpătăm peri albi văzând cu ochii? Tocmai acum 5 femei înfometate sunt înaintea uşii noastre. Copiii indigeni, pe care i-am luat la noi, spre a-i salva de moarte şi de foame, pregătesc hrana lor la 5 paşi de la uşa bucătăriei; cu toate acestea, trebuie să avem mereu pe cineva care să vegheze că băştinaşii flămânzi să nu fure nimic din oală. Odată, au pus mâna pe un cazan şi au început să fugă cu el. Închipuieşte-ţi acum că ai fi nevoit să ai faţă de toate acestea o inimă de piatră şi să procedezi astfel: parcă n-ar avea nicio importanţă dacă ei trăiesc sau mor; atunci ai un tablou fidel despre situaţia noastră. Tocmai trebuie să încetez de a scrie pentru că un bărbat flămând a venit la uşă. El vrea numaidecât ceva de mâncare”.

Băştinaşii ne-au adus copiii lor pentru ca noi să-i salvăm de foamete. Într-o dimineaţă am cumpărat un tânăr sclav pentru o pătură. Sună cam straniu să auzi despre un misionar că el ar face negoţ cu oamenii; însă eu am cumpărat pe acest sclav numai pentru a face din el un bărbat liber şi eu sper că el va dobândi într-o zi şi libertatea în Domnul Iisus Hristos.

Noi n-am putut îngriji pe mulţi dintre copiii flămânzi, fiindcă preţurile alimentelor au fost foarte ridicate. Într-o zi ni s-a adus un mic băieţaş cu numele Malomo (Gură). Bietul băiat era numai piele şi oase şi aproape că nu putea să meargă. El era un sclav şi stăpânul său cerea 3 saci de grâu pentru el. Eu i-am explicat stăpânului său că eu nu pot cumpăra un sclav; el trebuie să-i dea libertatea şi să-l lase la noi pentru ca noi să purtăm grijă să după ce am discutat mai mult de o oră, el a lăsat în cele din urmă pe băiat la noi.

Cine a avut vreodată tifos îşi poate închipui durerile pe care le au suferit aceşti oameni din cauza foametei. Acest băiat a suferit chiar după ce era de mai multe luni la noi şi, fiind întărit, totuşi el simţea încă foame şi, din cauza aceasta, a furat într-o seară câţiva pesmeţi pe care i-a ascuns sub plapumă sa. Înainte de a mă culca, eu m-am mai

dus o dată în dormitor. Fără să vreau m-am agăţat de plapumă şi, dând-o la o parte, am descoperit pesmeţii.

După ce băieţii au intrat în cameră, venind de la ora rugăciunii de seară, eu am luat pe acest mic copil deoparte şi am vorbit mult timp cu el despre apropiata revenire a Domnului Hristos. Apoi i-am citit din Apocalips care sunt oamenii ce vor rămânea înaintea porţilor. Între alţii sunt amintiţi şi hoţii, şi eu l-am făcut atent că Domnul Iisus va permite numai acelora care nu fură să intre în Ierusalimul ceresc. Apoi i-am arătat pesmeţii, pe care i-am găsit.

Cu lacrimi în ochi a apucat micuţul mâna mea zicând: „Tată, eu nu mai vreau să fur niciodată". Şi sughiţând el a adăugat: „Am fost aşa de flămând!" Noi ne-am rugat apoi împreună ca Domnul să-l întărească să poată rămâne credincios poruncilor Sale. Băiatul n-a mai luat de atunci niciodată un lucru care nu-i aparţinea.

Într-o zi am observat un băştinaş fugind după una din găinile noastre ca să o prindă. Eu l-am urmărit şi l-am ajuns în apropierea unei ridicături, la o depărtare cam de 500 m. de casa noastră. El m-a rugat să vin cu el de cealaltă parte a ridicăturii fiindcă vrea să-mi arate acolo ceva. Deodată am auzit ţipetele unui copil. M-am uitat în toate părţile, dar nu puteam vedea nimic, până ce mi-am dat seama că ţipetele se auzeau ca din pământ, la picioarele mele. Într-o vizuină părăsită am găsit corpul unui copil cam de 3 ani. Am dat la o parte crengile aruncate pe deasupra, am prins biata fiinţă de picioare şi am scos-o. O parte a feţii era mâncată de viermi: partea din spate a capului avea o umflătură groaznică, iar tâmplele purtau semnele unei lovituri de bardă. Mama copilului crezuse că el e mort. De aceea îl aruncase în groapa aceea. Mai târziu am întrebat pe mamă de ce făcuse acest lucru. Ea mi-a răspuns: „Copilul strigase 3 zile după hrană. Eu însă n-aveam nimic să-i dau şi, fiindcă nu mai puteam să sufăr ţipetele lui, i-am dat o lovitură cu o bardă, l-am aruncat în groapa aceea, mi-am ţinut urechile şi am fugit".

Într-o clipă masă de Sabat am făcut o plimbare cu copii negrilor. Deodată am auzit nişte gemete. Eu am cercetat de unde vin şi am găsit în cele din urmă o fetiţă de vreo 12 ani într-o stare jalnică. Avea 3 coaste rupte, osul pieptului turtit şi grave leziuni la cap. Am ridicat-o, am luat-o în braţele mele şi am dus-o la medicul nostru. Trei zile am îngrijit fetiţa, în tot acest timp micuţa aiura, rugând mereu pe mama ei să nu o omoare.

De abia ne depărtam 500 m. de la staţiunea misionară şi găseam cadavrele celor înfometaţi. Chiar astăzi găsim încă pe câmp cranii sau alte părţi din scheletul omenesc, amintiri triste din timpul răscoalei matabelilor.

Mergând într-o zi la o depărtare de 1.500 m. de staţiunea misionară, prin tufiş, am zărit un băiat de vreo 3 ani care se juca în nisip. Apropiindu-mă de el, am văzut că mama sa zăcea moartă lângă el. Bietul micuţ! Mama sa murise de foame. El însă era prea mic pentru ca să simtă această pierdere. Noi am luat pe acest copil în casa noastră şi l-am îngrijit timp de o lună până ce a venit tatăl său şi ni l-a cerut.

Tatăl a lăsat copilul la surorile soţiei sale, şi, după ce le-a adus alimente şi bani, a plecat să lucreze la linia ferată, atunci în construcţie şi care avea să meargă până la Bulavaio. După ce i-a expirat contractul de 6 luni, el s-a întors acasă. Aici însă a găsit că mătuşile copilului mâncaseră numai ele alimentele şi cheltuieseră şi banii, în timp ce băiatul său slăbise ca un schelet. Numaidecât l-a luat şi l-a adus iar la noi.

Băiatul ne-a povestit mai târziu că, în tot timpul cât a lipsit tatăl său, el a fost nevoit să fure ca să mănânce. Furatul devenise a doua sa natură, şi a continuat să fure chiar când avea destulă mâncare. L-am observat cum şedea lângă oală cu mâncare, care fierbea pe foc. Când credea că nu-l observă nimeni, el scotea câte o bucată, o punea la o parte acoperind-o cu cenuşă şi apoi o mânca pe furiş, la un moment potrivit.

N-a încetat să fure nici până astăzi. L-am rugat deseori să rupă cu acest obicei urât şi, în cele din urmă, l-am trimis de la staţiunea misionară. A rămas 2 ani afară. Apoi s-a înapoiat şi m-a asigurat că s-a îndreptat. Eu l-am pus iarăşi la încercare, am constatat însă, că oriunde i se oferea ocazia, el practica vechiul său obicei. De aceea am fost nevoit să-l concediez din nou. A primit apoi supravegherea peste o moşie, care aparţinea unui australian. Întrebându-l pe acesta, mi-a spus, că fură mai fură chiar şi azi; el însă îl ţine, fiindcă este de altfel un lucrător destoinic şi credincios, cum rar găseşti altul, şi puţinul ce-l înstrăinează, nu se prea observă.

Murindu-ne boii, am dus lipsă de animale de muncă la arat. De aceea misionarul Tripp împreună cu mine am început cu cei treizeci de copii ai băştinaşilor să lucrăm cu hârleţe ogorul nostru de 12 ha. Apoi am semănat porumb şi secară, obţinând o recoltă foarte frumoasă.

În timpul orelor calde ale fiecărei zile adunam pe copii la şcoală şi am pus astfel temelia pentru lucrarea cea mare care se face astăzi la staţiunea misionară din Solusi. Mai mulţi băieţi, care au fost atunci salvaţi de moartea foametei, predică astăzi poporului lor Evanghelia. Unele dintre fete sunt soţii credincioase şi creştine ale evangheliştilor noştri indigeni. Sacrificiile aduse atunci în primii ani au produs o bogată recoltă de suflete câştigate pentru Domnul şi Mântuitorul nostru.

În umbra morţii.

În septembrie 1897 a sosit o nouă pereche misionară la staţiune. Între timp calea ferată fusese prelungită spre nord până dincolo de Mafeking. Cu toate acestea, perechea cea nouă – cu căruţa lor trasă de asini – a trebuit să călătorească mai mult timp până la staţiunea noastră decât noi cu boii noştri.

Starea sănătăţii celor de la staţiune lăsa mult de dorit. Urmările unei munci încordate de 2 ani în mijlocul lipsurilor de tot felul începuseră să se arate. Casele, în care locuisem în primul timp, fuseseră umede, lăsând chiar să treacă ploaia prin ele. Deseori trebuia să deschidem umbrela în timpul nopţii deasupra patului şi să întindem mantalele de ploaie ca să nu fim udaţi de tot. De asemenea, ne lipsea şi o hrană puternică. Preţurile de război continuau să rămână ridicate. La începutul anului 1898 s-a ivit malaria (friguri palustre) mai rău decât am putut observa vreodată în Rhodesia de Sud. Toate spitalele din Bulavaio erau pline de pacienţi. Dr. Vigne, un medic renumit din acea localitate, mi-a zis în ianuarie, că, după părerea sa, nu există nici un singur om sănătos între cei 7.000 de locuitori albi ai oraşului. Pe la mijlocul lui februarie s-a îmbolnăvit şi medicul nostru misionar. Soţia mea şi eu l-am adus în casa noastră şi l-am îngrijit cât se poate de bine. El însă slăbea tot mai mult, şi, în seara de 28 februarie 1898, a încetat din viaţă. Sărmanul doctor! El, care îngrijise de toţi ceilalţi, ajutându-i în caz de boală, a fost primul din mijlocul nostru, care trebui să fie pus în mormânt! La înmormântarea doctorului, misionarul Tripp abia se mai ţinea pe picioare. El se plângea de dureri grozave de cap, care îi răpeau tot somnul. Întreaga noastră staţiune misionară, socotind şi alte cazuri de boală, se transformase într-un spital. Orice muncă încetase. Chiar şcoala pentru copiii indigenilor fusese închisă. Tot timpul, şi toată atenţia noastră trebuiau îndreptate numai asupra bolnavilor. Cu toate străduinţele noastre, misionarul Tripp a murit la 7

martie 1898, exact la 3 ani după ce i se adresase chemarea să ia în primire conducerea Misiunii noastre din ţara Matabelilor. În acelaşi timp când am înmormântat pe fr. Tripp, am îngropat şi copilul unui alt conlucrător.

Apoi s-a îmbolnăvit tânărul George Tripp. Cu toate că, după o cerere telegrafică, a sosit ajutor din Cap-Town, el a murit totuşi la 4 aprilie.

Apoi s-a constatat o agravare în starea sănătăţii surorii Tripp, şi noi am sfătuit-o, să părăsească ţara. La jumătatea lunii aprilie a plecat împreună cu soţia mea, ducându-se amândouă la sanatoriul nostru din Cap-Town.

După plecarea lor din staţiunea misionară, s-a îmbolnăvit John Tabă. El era un zulu, care venise în Rhodesia şi ocupase postul de traducător la Bulavaio, stând în serviciul guvernului. Prin legături cu o societate stricată, el devenise un beţiv, şi acest viciu i-a ruinat viaţa. Medicul nostru misionar se îngrijise de el şi-l adusese la staţiunea noastră misionară, pentru a-l salva de influenţa mediului din Bulavaio. Aici el s-a convertit. El a părăsit obiceiurile sale rele şi a devenit un lucrător şi ajutător conştiincios şi vrednic de încredere. El a fost imediat următorul atacat de malarie. Eu l-am îngrijit, cât mi-a fost posibil. Şi el părea că se însănătoşeşte.

Într-o zi însă, a venit fiul său la mine, să-mi spună că starea tatălui său s-a agravat. Eu am mers la el şi l-am găsit fără cunoştinţă. În acea noapte a şi murit. Nu mi-am putut explica nicidecum care ar putea să fie cauza acestei înrăutăţiri.

Mai târziu am aflat că la scurt timp după plecarea mea, în dimineaţa aceea, îl vizitase un băştinaş aducându-i câţiva ştiuleţi verzi de porumb. John a crezut, că nu-i vor face rău.

Fără a mă întreba pe mine, soţia sa a fiert 6 ştiuleţi, şi el i-a mâncat pe toţi; însă lucrul acesta a avut urmări dăunătoare.

În cele din urmă s-a îmbolnăvit aproape în acelaşi timp perechea misionarăm care sosise cu puţin mai înainte.

Conlucrătorul nostru s-a însănătoşit în curând. Dar starea soţiei sale s-a agravat în aşa măsură, încât ne-am hotărât să o ducem în altă parte. Aceasta a fost o ultimă încercare pentru a salva viaţa ei. Soţul a dus soţia sa la Bulavaio şi s-a suit cu ea într-un tren care mergea la ţărm. În timpul călătoriei ea a devenit aşa de slabă încât nu departe de Kimberley, fratele, îngrijorat, a rugat pe Dumnezeu să-i dăruiască viaţa

cel puţin până ce vor ajunge la gară, fiindcă i-a fost greu să suporte gândul că dânsa să moară în tren. Domnul a ascultat rugăciunea sa; însă câteva ore mai târziu, după ce au ajuns la Kimberley, ea a închis ochii pentru totdeauna.

Acestea au fost într-adevăr zile întunecoase pentru misiunea noastră din ţara Matabele. În timpul cel scurt de mai puţin de 2 luni, au murit 5 conlucrători şi 3 au plecat la ţărm; am rămas numai eu singur la staţiunea noastră.

Trebuia să înceteze acum lucrarea? Trebuia să fie părăsită acum staţiunea? Nu, niciodată!

În seara zilei de 4 aprilie 1899, a sosit misionarul Mead cu familia sa la Bulavaio. El avea să conducă staţiunea în locul fratelui Tripp care decedase. Misionarul Mead era un predicator cu experienţă, soţia să o femeie evlavioasă şi creştină, un caracter foarte plăcut şi o gospodină excelentă. Ei aduseseră şi pe copiii lor, Valter şi Lena. împreună cu ei venea şi Dr. Green, un tânăr plin de energie şi entuziasm şi medic îndemânatec. Soţia sa era soră de caritate şi un sprijin deosebit pentru soţul ei.

Medicul nostru a fost mereu foarte ocupat, fiindcă băştinaşii suferă de multe boli. De obicei ei veneau la el cu răni vechi, cu dantură stricată, iar în anotimpul călduros, cu dureri de stomac, pricinuite de hrana rea. În acest anotimp ei suferă şi de aprindere de ochi. Această boală este foarte molipsitoare şi se răspândeşte repede de la unul la altul prin musca obişnuită, pe care o avem şi în ţara noastră. Dr. Green n-a ajutat numai băştinaşii, ci şi coloniştii albi care au început să se stabilească în apropierea noastră. Prin activitatea sa, el a făcut staţiunea noastră misionară renumită.

Misionarul Mead a început imediat o împărţire a lucrării la staţiunea misionară între diferiţii lucrători şi a înfiinţat de asemenea, unde se părea foarte necesar, staţiuni exterioare. În 20 de zile după sosirea sa am înfiinţat o staţiune exterioară la Isivabeni, şi o alta la Umcupuvula.

La scurt timp după aceea unul dintre conlucrătorii noştri a plecat cu căruţa cu boi spre răsărit la Bulavaio pentru a căuta un loc nimerit, pentru a ridica o nouă staţiune misionară. După ce călătorise mai multe săptămâni, trecând prin ţinuturile Belingve şi Filibuzi, el a întemeiat în cele din urmă staţiunea misionară din Somobula, cam la 32 km. Nord-Vest de Gvelo. Abia s-a stabilit şi băştinaşii au venit la el

în număr mare pentru a primi învăţătură, deci lucrarea a fost însoţită de la începutul ei de succes. El a trecut în diferite rânduri prin timpuri grele şi a avut de suferit ispite mari; însă era un bărbat practic şi a învins toate obstacolele. Odată a avut nevoie de câteva vaci, pentru a avea lapte. Nefiind în stare să le cumpere de la indigeni, el a adus rugămintea sa în faţa lui Dumnezeu. Nu mult după aceea a venit o cireadă de boi, cari au fost goniţi de lei dintr-o depărtare mare, până la proprietatea sa. Cu ajutorul băştinaşilor el i-a înconjurat şi i-a îngrămădit într-un loc.

Cu câteva zile mai târziu a venit omul care pierduse boii. Văzându-i bine păstraţi şi îngrijiţi, el a vrut să răsplătească cu ceva această faptă. Fratele nostru i-a zis că el nu cere niciun ban pentru ceea ce făcuse. Observând omul că lucrătorul nostru n-are nicio vacă i-a trimis recunoscător câteva vaci, permiţându-i să le mulgă până când le va avea pe ale sale. Astfel, Domnul pregăteşte pentru copiii Săi o masă în pustiu şi un drum unde nu există niciunul.

În timpul deschiderii staţiunii noastre la Somabula, am înfiinţat primele noastre şcoli exterioare în care erau băştinaşii ca învăţători. Copiii, pe care îi scăpasem de la moarte în timpul foametei, crescuseră în acest timp. Mulţi dintre ei s-au întors la Domnul Hristos şi au fost gata să ducă semenilor lor solia mântuirii. Şcolile exterioare conduse de învăţători băştinaşi au fost bine vizitate. În unele cazuri învăţătorii noştri au trebuit să înveţe copii înainte de masă într-un sat, şi apoi să meargă într-un alt sat, situat la 3 km., pentru a continua învăţământul după masă şi abia seara veneau acasă. În acest fel lucrarea noastră s-a întins în toate direcţiile.

Începând să recoltăm roade bogate de pe urma seminţei semănate atâţia ani, staţiunea noastră misionară a fost din nou lovită. Dr. Green şi soţia sa s-au îmbolnăvit de malarie şi au trebuit să părăsească câmpul misionar. În timpul călătoriei pe mare, Dr. Greem s-a îmbolnăvit şi mai rău şi, dacă soţia să n-ar fi fost o îngrijitoare aşa de îndemânatică, poate că el n-ar mai fi ajuns pe pământul patriei sale. Timp de zile întregi viaţa sa a fost în mare primejdie şi chiar în patria sa i-a trebuit mult timp până ce s-a însănătoşit complet. Şi un alt conlucrător s-a îmbolnăvit. El a fost adus la Natal, unde este o climă mai sănătoasă. Aici el şi-a continuat lucrarea să intre zuluşi.

În octombrie 1901, misionarul Mead a părăsit staţiunea noastră misionară pentru a pleca la Cap-Town unde avea să participe la o

conferinţă. El a plecat de la noi fiind pe deplin sănătos. Când la 2 săptămâni mai târziu a venit poşta de la Bulavaio, corespondenţa noastră avea 2 telegrame. Una era adresată soţiei sale şi conţinea o manifestare de condoleanţă. Telegrama mea avea următorul conţinut: „Fratele Mead a murit de apoplexie. Înştiinţează familia sa despre această cu băgare de seamă".

Cititorul îşi poate închipui cu câtă delicateţe trebuia să aduc această ştire familiei decedatului. Sărmana soţie a căzut pe o canapea şi eu m-am temut că inima ei va înceta să bată din cauza acestei emoţii îngrozitoare.

Cu îmbolnăvirea şi moartea misionarului Mead lucrurile s-au petrecut în felul următor: Pentru a face economie, el a plecat într-un vagon de clasa a treia la Cap-Town. Înainte de Mafeking a venit o ploaie straşnică. Vagonul a fost aşa de defect, încât toţi călătorii din clasa a treia au fost complet udaţi. Misionarul Mead s-a îmbolnăvit chiar pe drum, astfel încât doi prieteni din Bulavaio, care călătoriseră împreună cu el, au trebuit să-l ducă în Kimberley în casa unuia dintre misionarii noştri de acolo. Fiind bine îngrijit de gazdă sa, a început să se însănătoşească. În cele din urmă, a sucombat totuşi din cauza unei apoplexii. Familia sa a părăsit curând după aceea staţiunea.

În felul acesta, după mai puţin de 3 ani de la sosirea conlucrătorilor noştri, niciunul dintre ei nu se mai afla la staţiunea noastră.

Peste Zâmbezi.

În anul 1898, societatea engleză din Africa de Sud a întins stăpânirea ei şi asupra Rhodesiei de Nord. Până atunci Levanica, regele din ţara Baroţe, domnise şi peste toată Rhodesia de Nord. Asemenea tribului matabelilor, el întrebuinţase o mare parte din timpul său pentru a prăda triburile mai slabe. Avea mii de vite şi un mare număr de sclavi. Când stăpânirea engleză a ocupat acest ţinut, a oprit tribul Baroţe să mai atace triburile învecinate şi restabili pacea între băştinaşi. Prin faptul acesta situaţia triburilor mai slabe a fost simţitor îmbunătăţită.

În anul 1899, trecând pentru prima dată pe teritoriul zambezilor, pe lângă cascadele Victoriei, am găsit cu greu o călăuză care să fie gata să plece cu mine dincolo de hotarul propriului lor teritoriu. Nimeni nu voia să se îndepărteze prea mult de satul său natal, fiindcă se expunea pericolului de a fi omorât pe drum. Din cauza

acestor stări primejdioase, negrii numiţi Batonga nici nu-şi ţineau toate vitele lor în sate. Vitele erau împărţite în întreg ţinutul. Dacă negrii numiţi Baroţe prădau un sat, atunci să mai rămână cel puţin în altă parte câteva vite. La fel erau împărţiţi şi copiii pentru ca să nu fie omorâţi toţi membrii unei familii şi numele de familie să nu fie şters cu desăvârşire.

Englezii ocupând ţara, toate aceste prădăciuni au încetat. De aici încolo triburile supuse se puteau bucura de roadele muncii lor şi nevestele şi copiii lor puteau să locuiască în siguranţă. Rezultatul administrării ţării de către englezi, timp de douăzeci de ani, a însemnat o creştere neîntreruptă a prosperităţii populaţiei. Vitele, bogăţia lor principală, au ajuns curând la un număr împătrit de mare. Acuma ei erau gata să are şi să cultive bucăţi mari de pământ, ştiind că recolta le este asigurată. Afară de aceea, ei găseau pentru orice surplus o bună ocazie de vânzare.

Levanica la început nu a arătat multă bunăvoinţă faţă de ocuparea ţării de către englezi, ci s-a împotrivit, mai ales fiindcă Anglia exercita puterea ei numai printr-o mână de funcţionari de la sediul situat la 480 km. În timpul încoronării regelui Eduard VII în Anglia, s-a crezut de cuviinţă ca Levanica să fie invitat la o vizită în Anglia pentru ca să-şi poată face o adevărată idee despre puterea naţiunii engleze. Regele Eduard i-a acordat 600 lire sterline pentru acoperirea cheltuielilor de călătorie.

În timpul şederii sale în Anglia, Levanica a vizitat marele câmp de instrucţie şi de paradă al armatei engleze, numit Aldershot. Acolo a asistat la manevrele trupelor. Apoi a fost adus la Pâymouth. Acolo l-au suit într-un vas de război şi i-a arătat o parte din flota engleză. Când se găsea pe bord, a asista la un exerciţiu de tragere. El mi-a descris mai târziu călătoria sa, povestindu-mi şi despre această tragere. A fost ales ca ţintă un obiect pe mare la o distanţă aşa de îndepărtată încât el nu l-a mai putut vedea cu ochiul liber de pe bordul vasului. Apoi a fost deschis focul cu una din puştile cele mai mari – astfel numea el tunurile – şi abia cu ajutorul unui ochian i-a fost posibil, să vadă ţinta şi să observe cum nimereau proiectilele.

De asemenea i-au fost arătate Manchester, Sheffield, Leeds şi alte centre mari industriale. Indigenii aveau la început idei foarte greşite cu privire la obiectele de care se folosea omul alb. În limba Zulu, cuvântul elwandhie înseamnă Ocean, şi elwandhleni înseamnă de

peste Ocean, deasupra Oceanului, sub Ocean, din Ocean, şi de cealaltă parte a Oceanului. Dacă oamenii cei albi le spuneau băştinaşilor că lucrurile pe care le văd ei – adică locomotivele, maşinile de tipar, şi multe altele – vin de peste Ocean, atunci băştinaşii au crezut că albii pescuiesc toate acestea din Mare. Mulţi dintre ei mi-au zis că numai Dumnezeu şi altul nimeni nu poate să facă un lucru aşa de complicat, cum este de exemplu o locomotivă.

Regele Levanica a fost instruit în mod temeinic cu privire la fabricarea acestor lucruri. După întoarcerea din Anglia, el a convocat pe toţi şefii săi de trib şi i-a trebuit mai mult de o lună pentru a le povesti despre minunile pe care le văzuse în timpul şederii sale în Anglia. Părerea mea e că cei mai mulţi dintre băştinaşi au crezut că albii poate că au fermecat pe regele lor negru, dându-i un medicament care-l aduce în stare să vadă lucruri ce nu există în realitate.

L-am vizitat pe Levanica după reîntoarcerea sa în Africa şi l-am întrebat care lucru i-a făcut o deosebită impresie în timpul călătoriei sale. Domnitorul cel negru mi-a răspuns: „Înţelepciunea englezilor şi ce a făcut Evanghelia din ei”. El m-a rugat apoi stăruitor să trimit misionari în ţinutul său ca şi supuşii săi să se bucure de binecuvântarea Evangheliei, căreia omul alb îi datorează atâtea lucruri. Pe baza acestei invitaţii m-am adresat comitetului nostru misionar în aprilie 1903, să-mi permită a trece peste Zâmbezi şi a găsi în acest ţinut un loc potrivit pentru înfiinţarea unei staţiuni misionare.

Calea ferată mergea atunci numai câţiva kilometri dincolo de Bulavaio până la o localitate care poartă denumirea Mbanii, ceea ce înseamnă a sta pe loc. În acest loc se termina linia ferată, în faţa lanţului de dealuri al căror povârniş spre Zâmbezi era foarte prăpăstios. Construirea unei linii ferate peste acest obstacol cerea mult timp.

Mergând în călătoria mea într-un ţinut neatins încă de civilizaţie, am fost nevoit să mă aprovizionez bine cu alimente. M-am pus în legătură cu un brutar din Bulavaio ca să-mi umple cu pesmeţi două cutii mari de zinc. Aceşti pesmeţi trebuiau să-mi servească în loc de pâine pentru cele patru luni viitoare. Afară de aceea mi-am mai luat puţin zahăr şi sare, o mică cantitate de fructe uscate şi altele de felul acesta. De asemenea, purtam o armă cu muniţii ca să fac rost şi în felul acesta de hrană în timpul drumului. Un număr de hamali indigeni de la staţiunea misionară, tineri, cu care eram bine cunoscut şi în care

puteam să am încredere, m-au însoţit.

Noi am părăsit Bulavaio într-o seară, cu trenul, şi am ajuns în dimineaţa zilei următoare la capul liniei ferate. Când am împărţit acolo pachetele noastre, care constau din proviziile amintite mai sus precum şi din muniţii, pături şi alte obiecte, am observat că hamalii mei erau prea încărcaţi pentru a putea căra timp de săptămâni întregi câte 40 – 50 km. zilnic. De aceea eu am angajat un alt băştinaş pentru a purta unul din pachete şi am însărcinat pe un Matabele bătrân să-l supravegheze.

În ziua următoare după plecarea noastră, am luat-o înaintea caravanei pentru a încerca să găsesc o bibilică spre a o vâna. După ce am împuşcat 3 păsări, m-am aşezat lângă cărare pentru a aştepta sosirea hamalilor mei. A trecut o oră, însă nimeni n-a venit. Atunci m-am întors pentru a cerceta cauzele. Ei toţi puseseră jos sarcinile lângă drum şi lăsaseră un om de pază. Ceilalţi plecaseră să caute prin tufiş pe băştinaşul pe care-l angajasem şi care dispăruse cu ceea ce îi încrediţasem.

Noi am continuat urmărirea noastră până la apus de soare, fără vreun rezultat. împreună cu el au dispărut de asemenea proviziile noastre de sare, zahăr, poame uscate şi alte lucruri, astfel încât nu mi-a rămas altceva, decât să trăiesc timp de 4 luni de zile fără sare, fără zahăr şi fără poame.

Sosind la cascadele Victoria, am întâlnit un funcţionar care venise tocmai din nordul ţării. Acesta era dispus să-mi dea hamalul său băştinaş care să mă conducă mai departe la sediul Guvernului din Calomo, cam la 135 km. mai departe.

Amabilitatea să mi-a servit foarte mult, fiindcă eu nu înaintasem încă niciodată aşa departe peste Zâmbezi înspre nord şi astfel multe lucruri îmi erau în această ţară noi şi străine.

Am plecat dis de dimineaţă şi am parcurs în prima zi 40 de km. Apoi am făcut o tabără de noapte şi am dormit adânc căci: „Dulce este somnul pentru cei ce lucrează”. Ecl.5, 12

A doua zi foarte de dimineaţă am pornit iarăşi la drum şi am continuat marşul nostru până la ora 10. Apoi ne-am oprit, pentru a ne odihni în timpul orelor calde ale zilei. Conducătorul mi-a zis că nu va mai fi posibil să pornim după masă pentru că locul următor de apă este încă foarte departe, şi noi nu suntem în stare să ajungem acolo înainte de ora 10, în ziua următoare.

Eu i-am zis, că trebuie să înaintez şi, că – dat fiindcă el n-avea să ducă nicio povară – de apă să nu ducă grijă, căci m-am îngrijit eu pentru acele ţinuturi. Apoi am scos doi saci mari de pânză impermeabilă, am mers cu ei la râu, i-am umplut cu apă şi i-am dat lui să-i ducă.

Atunci el a lăsat capul trist în jos, însă numai pentru un moment, căci apoi i-a venit deodată în minte că totuşi vom găsi la o mică distanţă apă. Eu am stăruit ca el să ducă cei 20 de litri de apă, care erau în saci, căci noi n-aveam voie să ne expunem pericolului de a rămâne fără apă. În acea după amiază am mai mers 3 ore şi jumătate, timp în care am trecut pe lângă 4 locuri cu apă. La cursul al 5-lea de apă ne-am oprit şi am instalat tabăra noastră. Ceilalţi hamali au râs de conducătorul nostru, fiindcă el purtase atâta apă, cu toate că noi o găsisem în drumul nostru din belşug. El a trebuit să înţeleagă de atunci că nu e spre binele lui să caute a ne înşela. Continuarea călătoriei a avut loc în perfectă regulă.

În Calomo m-am dus la cel mai înalt funcţionar al guvernului şi i-am comunicat dorinţa mea. El mi-a dat sfatul să plec în ţinutul Monze, care se află la o depărtare de 150 km. spre nord-est, şi să încep acolo lucrarea misionară. După ce am părăsit Calomo pentru a pleca la Monze, am pierdut cărarea şi n-am mai găsit apă. Am mers din zorii zilei până la ora 2 după masă prin nisip adânc, până ce am sosit în cele din urmă la nişte băltoace, a căror apă era acoperită cu un strat verde, însă, ce bucurie – era apă! Apă preţioasă! Fără a o mai fierbe, cum se face de obicei, eu m-am culcat pe pământ şi am băut cât am putut. După 10 minute am mai băut o dată, înainte de a veni băştinaşii cu cazane şi înainte de a fi făcut foc.

Această apă era stricată şi, după 5 sau 6 zile, m-am îmbolnăvit de dizenterie. Pe cât ştiam, eram singur în partea aceea, la o depărtare de aproape 150 km. de oameni albi, şi părea că viaţa mea era pe sfârşite. Indigenii mă îngrijeau foarte credincios. Sigur că ei nu puteau să facă mult pentru mine. Afară de aceasta am dus lipsă şi de hrana de care aveam nevoie în aceste împrejurări. Nu era deci multă speranţă că mă voi însănătoşi.

Într-o seară, crezând că mi-a venit sfârşitul, am chemat pe indigeni în jurul meu şi le-am zis că eu nu cred să mai trăiesc până a doua zi. Le-am arătat un copac mare în apropiere, rugându-i să sape acolo mormântul meu, să mă înfăşoare în păturile mele şi să mă

înmormânteze acolo. Apoi le-am dat însărcinarea să înştiinţeze pe soţia şi copilul pe meu, să comunice misionarilor de la staţiunea misionară, ca ei să nu părăsească nicidecum lucrarea în această ţară din cauza morţii mele. Mormântul meu lângă cărare le va arăta drumul înspre noul nostru ţinut.

Apoi m-am culcat pentru a mă odihni. Indigenii creştini care mă însoţeau, s-au strâns în jurul meu şi au intonat un imn creştin în limba Sentebele. Curând după aceea am adormit şi am dormit toată noaptea. Deşteptându-mă către dimineaţă, am văzut că unul dintre credincioşii mei, cu numele Detia, şedea la căpătâiul aşternutului meu pe pământ şi mă păzise toată noaptea.

Către ora 9 dimineaţa, a venit un indigen în tabăra noastră şi a adus ştirea că la 13 km. depărtare şi-a instalat tabăra lângă râu un om alb. Numaidecât indigenii au construit o targă şi m-au dus la el în tabără. Acel alb era un domn numit Walker, un vânător bătrân, care petrecuse aproape toată viaţa sa cu vânarea animalelor mari din Africa centrală şi de Sud. El m-a primit cu multă politeţe şi m-a îngrijit până ce m-am însănătoşit şi am căpătat puteri noi. Chiar după două săptămâni, am putut să plec cu bucurie mai departe, cu toate că mă simţeam încă slab.

Ţara aceea era cu totul nouă pentru mine; de aceea mi-a fost greu să găsesc o poziţie potrivită pentru staţiunea noastră. Mi-am asigurat însă ajutorul tuturor băştinaşilor, prin ale căror sate mă ducea drumul. Le-am promis o sumă de bani (cam 800 lei), dacă îmi vor arăta un izvor puternic care să nu sece niciodată, chiar în cel mai secetos anotimp, şi a cărui apă să ajungă pentru a uda o mare grădină. Ei au vrut să câştige banii şi m-au condus în toate părţile prin regiunea aceea şi mi-au arătat orice petec de pământ de unde ieşea apă.

Când am ajuns în satul lui Monze, eu i-am făcut aceeaşi propunere. El a crezut că poate să-mi arate ceea ce voiam eu. În dimineaţa următoare, el mi-a dat un indigen care m-a condus 13 până la 14 km. spre sud-est. Am mers toată ziuă de-a lungul colinelor, cercetând un număr întreg de izvoare mici, care ieşeau dintre stânci. În niciun loc însă n-am găsit izvoare destul de puternice, nici destul pământ pentru irigarea în jurul izvoarelor. Târziu, după ce se înserase deja, şi noi ne înapoiam în satul şefului de trib, am zărit la o oarecare depărtare o ridicătură înaltă, care părea a fi o colină, însă tocmai în vale, la râu. Eu am întrebat pe conducătorul meu ce este acolo. El mi-a

spus că tocmai acesta ar fi locul, unde avea intenţia să mă conducă. Tocmai când a apus soarele, am ajuns la un grup de copaci numiţi mezeta, care mi-a atras atenţia în mod special. Aici am găsit un izvor minunat şi înaintea lui aproximativ 16 ha. de pământ excelent, care aştepta să fie arăt.

La o depărtare de vreo 500 m. de la acel izvor am instalat tabăra noastră de noapte. Dis de dimineaţă am început o

48.

cercetare temeinică. Am ajuns la convingerea că am găsit ceea ce îmi trebuia. Pământul era bun, apă se găsea din belşug, şi sate numeroase de indigeni se aflau în apropiere. Fiindcă locul era la o depărtare de numai 5 km. de linia de despărţire a apelor, exista speranţa ca linia ferată să treacă mai târziu pe acolo. Cele 2 zile următoare le-am întrebuinţat pentru a marca hotarele proprietăţii Misiunii noastre, având o întindere de 2000 ha. Apoi m-am întors la Calomo, am prezentat stăpânirii cererile mele în scris şi m-am întors spre casă.

În partea aceea a ţării se găseşte din abundenţă vânat. Nu era lucru rar să vezi cirezi de câte 300 de antilope africane. De asemenea, am văzut şi o cireadă de 70 – 80 de antilope mai mari. Pe un animal bătrân de parte bărbătească, cu nişte coarne frumoase, l-am luat la ochi şi am tras; el însă a fugit cât a putut. Atunci mi-am luat arma pe umăr şi am mers mai departe. Hamalii mei m-au întrebat de ce las eu antilopă, pe care am împuşcat-o, pe câmp. Eu am răspuns că glontele n-a nimerit şi antilopa a fugit. Ei însă susţineau că au văzut cum a căzut. Antilopele erau aşa de numeroase, încât vânătorul, dacă nu nimerea animalul, pe care-l ochise, putea fi aproape sigur că a nimerit un alt animal din cireadă.

După ce am părăsit Calomo, m-am îndreptat spre sud-est şi am trecut peste râul Zâmbezi în apropierea vadului Walker (care a primit numele său după vânătorul ce m-a îngrijit atât de amabil în timpul bolii mele), cam la o depărtare de 160 km. la Răsăritul Cascadelor Victoria. Aici, lângă satul Singioba, am găsit o staţiune misionară metodistă, condusă de domnul Valter Hogg. Am rămas în aceea sâmbătă la el, iar duminică dimineaţa am predicat în comunitatea sa. Apoi am trecut cu o barcă peste râu şi m-am pregătit să pornesc luni dimineaţa spre staţiunea care era la capătul liniei ferate. Sărmanul domnul Hogg! Staţiunea sa, care tocmai atunci fusese înfiinţată, a

trebuit să fie părăsită chiar în anul următor, fiindcă el a murit de friguri negre.

După ce am trecut peste Zâmbezi, pentru a ajunge la mina Wankie, regiunea a devenit foarte accidentată şi deluroasă.

Soarele dogorea şi ţinutul era foarte puţin locuit. Alimente se găseau cu mare greutate. Ne-au trebuit 3 zile pentru a parcurge cei 140 km. până la mină. Au fost zile de foamete. Eu am avut pentru aceste 3 zile de-abia 250 gr. de mămăligă şi două ouă ca mâncare. Nici indigenilor nu le-a mers mai bine. De aceea cu toţii eram slăbiţi şi istoviţi când am ajuns la ţinta călătoriei noastre.

Eu am sosit primul. Când m-am apropiat de colonie, am văzut de departe o mică firmă, cu inscripţia: brutărie. Tocmai ieşise pâinea din cuptor. Eu mi-am cumpărat o pâine mică şi câteva clipe am înghiţit-o. Apoi am mai cumpărat o altă pâine mică, am mers puţin mai departe într-o băcănie, mi-am cumpărat o cutie de marmeladă şi am mâncat şi a doua pâine cu marmeladă. Apoi am cumpărat o cantitate mai mare de făină şi am însărcinat pe un indigen să pregătească 35 de litri de terci pentru cei 7 hamali, care au sosit cu 3 ore mai târziu la mine.

Cât fusesem în acea călătorie în Nord, linia ferată de la Mbanii fusese prelungită până la mina de cărbuni, ceea ce însemna 55 km. În fiecare săptămână circula câte un tren între mina de cărbuni şi Bulavaio. Şi trenul urma să plece chiar în seara aceea. Dorul mă împingea spre casă, fiindcă în timpul celor 4 luni de absenţă nu primisem nicio ştire de la staţiune. Însă mi-au lipsit cele 70 de mărci (2800 lei), cât costă călătoria. M-am dus atunci pe jos, cât puteam de repede de-a lungul liniei. Când m-a ajuns trenul, eu parcursesem deja 24 de km. pe jos. Am mai plătit apoi 1600 lei pentru a avea privilegiul să pot călători cei 31 de km. până la Mbanii pe un vagon cu apă, care se afla imediat după locomotivă.

De la Mbanii am călătorit cu trenul personal spre Bulavaio, unde am sosit vineri seara către ora 7. Eu m-am dus la locuinţa unui prieten, care se afla în apropierea gării şi am mâncat la el în acea seară. Acolo am lăsat arma, cartuşierele şi păturile mele şi am plecat chiar în acea seară spre staţiunea misionară, la o depărtare de vreo 51 km. Sâmbătă dimineaţa am ajuns la ora 5 acolo, după ce făcusem un marş de aproape 4 luni de zile. Cu toate că mersesem mai mult de 1600 km. pe jos şi trăisem în cea mai mare parte din vânat, greutatea corpului meu era totuşi mai mare, iar eu pe deplin sănătos.

A.

Între Batonga.

Nicio societate misionară n-a început înaintea noastră lucrarea între negrii din tribul Batonga, care locuieşte platoul dintre Zâmbezi şi râul Cafu. Nici noi nu puteam să ne aşteptăm la un mare succes, numele lor de altfel însemnând în traducere directă: morocănoşii.

Cam la un an după acea călătorie pe jos prin ţară spre a alege un loc potrivit pentru staţiunea misionară, am trecut iarăşi peste Zâmbezi; de data aceasta însă pentru a înfiinţa noua noastră staţiune misionară. În cursul acestui an linia ferată a fost prelungită până la cascadele Victoria ale fluviului Zâmbezi. Aici construcţiunea a stat 2 ani de zile, pe loc, fiindcă era nevoie de un pod, care trebuia făcut deasupra strâmtorii numaidecât, imediat după cascade. Am dus bagajele noastre cam 6, 1/2 km. În susul râului şi apoi am trecut pe malul de nord.

La vreo 15 km. mai sus de cascade, fluviul Zâmbezi seamănă cu un lac. În locul acesta el are o lăţime mai bine de 1500 m. Şi multe insule acoperite cu plante tropice – desiş de nepătruns, prin al cărui labirint duc numai cărările pe care le făcuseră hipopotamii cu ocazia vizitelor lor nocturne. Râul conţine o mare bogăţie de peşti, pe insule clocesc raţe şi gâşte sălbatice în timp ce crocodilii stau la soare pe bancurile de nisip. La capătul de răsărit al acestei formaţiuni de lac, fluviul, fără să lase să se vadă ceva despre intenţia lui, se precipită de o dată într-o adâncime de 125 m.

Primul alb, care a avut ocazia să vadă aceste cascade, a fost Dr. David Livingstone, care le-a dat numele reginei

Victoria. Indigenii le numesc foarte potrivit Mozaitumva, ceea ce înseamnă ape fumegânde, căci spuma se ridică, asemenea unei coloane de fum, până la o înălţime de peste 300 de m. spre cer şi formează în faţa spectatorului nori de abur.

Formarea cascadelor este deosebită. Râul curge fără a arăta vreun curent însemnat; pe neaşteptate, însă, pare că albia încetează şi apa scade în adâncime. Nu departe de acolo începe o strâmtoare îngustă care se continuă într-un coridor întortocheat, lung de aproape 130 km. Acolo unde apa intră în acest coridor adânc şi îngust, la o mică depărtare de cascade, s-a construit un pod de fier, unul dintre cele mai înalte poduri din lume, căci el este la 125 de metri deasupra nivelului apei.

La o mică distanţă de pod, în josul fluviului, se găseşte un loc numit „tingire”. Aici fluviul, care, după căderea sa peste stânci, are încă o lăţime de 2000 de metri, trebuie să treacă printr-o strâmtoare care este aşa de îngustă încât poţi să arunci cu uşurinţă o piatră de pe un mai pe altul. Inginerii, care au supravegheat executarea construirii podului, n-au fost în stare să găsească în acel loc fundul albiei râului. Din mulţimea maselor de apă, ce trec prin această strâmtoare, se deduce că râul ar avea o adâncime de 800 de metri.

Noi am traversat râul deasupra cascadelor într-o barcă uşoară, care aparţinea unui alb ce locuia pe malul de nord. Indigenii au sosit mai târziu cu bagajul nostru, însă i-a apucat noaptea înainte de a ajunge la locul de trecere. Când au trecut râul, au fost opriţi de un hipopotam. Chiar înaintea bărcii el a ieşit deasupra apei. Indigenii au vrut să o ia în josul râului; însă hipopotamul era mai iute şi a apărut din nou înaintea bărcii.

După ce indigenii au repetat acest joc de 2 sau de 3 ori în jos şi în sus, hipopotamul s-a apropiat aşa de mult, încât i-a apucat frica şi ei au cârmuit repede spre malul unei insule din apropiere. Aici au rămas până aproape de ora 11. În cele din urmă hipopotamul s-a îndepărtat şi drumul spre mal a rămas liber. Repede au trecut acum cu bagajele noastre peste râu.

Se pare că hipopotamul găseşte o plăcere să răstoarne o barcă şi să arunce în apă pe pasagerii din ea. Fiindcă bagajul din barca aceea era aproape toată averea noastră, ne-am bucurat foarte mult când oamenii noştri au debarcat pe la miezul nopţii pe malul unde noi ajunsesem deja.

La nordul lui Zâmbezi ne-a fost imposibil să cumpărăm boi învăţaţi la căruţă, care ar fi putut trage căruţa noastră pe distanţa de 320 de km., ce mai erau până la proprietatea misiunii noastre. Nu ne-a fost permis să trecem boii peste râu, fiindcă în Rhodesia izbucnise o epizootie. După ce am aşteptat mai multe zile, am reuşit în cele din urmă să cumpăr de la un negustor alb 18 boi.

Am început apoi să-i învăţăm la jug. Într-o seară spre apus de soare, i-am înjugat şi i-am legat de căruţă cu curele din piele netăbăcită. Doi sau trei dintre ei au petrecut noaptea războindu-se cu roţile carului şi mugind întruna. În noaptea aceea n-am putut dormi mult.

În dimineaţa următoare am ales 6 dintre cei mai liniştiţi boi şi,

folosind toate puterile noastre, am izbutit să-i punem la jugurile fixate de căruţă. Noi i-am lăsat să fugă imediat, şi ei au luat-o la goană peste stepă, cât puteau de repede. Fugeam după ei şi i-am gonit până ce au obosit. Apoi am întrebuinţat biciul până când s-au supus voinţei noastre. I-am readus în locul de unde plecaserăm şi am adăugat alţi 4 boi. Acest fapt a dat tuturor viaţă şi o nouă speranţă şi pentru a doua oară ei au pornit peste stepă.

Cititorul se va mira poate de ce înjugam noi atâţia boi la o căruţă. Când a sosit misionarul Mead in Africa, el a fost de părere că un om, care înjugă 10 boi la o căruţă, e nebun; după ce însă a stat 3 ani în ţară, a ajuns la altă părere. Ei obişnuia să zică acum că e nebun acela care nu înjugă cel puţin 16 boi buni la o căruţă, dacă vrea să transporte poveri sau să călătorească undeva.

La nord de Zâmbezi pe atunci nu existau drumuri. Numai poteci sucite ale indigenilor duceau prin tufişuri şi prin iarbă înaltă. Noi ne-am luat după acestea, evitând cât puteam trunchiurile de copaci şi tăind pe acelea care ne închideau drumul. Râurile n-aveau poduri. Malurile erau prăpăstioase şi pe cât era de uşor să te rostogoleşti în jos până la râu, era foarte greu să te urci de cealaltă parte.

După ce am învăţat boii să tragă timp de o săptămână, am înjugat 12, am încărcat căruţa cu 2 tone şi am pornit spre staţiunea misionară. În prima zi am parcurs decât 450 de metri. La sfârşitul săptămânii făcusem 11 km. Apoi am rămas cu roţile în nisip. Eu am mers înainte pentru a constata până unde se întinde nisipul. Am mers 4 km. Am dejugat boii şi am lăsat pe un indigen de pază la căruţă. Apoi am dus poverile pe rând prin nisip. Pentru aceasta ne-a trebuit ziua întreagă şi o parte din noapte.

Când trebuie să treci prin asemenea experienţe, cum sunt cele de sus, atunci viaţa misionarului pierde caracterul ei romantic. Cine crede că o călătorie în Africa centrală din zilele acelea s-ar putea asemăna în vreo privinţă cu un voiaj de plăcere n-are idee ce înseamnă o călătorie cu căruţa cu boi. Farmecul care înconjoară o asemenea călătorie, dispare îndată în ziua a 4-a când te-ai oprit în nisip sau ai rămas pe loc într-o mlaştină.

În mijlocul săptămânii a doua, după ce plecasem de la Zâmbezi, am instalat tabăra noastră de noapte într-un tufiş des, unde aveam destule lemne la dispoziţia noastră pentru a întreţine focul, prin ajutorul căruia trebuia să apărăm vitele noastre de fiare sălbatice,

precum: lei, leoparzi, hiene şi câini sălbatici. În fiecare noapte unul dintre noi avea datoria să supravegheze focurile din jurul taberei noastre. Când ne aflam într-un loc deschis, unde nu puteam să ne procurăm lemne, datoria străjerului era să supravegheze lanternele pe care le aşezam în jurul taberei.

În timpul acela a trebuit să mă gândesc deseori la cuvintele apostolului Petru: „Potrivnicul vostru, diavolul, dă târcoale ca un leu care răcneşte şi caută pe cine să înghită". 1 Petru 5, 8. Pe de altă parte mi-am adus aminte de făgăduinţa după care

Domnul vrea să fie „un zid de foc" în jurul poporului Său. (Zah.2, 9). Leul niciodată nu năvăleşte prin foc.

Pe când ne aflam într-o dimineaţă tocmai la ridicarea taberei noastre – scurt timp înainte de a se lumina de zi – am stat puţin la foc, pentru a mă încălzi. În timpul acela am auzit trecând un animal înapoia căruţei noastre peste nişte frunze uscate. Eu am luminat în partea aceea cu un tăciune şi am văzut dispărând în tufiş ceva ce semăna cu o hienă. Ajutând puţin mai târziu indigenilor la înjugatul boilor, prima pereche de boi a venit spre căruţă fugind. După ce am însărcinat pe unul dintre indigeni să aţâţe din nou focul pentru a putea vedea mai bine, am căutat să aşez iarăşi boii în şir, spre a-i înjuga. Ei s-au smuls însă pentru a doua oară şi s-au îngrămădit în jurul căruţei, căutând adăpost.

Băştinaşul, care mâna boii, a zis că, după părerea sa, trebuie să fie ascuns un leu în tufişul dinaintea noastră. Eu i-am spus că poate o fi numai o hienă şi am adăugat că am văzut animalul cu câteva minute mai înainte după căruţă.

Indigenul se uită uimit la mine şi m-a întrebat, dacă am văzut vreodată vitele manifestând atâta nelinişte, când era în apropierea lor numai o hienă. Hiena este un animal laş care atacă pe om numai atunci când îl găseşte dormind.

Acum am încercat pentru a treia oară să înjugăm boii. Deodată însă, la nici 100 m. Înaintea noastră a început să ragă teribil „hiena" aceea. Băştinaşul mi-a făcut un semn cu ochiul şi m-a întrebat dacă am auzit vreodată o hienă făcând un asemenea zgomot. Indigenii erau aşa de îngroziţi, încât fiecare a rămas pe loc, până ce s-a luminat de-a binelea de ziuă. Chiar atunci a trebuit să iau o armă şi să merg înaintea boilor prin iarbă. Numai aşa am putut să înduplec pe conducătorul indigen să pornească.

Către ora opt dimineaţa am zărit mai multe bibilici la o oarecare distanţă. Repede am schimbat arma mea cu o carabină de vânătoare şi m-am luat după ele, căutând să vânez câteva pentru dejunul indigenilor. Am reuşit, într-adevăr, să împuşc una şi să rănesc pe alta care a dispărut însă repede în iarba cea înaltă. Eu am urmărit-o şi am lăsat-o pe seama indigenilor să meargă cu căruţa până la râul situat la o depărtare de circa 1500 metri, unde aveam apoi de gând să poposim în timpul zilei. În iarba cea înaltă şi în desişul acela am pierdut urma bibilicii rănite. Când m-am apropiat iarăşi de căruţă, am auzit pe indigeni ţipând. Îndreptându-mi privirile în direcţia aceea, i-am văzut pe toţi suiţi pe acoperişul căruţei.

Ei dejugaseră prima pereche de boi şi-i legaseră de căruţă, apoi se suiseră pe acoperiş, căutând acolo adăpost. Căruţaşul venea înaintea mea cu arma. Eu l-am întrebat de ce sunt aşa de înspăimântaţi. El mi-a povestit că au întâlnit în drumul lor trei lei. Am început atunci să fug către căruţă, m-am suit în ea şi am sondat terenul. Îndată am văzut cum a dispărut ultimul leu în iarba cea înaltă, dar n-am apucat să trag după el.

Când am pornit seara, leii au venit după noi. Chiar îi auzeam cum veneau după căruţă. Am tras două sau trei focuri în direcţia aceea pentru a-i goni. Apoi indigenul, care conducea boii, m-a rugat să trag câteva focuri înaintea boilor şi spre dreapta, fiindcă el auzise cum s-au mişcat leii în iarbă după o movilă. În cele din urmă ne-am văzut siliţi să dăm foc ierbii din acea stepă pentru a-i pune pe fugă.

Vineri seara, am instalat tabăra noastră lângă drum, la o depărtare cam de 65 km. la nord-est de Calomo. Soţia mea, eu şi mica noastră fetiţă dormeam totdeauna pe pământ pentru ca mama mea, care m-a însoţit în Africa la întoarcerea mea din concediu, şi care se afla la noi, să poată întrebuinţa patul din căruţă. În timpul nopţii, boii s-au arătat foarte agitaţi, s-au sculat de două sau trei ori şi au venit la căruţă. Fiindcă ziua următoare era Sabat, noi nu am mai continuat călătoria. La începutul zilei, indigenii s-au sculat pentru a duce boii la păşune. Scurt timp după aceea i-am auzit exclamând: „Ah! Ah!” M-am interesat care era cauza strigătelor lor şi am primit răspunsul: „Şunbava”, ceea ce înseamnă lei. Am constatat acum că în timpul nopţii au trecut trei lei aproape de vitele noastre pe o cărare spre râu. Ei s-au dus acolo pentru a se adăpa şi apoi unul dintre ei s-a reîntors pe o potecă. Am găsit urmele sale la o apropiere de patru până la cinci metri

de la locul unde soţia mea, fetiţa noastră şi eu dormeam la pământ.

Într-una din serile următoare, am rămas înţepeniţi într-un râu cu căruţa noastră, în apropiere de satul Siasintundula. Am renunţat să scoatem carul încă în aceeaşi seară. Când am dejugat boii, a început tocmai un leu să scoată răcnete îngrozitoare pe malul dinaintea noastră. Fiindcă aici nu aveam lemne pentru a aprinde un foc, am legat boii strâns în jurul căruţei şi am atârnat apoi lanternele noastre de suliţele indigenilor.

Acel leu bătrân era probabil foarte flămând. Toată noaptea el a înconjurat tabăra noastră. În acest timp a scos răcnete puternice pentru a speria pe unul din boi aşa de mult, încât să se smulgă de la căruţă. Mai întâi leul răcnea din marginea malului care se afla înaintea noastră. Apoi a coborât prin stuf până la albia râului şi s-a apropiat mult de căruţăm, s-a arătat chiar în lumina lanternelor. Văzând că nu se poate ataca din partea aceea, el a început să scoată aşa nişte răcnete, încât pământul se cutremura. La primele raze ale luminii din răsărit, el ne-a părăsit şi curând după aceea am continuat veseli drumul nostru.

La 5 septembrie 1905 am ajuns la proprietatea Misiunii noastre; 3 zile după sosirea noastră am văzut doi albi apropiindu-se de staţiune, în timp ce eu ridicam o casă. Atunci era lucru rar să vezi în acea parte a ţării un alb. Am pregătit o masă pentru ei şi i-am invitat să rămână la noi peste noapte. Ei însă au refuzat, căci, după cum ziceau ei, se grăbeau foarte mult. După o oră, ei au pornit din nou la drum.

Mai târziu am aflat că aceşti doi bărbaţi erau iezuiţi. Ei fuseseră cu doi ani mai înainte aici în ţară şi vizitaseră acelaşi ţinut, înainte ca eu să fi ales această bucată de pământ. Funcţionarul guvernului, însă, le-a zis că linia ferată va rămâne la o depărtare de 150 km. spre nord-vest. De aceea ei au renunţat la acest loc şi şi-au ales o bucată de pământ lângă râul Cafue. În timpul acela linia ferată a fost terminată. Ea trecea tocmai prin dosul proprietăţii noastre. Venind ei acuma să ocupe locul, l-au găsit deja ocupat.

Mai târziu aceşti bărbaţi s-au stabilit pe o bucată de pământ din apropierea noastră. Ne-au rugat să le închiriem căruţa noastră pentru transportul lucrurilor la staţiunea lor. Eu le-am trimis boii cu căruţa, împreună cu un căruţaş şi el le-a ajutat o săptămână întreagă până ce s-au stabilit şi au început lucrarea lor. Sigur că noi nu ceream niciodată plată pentru un ajutor de felul acesta. Astfel cu aceşti vecini ai noştri am legat relaţii prietenoase, care durează până astăzi.

Începând lucrarea mea între oamenii din tribul Batonga, m-am hotărât să stau mai întâi 2 ani între ei pentru a învăţa limba lor, pentru a-i cunoaşte şi pentru a cerceta ţara. Dar chiar a doua zi după sosirea noastră la staţiune au fost răsturnate aceste planuri. Un indigen dintr-o localitate apropiată, care lucrase în minele din Rhodesia de Sud şi care învăţase acolo câteva cuvinte din limba tribului Sentehele, a venit la mine tocmai când eu eram ocupat cu cioplirea grinzilor pentru construirea casei noastre şi mi-a zis: „Învăţătorule, am venit la şcoală".

Eu i-am răspuns că noi n-avem şcoală. Chitonga, limba tribului Batonga, încă nu era fixată prin scris, şi, de aceea, nu exista nicio literatură în această limbă. El m-a întrebat acum dacă nu sunt un învăţător. Eu i-am răspuns că într-adevăr aceasta este ocupaţia mea.

„Ei bine, a zis el, atunci învaţă-mă! în toată ţara s-a răspândit vestea, că tu eşti învăţător şi că ai venit să ne înveţi. Eu sunt aici. Eu am venit la şcoală".

Am încercat să înduplec pe acest tânăr să plece acasă şi să mai aştepte un timp, până ce ne vom pregăti îndeajuns pentru lucrarea noastră. El însă n-a vrut să plece: „Dacă eşti învăţător, mi-a spus el, atunci trebuie să mă înveţi".

Când am mers la prânz la căruţa noastră, el a venit la noi. M-am sfătuit în privinţa aceasta cu soţia mea şi i-am spus cât de mult doresc să învăţ limba indigenilor şi să fac cunoştinţă cu populaţia, înainte de a începe cu predarea la şcoală. Aici însă a venit un băştinaş, doritor să înveţe imediat Evanghelia. Eu am crezut că ar fi mai bine ca el să meargă acasă. Soţia mea m-a întrebat dacă Mântuitorul a refuzat o rugăminte a unui om. Eu nu mi-am adus aminte de niciun loc din Sfânta Scriptură, care să menţioneze acest lucru.

Astfel, am primit pe primul nostru elev. Indigenii n-au nici ziare, nici telefoane. Cu toate acestea ei ştiu toate câte se petrec în ţară. Prin toate satele dimprejur s-a răspândit vestea că noi avem o şcoală la staţiunea noastră misionară. Şi chiar în ziua următoare au sosit alţi 5 tineri spre a fi primiţi la şcoală. Fiindcă primisem deja pe unul, n-am putut să-i respingem pe ceilalţi.

Tot ce ne stă la dispoziţie era căruţa noastră cu boi: n-aveam nici casă, nici carte, niciun alt lucru. Singurele obiecte de învăţământ la dispoziţia noastră erau o mică tablă, o cutie cu cretă pentru profesor şi un număr de tăbliţe şi creioane pentru elevi. Ei vorbeau o limbă pe care eu nu o cunoşteam; eu vorbeam alta, pe care ei nu o cunoşteau. Vă

puteţi închipui ce fel de învăţământ a fost acesta.

Toată ziua eram ocupat cu construirea casei noastre. Seara m-am aşezat ca de obicei în mijlocul indigenilor şi mi-am dat toată silinţa să învăţ limba chitonga de la ei pentru ca să pot povesti în ziua următoare elevilor la şcoală o istorioară simplă din Biblie, cam în felul cum o povestim noi copiilor noştri mici. Îmi trebuiau de obicei 3 ore ca să mă pregătesc pentru o istorisire, pe care apoi o spuneam în aproximativ 3 minute. După ce le-am povestit-o, îi puneam să scrie istorisirea pe tăbliţele lor; cu această ocazie i-am învăţat să scrie şi să citească. După ce elevii au scris istoria, eu i-am lăsat să o şi citească. Simultan am început să-i învăţ să socotească.

Indigenii numără în modul următor: *omwe*, *bobi Io*, *oţatwe*, *one*, *osanwe*, apoi mai departe: cinci şi unu (*osanwe a omwe*), cinci şi doi, cinci şi trei, până la zece; apoi zece şi unu (*cumi a omwe*), zece şi doi, zece şi trei, până la cincisprezece; apoi zece şi cinci şi unu (*cumi a osanwe a omwe*), zece şi cinci şi doi, zece şi cinci şi trei, şi aşa mai departe, până la douăzeci, în felul acesta ei continuau până la o sută. Tot ce trece de acest număr este pentru un indigen ceva indefinit. El întrebuinţează pentru acesta cuvântul *mânie*, ceea ce înseamnă mulţi.

Eu mi-am dat silinţa să învăţ limba indigenilor cât mai repede, însă, fără gramatică şi dicţionar, era un lucru greu. Astfel, am arătat într-o zi unui indigen o sapă şi l-am întrebat cum o numeşte el. El mi-a răspuns: „*Tu la cu amba cuti iamba*”. Mi-am zis: acesta e un nume cam lung pentru o sapă, şi am întrebat de aceea pe un alt băştinaş acelaşi lucru. Acesta s-a mirat că eu am repetat întrebarea şi, de aceea, mi-a dat următorul răspuns: „*Tu la cu amba cuti iamba*, *cunyina inina omwi*”. Primul indigen îmi răspunsese la întrebarea mea: „Noi numim acest obiect o sapă”. Al doilea însă fiindcă s-a mirat că eu am repetat întrebarea, mi-a zis: „Noi numim acest obiect o sapă. Nu există alt nume pentru el”. Eu n-am ştiut care cuvânt înseamnă „sapă” şi care sunt cuvintele lămuritoare.

O lună după începerea lucrării noastre, aveam 40 de tineri elevi interni la şcoala noastră. Terminându-se anotimpul cel uscat, ne-am văzut siliţi să ridicăm locuinţe pentru ca ei să fie adăpostiţi. Noi am construit o clădire de 5 metri pe 9 metri ca bază, care era din pereţi de lut şi avea o duşumea de pământ şi un acoperiş de iarbă. Într-o pa”. te-a casei era un orificiu ca fereastră, în cealaltă o deschizătura ca uşă. Această singură încăpere servea ca dormitor, clasă, capelă, sufragerie

şi bucătărie în acelaşi timp. Când veneau seara şi era timpul de culcat, indigenii se înveleau cu păturile lor şi a-urneau pe duşumea.

Din lăzile, în care adusesem lucrurile noastre, am făcut o masă, care ducea dintr-un capăt al casei până la celălalt. Vesela consta dintr-o farfurie, un castron mic de supă şi o lingură pentru fiecare elev. De obicei, elevii caută să ascundă lingurile printre lucrurile lor şi să le păstreze pentru a le aduce la sfârşitul anului şcolar mamelor lor ca dar. În loc să se necăjească folosind lingură, ei preferă să mănânce cu degetele. Oale mari de fier serveau pentru a fierbe terci, care este hrana principală a elevilor.

Serviciile noastre divine din Sabat au fost în curând aşa de bine vizitate, încât nu mai puteam primi pe toţi cei adunaţi în casa noastră cea mică. De aceea ţineam adunările afară, sub umbra unui copac mare. Reîntorcându-mă într-un Sabat acasă după serviciu! divin dinainte de masă, am văzut şezând 5 băieţi în apropierea casei. Mi-am zis numaidecât că şi ei vor fi venit la şcoală. Am trecut pe lângă ei, fără ca să-i bag în seamă, am intrat în casă şi m-am aşezat la masă. După ce am mâncat, m-am uitat afară şi am observat că ei erau tot acolo. Apoi am citit câteva reviste, iar către ora 5 după masă m-am uitat din nou afară: rămăseseră tot pe locul acela. L-am chemat pe Detia, învăţătorul meu băştinaş, şi m-am dus cu el afară pentru a vorbi cu ei; şi într-adevăr ei veniseră aproximativ 240 km. pentru a vizita şcoala.

Nu ştiam ce să fac. Am zis către Detia: „Ce să începem cu aceşti băieţi? Casa este plină. În faţa noastră stă timpul ploilor. Iarba pentru acoperişul caselor e arsă. Este imposibil să construim în anul acesta locuinţe mai mari. Elevii, pe care îi aveam acum, ocupau complet podeaua, când se culcau seara, şi în timpul ploilor este imposibil ca aceşti băieţi să doarmă afară".

Detia a lăsat capul în jos, s-a gândit puţin şi apoi a zis: „Învăţătorule, eu ştiu că nu mai este loc pe podea, dacă ne-am culca toţi; însă pe masă nu doarme nimeni". Astfel am putut primi pe aceşti elevi noi şi timp de 5 luni ei au dormit pe masă, până ce am putut să construim şi pentru ei o locuinţă. N-am auzit niciodată că s-ar fi plâns vreunul dintre ei.

Afară de asta aveam de rezolvat problema hranei pentru acest număr mare. Fiindcă nu făcusem planul pentru întreţinerea unei şcoli în timpul primilor 2 ani, nici nu cerusem fonduri pentru a putea cumpăra alimente. La început am vânat antilope. Dădeam o parte din

carnea lor în schimb pentru cereale, şi restul l-am dat să-l mănânce elevii. Dar în curând a trebuit să constat, că vânarea de antilope pentru a hrăni mai mult de 40 de elevi, cere o prea mare parte din timpul meu. Indigenii nu sunt pretenţioşi cu privire la cantitatea hranei lor; cu atât mai mari sunt însă pretenţiile lor cu privire la calitate.

Fiindcă indigenii dimprejurul nostru nu avuseseră niciodată ocazie să aducă cerealele lor la târg, ei semănau numai cât aveau nevoie pentru ei singuri. De aceea puteam să cumpăr foarte puţin de la ei. În cele din urmă am auzit că la o depărtare cam de 65 km., la nord, locuieşte un negustor de cereale. Am înjugat boii şi am plecat la locuinţa sa. Pe drum boii mei au fost atacaţi de lei şi doi dintre ei au fost sfâşiaţi ziua în amiaza mare. Ceilalţi au fugit şi a trecut mult timp până ce i-am prins pe toţi.

Când am ajuns la locuinţa acelui negustor, am aflat că el plecase la vânătoare şi că se va reîntoarce probabil după 4 sau 6 săptămâni. Fiindcă avusesem ocazia să cunosc pe acest om mai înainte în Rhodesia de Sud, am încărcat căruţa mea cu atâtea cereale câte au putut boii să ducă şi am lăsat indigenilor un bilet, prin care înştiinţam pe stăpânul lor că am cumpărat cereale, rugându-l să vină la staţiunea noastră misionară ca să-i plătesc.

Reîntoarcerea prizonierului.

Pe la anul 1888 armata Matabelilor a invadat ţinutul din Nordul fluviului Zâmbezi. Trecând prin satele tribului Maşuculumbve din şesul Cafue, a venit în satul Sigabaza. Când au auzit femeile satului strigătul de război al Matabelilor, au fugit în iarba înaltă de pe câmp. Curând după aceea tot satul era în flăcări, iar mulţi dintre bărbaţi, omorâţi de către duşmani. O femeie, care reuşise să fugă cu micul ei copil de ţâţă în iarba cea înaltă, a observat că băiatul ei de 5 ani rămăsese în urmă. Numaidecât a predat pruncul surorii ei şi s-a reîntors, preferând să ajungă sclavă, numai să poată fi împreună cu micul ei fiu.

Cei mai mulţi din tribul Maşuculumbve au trecut cu vitele lor peste râul Cafue şi scurt timp după aceea Matabelii şi-au început retragerea spre Bulavaio. Expediţia aceasta de pradă nu le-a adus mult folos; în schimb ei au dus o mulţime de femei şi copii ca sclavi, între care şi femeia aceasta împreună cu copilul ei cu numele de Mayinza (ceea ce înseamnă „vara”). După ce acest grup a intrat în oraşul lui Lobengula, Mayinza şi mama sa au fost predaţi unui Induna al

Matabelilor, cu numele de Mazibizia.

Amândoi erau abia de câteva luni prizonieri, şi mama a încercat să fugă pentru ca să se reîntoarcă pe distanţa de 480 km., care o despărţea de libertate. Dorul de libertate în pieptul acelei femei era aşa de puternic, încât ea nu s-a dat înapoi de a întreprinde marşuri nocturne, care erau atât de periculoase prin puştiul acela. Trei sute douăzeci de km. au parcurs ei neopriţi de nimeni. Ajungând la colinele Vankie şi crezând că au scăpat de pericol, ea a micşorat precauţiunea de până aci. Într-o dimineaţă a pornit în continuarea drumului ei ziua în amiaza mare. După câteva ore ea a întâlnit o ceată prădătoare a Matabelilor, a fost din nou prinsă şi retrimisă vechiului ei stăpân.

Curând după aceea mama a fost despărţită de copilul ei. Înainte de a lua rămas bun de la fiul ei, ea l-a învăţat încă numele tatălui său, zicându-i că Matabelii nu sunt poporul său şi că el să se reîntoarcă la Nord, când va fi mare, pentru a căuta acolo pe tatăl său şi pe rudele sale.

După răscoala din ţara Matabelilor, în anul 1896, toţi sclavii printr-o hotărâre a guvernului englez au dobândit libertatea. Curând după aceea a venit Mayinza la staţiunea noastră Solusi pentru a căuta de lucru. Misionarul Tripp l-a angajat să ducă o sarcină la Bulavaio. Fiindcă nu s-a găsit însă nimic de purtat la înapoiere, el a părăsit oraşul în direcţia răsăritului şi s-a angajat la un explorator de mine de aur. Acest om bea cu adevărat tot ce câştiga. Însă el a început să iubească pe Mayinza şi l-a îndemnat să-şi câştige o educaţie bună şcolară pentru ca să devină un adevărat bărbat. Deseori i-a zis: „Mayinza, nu te obişnui cu băutura; să nu ajungi ca mine. Du-te la misionar pentru ca el să te înveţe şi tu să devii un copil al lui Dumnezeu".

Aceasta a făcut o impresie adâncă asupra tânărului şi, după ce expirase contractul său, el a venit la staţiune şi a întrebat dacă n-ar putea să viziteze şcoala. Eu i-am zis că noi îl vom primi la şcoală; în schimb prima sa datorie ar fi, să se coboare în puţul pe care tocmai îl începusem, şi acolo să lucreze la săparea pământului.

De mai multe ori în timpul zilei veneam încet la marginea puţului să văd dacă înaintează. Totdeauna îl găseam vesel la lucru. Către ora 4 după masă el m-a chemat zicându-mi că a terminat. El singur a lucrat în ziua aceea mai mult decât doi bărbaţi cu o zi mai înainte. Şi la învăţat era tot aşa de silitor ca şi la săpat.

După ce a terminat prima şi a doua carte de citire, a ajuns aşa de

departe, încât putea să înceapă cititul Bibliei. Era tocmai în timpul războiului Burilor. Linia ferată era distrusă, deci nu puteau fi aduse mărfuri în ţară. Din nefericire, s-a epuizat stocul Bibliilor noastre, şi noi nu ştiam de unde am putea să ne procurăm câteva. Mayinza m-a întrebat, dacă n-ar fi posibil să primească o Biblie de la „Fraţii în Hristos", care aveau staţiunea lor misionară la vreo 64 km. În sud-est de Bulavaio. Noi cunoşteam pe Misionarii acelei staţiuni, fiindcă transportasem toate lucrurile lor din Bulavaio la proprietatea lor.

Dis-de-dimineaţă Mayinza a părăsit staţiunea misionară cu o scrisoare către domnişoara Davidson, învăţătoarea din acea staţiune, pentru a o întreba dacă n-ar putea să-i vândă o Biblie. Plin de bucurie, el a parcurs cei 100 km. până la acea staţiune ca să-şi procure Cartea lui Dumnezeu. Când s-a reîntors către sfârşitul săptămânii, făcând astfel 200 km. pe jos, am constatat că el învăţase pe dinafară deja un număr de texte din Sfânta Scriptură. Se oprea deseori în drum, deschidea Biblia şi citea un vers de atâtea ori până ce-i rămânea în minte. Apoi fugea o bucată de drum pentru ca să câştige timpul pierdut. În felul acesta el memorase diferite texte din Scriptură în timpul drumului spre casă.

Mayinza a fost primul convertit pe care l-a botezat misionarul Mead la staţiunea noastră. Când am plecat în anul 1903 la nordul Zambezului, el m-a rugat să fac cercetări în toată ţara după tatăl său Sigabaza; însă, cu toate că am călătorit 1600 km. În şesul Batoca şi printre cei din tribul Maşuculumbve, n-am putut să aflu nimic cu privire la Sigabaza şi a trebuit să comunic lui Mayinza la întoarcerea mea că n-am găsit nicio urmă despre tribul său. Când am vrut să plecăm în anul 1905 din nou în ţara de la nordul Zambezului pentru a ne stabili acolo, ni s-a adresat Mayinza iarăşi cu rugămintea să căutăm pe tatăl său. Din cauza aceasta eu m-am interesat totdeauna de el, ori de câte ori a trebuit să călătoresc în curs de 2 ani prin ţară, şi număram populaţia fiecărei localităţi. Cu toate acestea, n-am putut să găsesc pe nimeni cu numele Sigabaza.

În cele din urmă într-o dimineaţă tocmai când stăteam noi la masă, a venit un indigen dintr-un sat situat la vreo 3

km. şi ne-a comunicat că în seara zilei trecute a sosit în satul lor un om, care se numeşte Sigabaza. El a vrut să afle dacă acest om ar fi Sigabaza cel căutat. Imediat am trimis după acest Sigabaza şi 2 ore mai târziu unul dintre băieţii tribului Matabele, care cunoştea bine pe

Mayinza, a venit strigând plin de bucurie: „Tatăl lui Mayinza a sosit! Tatăl lui Mayinza a sosit! Vino şi vezi!" Eu l-am întrebat de unde ştie că acest bărbat e tatăl lui Mayinza. „O", mi-a zis, „priveşte numai în faţa sa! El are aceeaşi faţă ca şi Mayinza!" într-adevăr asemănarea era aşa de mare, încât o eroare era aproape imposibilă.

Am întrebat pe bătrân dacă n-a pierdut cu 20 de ani mai înainte un fiu. El a afirmat şi a adăugat că totdeauna, când s-au reîntors prizonierii în patria lor, el stătea lângă drum pentru a vedea dacă nu cumva se găseşte şi fiul său între ei. Apoi s-a gândit că nu-l va mai putea recunoaşte, fiindcă băiatul era mic de tot, când a fost prins. Astfel, el pierduse cu timpul orice speranţă de a-l mai revedea vreodată. Eu i-am zis apoi că fiul său trăieşte şi că este sănătos, că a locuit un şir de ani la mine şi că eu îl voi trimite numaidecât să vină pentru ca să poată saluta pe tatăl său. Unii oameni susţin că negrul n-ar avea sentimentul recunoştinţei. Acel bătrân însă s-a reîntors acasă şi mi-a trimis un bou mare şi frumos, numai pe baza spuselor mele, că am avut pe acest băiat la mine şi că vreau să fie readus la tatăl său.

Câteva luni mai târziu a sosit Mayinza la staţiunea noastră misionară, şi eu m-am suit împreună cu el în căruţă pentru a pleca la satul tatălui său, situat la vreo 80 km. Această călătorie a fost un cortegiu triumfal. A fost o călătorie cum n-am mai făcut altă în Africa. Când eram aproape la 25 km. depărtare de casă, an 11 recut printr-un sat de indigeni în ţinutul Fufva, unde locuiau mai multe rude ale lui Mayinza. Imediat ce au aflat indigenii cine este el, i-au arătat tot felul de semne de favoare şi peni în puma dată în viaţa mea m-au salutat „cu onoruri regale".

Femeile indigene salută pe rege, aşezându-se cu partea stângă pe pământ, bătând cu mâna dreaptă cealaltă parte, lovindu-şi cu stânga gura şi ţipând în tonurile cele mai înalte. În curând pierdusem răbdarea la auzul neîntrerupt al acestor „semne de onoare" în timpul călătoriei încă destul de lungă până la satul lui Sigabaza.

După ce am sosit în apropierea satului, am făcut tabăra noastră sub un mare smochin sălbatic şi am trimis după Sigabaza. Am fost apoi martorul revederii tânărului cu tatăl său, care mi-a adus foarte mult aminte de faptul cunoscut al întâlnirii lui Iosif cu tatăl său la hotarele Egiptului.

Am aflat acum că mama lui Mayinza fugise din sclavie şi se afla de asemenea în sat. Am trimis şi după dânsa. Întâlnirea între mamă şi

fiu a fost şi mai mişcătoare decât cea între tatl şi fiu. Fiind ea încă la o sută de metri departe de tabăra noastră, a început să fixeze pe fiul ei, şi-a pus mâinile pe caji şi a început să fugă încolo şi încoace, să joace şi-s. i e fuiii Apoi s-a apropiat până la vreo 20 – 30 de metri. A fixul a<".

nou pe fiul ei şi a fugit iarăşi 5 – 10 minţile în olo…

jucând. După ce a durat această purtan pe Un „i… unii I

oră, a venit în iele din urmfl la noi lui Inh «I i iiih mi ni i fiul ei pierdui de H. Îţi timp şi în Îmi mul u îi… npitiitiH

şi cu soţul ei foarte umil de minunii îi… > În…

Moravuri ale indij… i «» i

Toate triburile din Africa de Sud au <… I. lui de recunoaştere. Tribul Zulu, spre exemplu, a Inin Inimj li Itiftl înainte circumciziunea. Astăzi semnul tribului loi con II hi găurirea şi lărgirea lobului urechii. Fiindcă Zuluşii Mi puţini haine şi nici nu au buzunare, este un obicei cunosc ut între bărbaţi să bage lulelele lor în gaura din lobul urechii. Băieţii şi fetele Zuluşilor, care frecventează şcoala, poartă creioanele lor în gaura din lobul urechii, iar nu după ureche, după cum procedăm noi.

Semnul caracteristic al unui bărbat din tribul Baila constă în faptul că el poartă părul său în forma unui con. Deseori aceste conuri de păr sunt înalte de 10 – 20 cm. Mulţi bărbaţi lasă să crească părul lor astfel încât conul atinge o înălţime de 90 cm.

Semnul tribului Batonga este scoaterea celor 4 dinţi incisivi din falca de sus. Aceşti dinţi se scot, de obicei, când un băiat sau o fată a ajuns vârsta de 12 ani. Operaţiunea aceasta face parte din ceremonia serbării pubertăţii.

Am fost odată martor la un asemenea tratament al dinţilor, aflându-mă în călătorie prin câteva sate. Am auzit pe un băiat ţipând în mod îngrozitor şi am trecut de aceea prin iarba cea înaltă de la marginea drumului pentru a constata motivul. Am văzut pe un băiat culcat pe spate; câţiva îl ţineau. Pe fiecare braţ şedea câte un indigen robust; un altul ţinea picioarele băiatului. Un al treilea îi apucase capul între mâini şi genunchi.

„Dentistul" era tocmai ocupat să-i scoată dinţi de sus cu o sulă lungă. În scopul acesta fixase sula de un dinte, şi apoi a lovit cu o piatră cu toată puterea în sulă şi astfel a scos dintele împreună cu rădăcina. În felul acesta el a scos repede cei patru dinţi şi aşa a fost marcat băiatul pentru toată viaţa sa. Câteodată un dinte se rupe, în loc să fie scos din

rădăcini; victima vine apoi la staţiunea misionară şi roagă pe misionar să scoată rădăcina cu un cleşte.

Unuia dintre creştinii noştri indigeni, care crescuse la staţiunea noastră misionară, nu i s-au scos dinţii. Când a vrut să se căsătorească, părinţii fetei i-au zis că ei se vor opune la această căsătorie atâta timp cât el nu se va lăsa să-i scoată dinţii. I-au dat să înţeleagă că n-ar vrea ca fiica lor să se căsătorească cu o zebră. (Dacă întrebi pe un batonga de ce îşi scoate dinţii, el răspunde, după cum a povestit Livingstone: ei ar vrea să se asemene cu boii, iar ceilalţi să se asemene cu zebrele. Când Livingstone a rugat odată pe şeful de trib Monze să desfiinţeze obiceiul cel urât al scoaterii dinţilor, acesta a început să râdă şi a răspuns că moda este mai puternică decât el). Tânărul nostru însă, a rămas la hotărârea sa de a-şi păsatra dinţii. Şi i-au trebuit 2 ani pentru ca să dobândească consimţământul rudelor tinerei sale soţii la căsătorie. El a trebuit să cheltuiască atunci aproape 2400 lei, ca „mită", pentru a obţine aprobarea lor.

Şi tribul Baroţe înseamnă oamenii lui la dinţi. Ei însă nu-i scot, cum o fac cei din tribul Batonga, ci pilesc cei doi dinţi incisivi de sus, din mijloc, ascuţindu-i. Venind în atingere cu negustori albi, ei întrebuinţează pentru această lucrare artificială de stomatologie o pilă mică în 3 muchii.

Unele dintre triburile din jurul lacului Tanganica şi care au fost mai înainte mâncători de oameni, pilesc toată dantura lor, cu excepţia măseselor, până când dinţii devin aşa de ascuţiţi ca cei de câine. Cu toate că dinţii sunt astfel trataţi, ei totuşi nu se strică, ci sunt mult mai sănătoşi decât ai albilor, care îi tratează cu atâta îngrijire.

Aproape toate triburile indigene au anumite tulpini de familii, care se numesc de obicei cu nume de animale mamifere sau păsări. Aşa de exemplu: un neam sau familie se numeşte a elefantului, alta a vulturului şi aşa mai departe. Fiecare băştinaş nu poartă numai numele, sub care îl cunosc oamenii tribului său, ci mai poartă şi numele neamului său. Un explorator, bun cunoscător al stărilor de acolo, zice:

„Întrebarea cea mai importantă, care se poate pune unui indigen, este: Din care familie său neam faci parte? Numele familiei este moştenit din partea mamei, şi nu din partea tatălui; iar una din principalele datorii ale mamei este şi aceea de a spune copilului ei cărei familii aparţine el. Există anumite datorii şi responsabilităţi prin

care membrii să-şi arate dependenţa lor de un acelaşi arbore genealogic. Dacă cumpără, de exemplu un şef de trib pe un sclav, el este obligat să întrebe pe sclavul său: Din care arbore genealogic face parte? Dacă sclavul numeşte familia din care face parte în sus şeful, atunci acesta îi zice: „Tu eşti fratele meu", îl ia în satul său şi îl pune în libertate, fiindcă nimeni n-are voie să ţină ca sclav un om din familia sa.

Să presupunem că cineva porneşte să-şi caute o s-o >l le. Dacă a găsit o femeie potrivită, el trebuie să întrebe atunci din care familie face ea parte. Dacă dânsa îi spune numele familiei sale, el trebuie să răspundă: „Ea este ruda mea de sânge". Chiar dacă n-ar exista în realitate o înrudire apropiată, totuşi nu este îngăduit să se căsătorească în cercul familiei sale. Această înrudire de sânge în interiorul unei familii pare a fi mai însemnată decât raportul de înrudire între tată şi fiu. Dacă ar veni oameni din sate, situate la o depărtare de 3.000 km., şi s-ar găsi rude de sânge, chiar dacă nu s-ar mai fi văzut înainte, ei ar trebui să îndeplinească toate îndatoririle frăţeşti, care se obişnuiesc în familia aceea.

Deseori cineva, care face parte din acelaşi neam, e silit să plătească amenda hotărâtă pentru un alt membru al aceleiaşi familii, iar el nu se poate împotrivi. Mulţi dintre membrii unei asemenea familii au chiar dreptul să constrângă pe rudele familiei lor să le plătească datoriile. Dacă cineva moare fără vite, atunci ceilalţi membri ai familiei sale sunt obligaţi să dea boi de-ai lor de tăiat pentru pomană mortului. Astfel drepturile unuia se răsfrâng asupra drepturilor întregului neam. Toate aceste legi ale frăţiei dintr-o familie, cu o singură excepţie, anume a legii cu privire la căsătorie, se pot aplica şi la legăturile frăţeşti dintre creştini. De aceea şi noi la traducerea Bibliei în limba indigenilor întrebuinţam cuvântul mucoua pentru a exprima raportul care ar trebui să existe între fraţii Comunităţii".

Aproape întotdeauna numele indigenului are o însemnătate. De exemplu: Chongo înseamnă curcubeu, Hanyabo înseamnă fasole, Tvambo poveşti, Myanda rădăcini, Maynza vara, Lunpenga grijă, Chibea oală, Mucuni lemne şi aşa mai departe.

Indigenii au apoi mare grijă să primească şi din partea albilor câte un nume. Albii chiar le dau un nume care arată însuşirile negrului. Dacă un negru cere de lucru, el obişnuieşte să-şi spună numele primit de la ultimul alb, unde a servit şi zice spre exemplu: Eu sunt Lazy leneş,

Lice păduche, Crazy nebun, Jam marmeladă, Matches chibrituri şi aşa mai departe.

Indigenul ţine mult ca stăpânul său alb să-i dea şi un certificat sau o scrisoare de bună purtare, când părăseşte postul său. Dar, pentru că negrul nu poate citi, omul alb îşi permite să-şi exprime în toată libertatea părerea sa despre însuşirile adevărate ale indigenului. Deseori, au venit la mine indigeni, căutând de lucru şi mi-au prezentat cu multe cuvinte un certificat, care avea cam următorul conţinut: „Acest tânăr are o predilecţie de a fura linguri" sau: „Acest tânăr posedă o mare îndemânare în a fura zahăr", sau: „Păstraţi bine marmelada dumneavoastră, dacă se găseşte omul acesta în apropiere".

Indigenul primeşte de la mama sa primul său nume. El îşi dă însă un alt nume când trebuie să spună omului alb numele său; tot astfel întrebuinţează un alt nume când, la vârsta de 18 ani, este trecut de funcţionarul guvernului pe lista de impozite.

Numele, pe care şi-l dă indigenul înaintea perceptorului, se uită deseori mai ales fiindcă impozitele sunt percepute numai o dată pe an. Când vine apoi agentul fiscal într-un ţinut, apar sute de indigeni la staţiunea misionară cu rugămintea să li se citească numele de pe vechea chitanţă pentru ca să poată şti sub ce nume să achite impozitele pe noul an.

Odată am vizitat pe un perceptor al ţinutului nostru tocmai când făcea impunerile. El a întrebat pe un bătrân dacă i-a murit vreuna dintre soţiile sale din timpul ultimei impuneri, care se făcuse cu 3 ani în urmă. Bătrânul a răspuns: „Da, două dintre ele". Apoi numele lor a fost şters de pe listă. Funcţionarul s-a interesat acum dacă indigenul şi-a mai luat alte neveste de la ultima impunere. El a zis că a mai luat o soţie.

„Cum o cheamă?" l-a întrebat perceptorul.

Bătrânul a lăsat capul în jos şi s-a gândit puţin. Apoi s-a adresat indigenului de lângă el, şi l-a întrebat: „Spune-mi, Hanyabo, cum se cheamă soţia mea – ştii tu ultima mea soţie, pe care am luat-o în vara trecută?"

Hanyabo a spus un nume, pe care nu l-a auzit probabil nici soţul nici soţia vreodată, şi acest nume a fost acum trecut în registru ca numele soţiei celei noi. Indigenii sunt foarte superstiţioşi şi plini de bănuieli faţă de omul cel alb. Din cauza aceasta ei ţin ascuns numele lor cel adevărat.

Soţul dă soţiei sale la căsătorie un nume nou. După ce s-a născut primul copil, mama îşi părăseşte numele ei şi se numeşte de acum numai „mama lui cutare", numele copilului respectiv, de exemplu Nacahongo, ceea ce înseamnă „mama lui Curcubeu".

Indigenii ţin foarte mult să păstreze numele de familie. Aceasta în chestiuni de moştenire poate să aibă ca urmare dificultăţi serioase. Dacă moare un bărbat şi în urma sa rămâne un număr de femei (căci poligamia este aproape pretutindeni răspândită), atunci fiul său cel mai mare moşteneşte averea tatălui împreună cu femei şi cu copii. Aceşti copii însă nu poartă numele fiului. De aceea se întâmplă deseori că un tânăr renunţă la moştenirea tatălui său, care constă din femei şi copii şi îngăduie ca această moştenire să se piardă pentru familia sa.

Peţitul şi căsătoria la indigeni nu se aseamănă de loc cu obiceiurile noastre. Îndată ce un tânăr are intenţii serioase faţă de o tânără fată, el încetează să vorbească cu ea. Dacă simpatia să găseşte răspuns bun, atunci tânăra fată încetează şi ea să vorbească cu el. Nu numai că ei nu mai vorbesc unul cu altu', dar nici cu rudele celuilalt nu au voie să vorbească. Toată petitoria intră în mâna unei a treia persoane. La Şcoala noastră Misionară am sfătuit totdeauna pe tineri şi pe tinere să-mi încredinţeze mie mijlocirea. În felul acesta am putut să dau deseori sfaturi bune.

O căsătorie este mult mai serios privită la indigeni decât la noi; căci nu se cere numai învoirea tinerei fete, ci şi aprobarea tuturor rudelor de ambele părţi. Am văzut deseori cazuri când o căsătorie s-a amânat 2 – 3 ani, fiindcă vreo mătuşă sau vreun unchi refuza să dea consimţământul său.

Dacă toate rudele îşi dau consimţământul la căsătorie atunci trebuie să se predea zestrea. De obicei, părinţii opresc zestrea pentru ei. Legea zestrei este răspândită între toţi băştinaşii Africii de Sud şi provoacă multe nemulţumiri.

În anul 1898 guvernul din Rhodesia de Sud a făcut o lege, după care datoria de a plăti zestrea se prescria după un an de la căsătorie. Înainte de această lege se întâmplă deseori, ca socrul unui tânăr bărbat să-i mai ceară bani, după ce acesta achitase toată suma. Tânărul soţ refuza să plătească această sumă în plus şi astfel problema rămânea nerezolvată până ce creşteau copii. Dacă murea socrul, atunci soacra punea imediat mâna pe fetele cele mai mari şi cerea zestrea lor.

La unele triburi, unde guvernul n-a rezolvat încă până acum

problema zestrei, o parte a pretenţiei constă în aceea ca tânărul soţ să lucreze în fiecare an atâtea şi atâtea zile pentru soacra sa. Deoarece nu există nicio lege, care să fixeze exact zilele de lucru, se întâmplă deseori ca un tânăr să ajungă sclavul soacrei sale zgârcite, petrecând ani de-a rândul în serviciul ei, de unde îl scapă numai moartea.

Căsătoria se face foarte simplu. Mireasa fierbe puţin terci pentru viitorul ei soţ şi amândoi mănâncă dintr-o oală. Apoi dansează, mănâncă şi cântă. La asemenea ocazii participă totdeauna un număr mare de oameni.

Dacă moare un indigen din tribul Tonga, el este numaidecât înmormântat. Corpul său e pregătit pentru înhumare, ungându-l cu unt râncezit, şi apoi este învelit în piei sau pături. Toate podoabele, proprietatea decedatului sunt îngropate cu el. Nu se permite că mortul să stea întins ci el este adus într-o poziţie ghemuită şi aşa este legat cu funii. Apoi se apropie o rudă de cadavru şi cheamă de obicei de trei ori spiritul decedatului. Neurmând niciun răspuns, cel ce a chemat declară: „El a plecat; spiritul său a decedat".

La tribul Batonga bărbatul se înmormântează de obicei sub pragul colibei sale. Apoi coliba este dărâmată. Copiii se înmormântează de regulă sub linia picăturilor de pe streaşină acoperişului. Mormintele femeilor sunt făcute în staulul vitelor.

După ce cadavrul este pregătit pentru înmormântare, deseori se aşază lângă el o femeie, care plânge şi îl atinge cu păstăi cu boabe, care produc un zgomot ca sfârlea/. a tăcută de copii. După ce mormântul e gata, îl înconjoară un bărbat şi îi atinge marginile tot cu o astfel de păstaie. Eu n-am putut afla niciodată adevărata însemnătate a acestui obicei, fiindcă indigenii îl ţin secret.

Înainte de a îngropa cadavrul, se face o gaură în învelişul său, pentru a dezveli o ureche, şi apoi se introduce o bucată de trestie în ureche. Această trestie este lăsată afară de vreo palmă de la pământ pentru ca spiritul mortului să mai poată auzi ce se întâmplă pe lume. La femei şi la copii nu se face aceasta.

Îndată ce este aşezat cadavrul în mormânt, se aruncă puţin pământ şi o oală cu pământ uscat se sparge la capul cadavrului. Apoi sunt sparte vasele în care decedatul îşi gătea mâncarea, iar cioburile se aruncă în mormânt. După aceea se aruncă atâta pământ în groapă, până ce cadavrul este acoperit în toate părţile. Se coboară acum un bărbat în mormânt şi bătătoreşte pământul în jurul cadavrului. Apoi se

aruncă puţin din pământul care forma pereţii colibei, aruncând şi alt pământ, şi în cele din urmă se bate bine pământul cu grinzi.

Tot pământul rămas, după ce s-a umplut mormântul, se soaţe afară din sat. După o oră nu mai poţi vedea nici urmă de mormânt. Trestia cea mică se rupe mai târziu, iar partea din ea rămasă în pământ e în scurt timp distrusă de furnici.

Imediat după o înmormântare sunt încunoştinţate satele învecinate, şi rudele încep să se adune. Locuitorii întâmpină pe femei afară din sat, luând coşurile şi pe prunci din spinarea lor, şi apoi le conduc în sat prin poarta staulului vitelor. Îndată ei e încep apoi să joace şi să ţipe, aleargă spre mormânt, pe care li-l arată o femeie bătrână, şi acolo se aruncă la pământ. Şi bărbaţii aleargă încoace şi încolo prin staulul vitelor, trăgând focuri de armă, bătând tobă şi aruncând sulițe. O ceată de bărbaţi se postează lângă mormânt, înarmaţi cu sulițe.

Pe neaşteptate ei încep să fugă repede, împungând mereu în aer, până în cele din urmă, după ce au fugit cam 150 m., înfig sulițele în pământ pentru a goni spiritele rele de la mormânt.

Apoi prepară mari cantităţi de bere. Indigenii scot colţurile cerealelor şi le pun să fermenteze. După ce preparatul acesta a stat 3 – 5 zile, conţine cam tot atât alcool, ca şi berea. Dacă stă încă 2 săptămâni, atunci conţine chiar 30 – 40 % alcool, astfel încât ei se îmbată rău cu ea.

La o pomană de acestea pentru morţi nu se bea numai multă bere, dar aproape toate vitele decedatului sunt tăiate pentru această masă. Bietele animale sunt străpunse în modul cel mai crud cu sulițele şi trebuie să moară din cauza rănilor lor. După închipuirea indigenilor, spiritele vitelor însoţesc spiritul omului pe cealaltă lume şi, fiindcă ar putea să aibă nevoie şi de lapte, ei omoară de asemenea totdeauna câteva vaci de lapte. Pentru că mortul ar avea nevoie şi de câţiva boi şi junei, se taie şi din aceştia un număr oarecare. Pentru ca boul să nu apară pe lumea cealaltă fără piele, nu se trage pielea de pe el, ci el este despicai şi apoi fieri cu pielea, l U părul şi cu copitele.

Stomacul şi intestinele boului suni foarte nuill preferate, Eu am văzut pe indigeni tăind stomacul unui animal, întorcând apoi partea interioară în afară şi scuturând-o puţin tăiată în bucăţi, aruncată pe foc, friptă puţin şi apoi mâncată.

Într-o zi am întrebat pe un indigen de ce nu spală măruntaiele

înainte de a le fierbe. El mi-a răspuns că aceasta „le-ar lua tot gustul”.

Timpul doliului durează câteodată o lună întreagă. El ţine până se termină berea şi carnea. Dacă au carne şi bere în abundenţă, se strâng oameni din mări depărtări. După moartea unui şef de trib bogat, nu este ceva neobişnuit să se taie 500 – 600 de vite şi să le mănânce. Eu am asistat într-o zi la o înmormântare a indigenilor, la care s-au tăiat până la ora 11 înainte de masă 42 de vite. Doliul cu asemenea pomeni şi ospeţe pentru morţi se obişnuieşte să fie repetat în mod regulat de două ori în fiecare an: odată în timpul semănatului, a doua oară după strângerea recoltei. Aceasta poate să dureze ani de zile.

Când un sat e nou clădit, şi toate colibele încă în bună stare, atunci indigenii duc pe un bolnav afară din sat, pe câmp, lăsându-l mai bine să moară acolo, decât în casa lor, fiindcă la ei este obiceiul, să dărâme casa unde a murit cineva. După ce clădisem casa mea nouă din cărămizi la staţiunea Baroţe, am invitat pe mai mulţi Indunaşi din ţinutul acela şi, arătându-le casă, i-am întrebat pentru ce nu construiesc case mai bune. Un şef bătrân mi-a zis: „Într-adevăr, casa dumneavoastră poate fi foarte comodă; gândeşte-te însă, cât timp şi câtă muncă s-ar pierde dacă ar muri cineva în ea şi ar fi nevoie să fie dărâmată şi distrusă”.

Această superstiţie îngreunează foarte mult lucrarea misionară medicală între indigeni. Ei numsec un spital „casă de moarte”. Cu toate că proprietarii minelor din Rhodesia au clădit în multe părţi spitale şi au angajat îngrijitoare de bolnavi, totuşi una din cele dintâi condiţii pe care le aminteşte un indigen în contractul său, este ca el să nu fie dus într-un spital, dacă s-ar întâmpla un caz de boală.

Dacă se îmbolnăveşte un indigen, el crede că cineva l-a „fermecat”. Atunci se adresează medicului-vrăjitor negru cu rugămintea să arunce oasele şi să miroase pe fermecător sau fermecătoare. Aceste oase sunt din şira spinării unei fiare sălbatice, de obicei de la un elefant sau un rinocer. Sunt 4 la număr. Unul reprezintă un bărbat, altul o femeie, al treilea un băiat şi al patrulea o fată.

Medicul-vrăjitor aruncă oasele pe pământ, le ridică din nou şi le miroase. După ce le-a aruncat de trei sau de patru ori, el hotărăşte dacă fermecătorul a fost un bărbat, o femeie, un băiat sau o fată. Apoi el aruncă acest singur os şi apoi „miroase” care anume băiat, care fată, care bărbat sau care femeie este vinovat. Vinovatul sau vinovata e pedepsit, iar doctorul încasează onorariul său. Pentru bolnav nu se

întreprinde nimic.

Odată s-a îmbolnăvit de reumatism omul care mâna boii misionarului Mead. El s-a dus la medicul-vrăjitor să constate cauza îmbolnăvirii sale. Vrăjitorul i-a zis că de data aceasta spiritul socrului său este rău-făcătorul. Cu câţiva ani în urmă fusese un timp de foamete în ţară, iar omul acesta lăsase pe socrul său să moară de foame, cu toate că avea destule vite şi oi pentru a-l ajuta în nevoia să acum zicea că s-a întors spiritul mortului şi chinuieşte pe ginere cu reumatism. Fiindcă nu poţi să pedepseşti un mort, vrăjitorul s-a oferit să uşureze suferinţa acelui bolnav. El a dispus ca omul să se aşeze pe mâini şi pe genunchi, apoi vrăjitorul a luat loc pe spatele omului şi a început să-l trateze cu un fier înfierbântat şi cu un cuţit ascuţit de-a lungul şirei spinării. În cele din urmă l-a tras şi l-a sucit câteva minute, pini ic i-a arătat câteva fire de lână de oaie şi câteva fire din coada unei vaci, susţinând că le-a scos din spatele bolnavului.

Doctorul i-a zis că acum ne \. i însănătoşi complet, după ce i-au fost scoşi toţi perii din spati dai i exii ţi primejdia de o reîntoarcere. bolii, i ftl timp mal rămftni un păi în olo Această operaţie a coită) *i* mii di l-ai

Indigenii sunt foarte superstiţioşi şi pe>. îi ţi multe amulete. Ei cred că amuletele îndepărtează accidentele, vrăjitorii şi bolile. Una din aceste amulete constă dintr-un nuc corn de capră, umplut cu un medicament, despre care se crede că nimiceşte orice influenţă rea a vrăjitoriei. El este purtat în jurul gâtului. O altă amuletă este o pungă făcută din piele de şarpe. Inima şarpelui se pune în această pungă şi apoi se crede că aceasta ar fi un remediu împotriva muşcăturii de şarpe. O altă amuletă este un nasture mic, care se poartă în păr. O deosebită amuletă este o brăţară din piele de şarpe de la care se aşteaptă noroc la vânătoare. Despre o alta se presupune că purtătorul amuletei va fi iubit. Astfel, tinerii îşi cumpără un asemenea „medicament" când un tânăr vrea ca o fată să-l iubească. Dacă fata refuză iubirea tânărului, acesta îi spune că medicamentul o va îmbolnăvi. Un medicament, făcut din ploşniţe de apă luate de pe suprafaţa băltoacelor, are însuşirea, după cum presupun ei, de a apăra pe spionul trimis în timp de război să nu fie descoperit de duşman. Dacă cineva, despre care se presupune că a comis o crimă, nu vrea să o mărturisească, atunci el este pus la probă, fiind silit să bage braţul său într-o oală cu apă în clocot. Dacă se formează băşici pe braţ, atunci cel

în cauză este condamnat; dacă rămâne pielea însă ca înainte, el este achitat. Acest obicei este foarte răspândit, şi chiar copiii mici zic deseori, dacă sunt bănuiţi că au făcut ceva: „Sunt gata să bag mâna în oală”.

La un altfel de judecată se întrebuinţează otravă. Dacă cel învinuit moare, atunci el este vinovat; dacă însă rămâne învieaţă, el este nevinovat şi este pus în libertate. E de prisos să mai spunem că în felul acesta au murit multe persoane nevinovate.

Indigenii cred că după moarte, spiritele oamenilor intră în animale. Cui îi dă mâna îşi poate cumpăra, de aceea, un medicament din partea medicului-vrăjitor, care asigură intrarea sa într-un animal ales de el. Deseori nu este omorât un leu, fiindcă se presupune, că ar fi un anumit om.

Despre alienaţi indigenii cred că au insecte în cap, care îi împiedică să cugete ca ceilalţi oameni. Ei cred, de asemenea, că şi cleiul din ureche este produs de viermi.

Ei ţin foarte mult la medicamentele lor şi au totdeauna grijă să încerce şi medicamentul omului alb pentru a constata dacă este tare.

Începând misionarul Robinson odată într-un ţinut nou lucrarea, învăţătorul indigen a recoltat o mulţime de fructe. Misionarul Robinson a crezut că ar putea să câştige pe oameni, dacă le va povesti că învăţătorul a învăţat toate acestea de la misionar. După ce a terminat invitaţia sa, ca ei să viziteze şcoala, un bătrân i-a zis: „Crezi tu că noi nu ştim că omul alb a pus o fermecătorie în grădină ca să o facă aşa de roditoare?” Misionarul Robinson putea să zică orice. Nimic nu-i convingea pe indigeni să creadă altfel. Ei l-au rugat stăruitor să le dea şi lor din fermecătoria aceea şi au fost foarte supăraţi, fiindcă nu le-a dat.

Deseori se aude că un indigen vinde altor indigeni farmece pentru pământul lor, pentru ca ei să obţină recolte mari. Într-o zi un indigen a vizitat staţiunea misionară şi a văzut cu ocazia aceasta un frumos câmp de porumb. El a întrebat pe misionar ce farmece a întrebuinţat pentru a obţine o asemenea recoltă. Misionarul lucrase tocmai atunci aşa de greu, încât transpirase. Dând pălăria pe ceafă şi ştergându-şi sudoarea de pe frunte, a zis indigenului că aceasta e fermecătoria care aduce cele mai bune recolte.

Meseria şi gospodăria indigenilor.

Negrii Batonga clădesc satele lor în formă de cerc sau în formă

ovală. Toate colibele, care formează un asemenea sat, sunt ridicate în jurul unei pieţe libere. Toate uşile, una la fiecare colibă, dau în curte. Spre apărare împotriva fiarelor sălbatice, care se găsesc aici în număr mare, fiecare sat este înconjurat cu un gard înalt de pari.

În faţa intrării principale în sat, se găseşte casa şefului de trib sau a bătrânului satului. La stânga şi la dreapta stau colibele nevestelor sale. Curtea întreagă serveşte în acelaşi timp ca staul pentru vite. Câteodată se ridică în jurul staulului un gard separat. Mărimea curţii stă natural în proporţie cu mărimea satului. Câteodată de abia încap 40 – 50 de vite în ea; altă dată însă este destul de încăpătoare pentru ca să intre şi 2000 de vite.

Cititorul îşi poate închipui ce stări nesănătoase trebuie să domnească într-un asemenea sat, dacă o mie de vite au stat 3 ani de-a rândul, în fiecare noapte, în curte înaintea uşilor. În anul 1907, când au sosit vizitatori în staţiunea noastră misionară, eu i-am condus şi la un sat, care se afla în apropiere. Noroiul la intrare era aşa de adânc, încât indigenii au trebuit să scoată mai întâi pari din gard şi să-i aşeze de-a curmezişul pentru ca noi să putem intra în sat.

Dacă mă duceam în timpul ploilor la bolnavi, mă aştepta deseori un indigen puternic înaintea satului, mă lua pe spatele sale, şi mă ducea prin noroiul până la genunchi, până în faţa uşii unde se afla bolnavul meu. Îndată ce terminam cu tratamentul bolnavului, eram transportat în acelaşi fel afară. Cititorul va pricepe că inima mea bătea de teamă că nu cumva indigenul să facă un pas greşit şi să cădem în aşa noroi.

Colibele indigenilor sunt rotunde, cu pereţi de lut înalţi de un metru şi sunt acoperite cu iarbă. Fiecare colibă are o uşă în mărime cam de 75 pe 90 cm., închisă în timpul nopţii cu butuci de lemn pentru că fiarele sălbatice, chiar dacă ar veni până în sat, să nu poată intra în colibă.

Acoperişul este de obicei susţinut de 6 bârne, care sunt aşezate în formă de con şi legate sus. Grinzile acoperişului ies cam un metru din perete din pari, care este câteodată învelit cu lut. Astfel, se formează un gang îngust şi închis în jurul colibei care serveşte pentru a adăposti câteva oi şi capre.

La intervale egale se leagă şipcile de grinzi. Apoi sunt umplute spaţiile goale cu paie de secară sau cu beţe mici şi în cele din urmă tot acoperişul se acoperă cu un strat de iarbă, care este câteodată fixat şi

legat.

Indigenul face aproape toate altfel decât albul. Astfel, un alb dacă face un acoperiş, începe de la streaşină şi înaintează în sus. Indigenul însă, începe la vârful acoperişului şi merge în jos cu el.

Înfiinţând un sat nou, indigenii nu acoperă casele până ce nu va cădea prima ploaie. Ei ridică pereţii, taie iarbă şi aşteaptă apoi două sau trei luni, până ce vine ploaia.

Inventarul interior al unei case băştinaşe este foarte simplu. El constă dintr-o oală de fiert, un mare vas de apă, care este întrebuinţat şi pentru păstrat unt, un ulcior de lut, o suliţă, o secure, o bardă, un pisălog pentru bătutul cerealelor, o măciucă de luptă, un mic scăunel şi câteva coşuri din iarbă împletită, care servesc la transportul cerealelor.

De obicei, bărbatul locuieşte singur într-o colibă; soţiile sale, fiecare împreună cu copiii ei, au casă lor aparte. Cu nevestele şi copiii dorm noaptea şi câinii, găinile, oile, caprele şi viţeii. Fiindcă nu există fereastră, iar unica uşă e închisă, e foarte puţină aerisire. În ochii unui indigen însă, este un lucru neesenţial dacă respiră în timpul nopţii aer proaspăt sau nu.

O oală pe un par, care iese din acoperişul unei colibe, arată că locuitorul ei este un om cu vază în sat. Cine a omorât în luptă pe un duşman sau a vânat singur un leu are dreptul să pună un asemenea semn pe acoperişul colibei sale.

Alimentul principal al indigenilor din Africa de Sud este secara, care este pisată ca făină şi fiartă ca terci. Cerealele sunt mai întâi treierate şi apoi măcinate. Lângă uşa fiecărei colibe de indigeni se găseşte câte o piatră de moară în pământ. Femeile şi fetele toarnă secara pe piatra de jos şi frecând-o cu altă piatră, scot o făină foarte fină. Această făină este apoi cernută, pentru a îndepărta tărâţa, şi apoi strânsă cu o mătură într-o oală de pământ. Secara indiană nu e măcinată pe pietre, ci mai întâi udată şi apoi turnată într-o piuă. Aceasta constră dintr-un trunchi de copac, scobit, în ea cerealele sunt pisate cu pisălog gros de 5 – 10 cm. şi lung până la doi metri. La prepararea terciului indigenii lasă să fiarbă mai întâi apa, şi apoi aruncă cu amândouă mâinile făină suficientă înăuntru pentru a-l îngroşa aşa de mult, încât făcăleţul cu care-l mestecă să rămână în picioare. Dacă s-a făcut atât de gros, el poate fi servit. De obicei indigenii nu-l lasă să fiarbă mai mult de trei minute. Sigur că aceasta nu e suficient.

Curând după sosirea noastră în Africa de Sud soţia mea s-a gândit a învăţa pe indigeni cum ar putea să fiarbă terciul lor mai bine. Astfel s-a sculat la ora 5 dimineaţa şi a chemat pe băieţii din bucătărie. N-a durat mult timp, şi apa a fiert; ea a turnat acum făina în apă, mestecând mereu, pentru ca terciul să nu facă şi cocoloaşe. După ce terciul a fiert cam 2, 1/2 ore, ea l-a servit dimineaţa. Daicei mai mulţi elevi ai şcolii noastre n-au vrut să mănânce în dimineaţa aceea terciul, şi acela a fost ultimul învăţământ primit pentru fierberea lui.

Indigenul creşte găini, însă nu poate să înţeleagă de ce mănâncă omul alb ouăle în aceeaşi zi în care sunt ouate. El este de părere că atunci încă nu este carne în ou; dacă e să mănânci ou, atunci trebuie să-l mănânci înainte de a ieşi puiul, fiindcă atunci oul e plin de carne. Carnea formează de asemenea o parte din hrana băştinaşilor. Negrii nu se interesează în ce stare se găseşte carnea. Deseori mi s-a întâmplat în timpul călătoriilor mele din sat în sat ca hamalii, văzând un vultur în apropierea drumului, să depună sarcinile lor şi să alerge acolo pentru a vedea dacă a mai rămas vreun rest din cadavrul din care mânca vulturul. Dacă mai găseau ceva, atunci nu mai rămânea cu nimic, chiar dacă acel cadavru era stricat de tot.

După ce toată iarba este arsă către sfârşitul anotimpului uscat, indigenii aranjează mari vânători. Trei mii până la patru mii de oameni înconjoară un mare ţinut şi face cercul tot mai mic. Astfel, ei prind tot vânatul de acolo.

Odată m-am dus împreună cu indigeni la o asemenea vânătoare. Cercul hăitaşilor făcându-se tot mai mic, am putut atunci să vedem ce am prins. Într-un loc au fost încolţiţi astfel chiar trei lei. N-a durat mult timp, şi ei au trecut prin lanţul hăitaşilor. Aceştia le-au dat drumul cu mare plăcere. Pradă a constat în ziua aceea din câteva antilope şi alt vânat de genul acesta. împărţindu-se însă aceste animale între numărul cel mare de vânători, s-a constatat că partea unui vânător n-a fost prea mare.

Ocupaţia principală a indigenilor în interiorul Africii este agricultură. Se seamănă porumb, secară, gulii, dovlecei şi alune de felul celor americane. Acestea şi cu laptele sunt hrana principală a indigenilor. Cu toate că negrii fac mari cantităţi de unt, totuşi nu-l mănâncă niciodată. În loc să ungă corpul lor pe dinăuntru cu el, ei întrebuinţează untul pentru a-l unge pe dinafară.

În cea mai mare parte a Rhodesiei plouă în mod neregulat, şi

deseori ţinutul acesta este bântuit de secetă. Din cauza procedeului primitiv întrebuinţat la arat, sămânţa se usucă. De obicei pământul este răscolit cu un târnăcop la o adâncime de 4 cm., şi apoi cerealele sunt semănate foarte des. După ce a răsărit bine, ţăranii negri trec prin câmp, curăţindu-l de buruieni. După un timp, ei mai ies o dată pentru a-l curăţi. De obicei însă, prima plivire a buruienilor şi rărirea firelor de sfecară este singura cultivare care se face în câmp.

Când câmpurile încep să se usuce sub influenţa razelor arzătoare ale soarelui, indigenii aleargă la mormintele strămoşilor lor pentru a-i implora să le-a dea ploaie. Ei toţi cred în minciuna diavolului când a zis chiar în Paradis: „Hotărât că nu veţi muri", şi de aceea ei sunt de părere, că omul, după înmormântarea că este mai viu decât cum a fost mai înainte.

Indigenii cunosc fabricarea fierului, precum şi întrebuinţarea sa pentru a face securi şi vârfuri de suliţe. Ei clădesc un mic cuptor din lut, pentru topit. Apoi bagă în el un strat de cărbuni de lemne, peste acesta un strat de mineral, apoi un alt strat de cărbuni şi aşa mai departe, până ce cuptorul e umplut.

Într-o parte a cuptorului ei lasă o mică deschizătură din care să poată curge fierul topit şi să se verse într-o formă, care corespunde exact cu obiectul ce trebuie făcut. Pe cealaltă parte a cuptorului se găsesc două burlane de lut care ies circa 25 cm. din cuptor. În fiecare burlan se introduce piciorul unei piei de capră. Pieile de capră sunt foalele întrebuinţate între atingerea temperaturii necesare topirii.

Un indigen se aşază O între cele două foaie, apucă pe unul de gât, îl apasă în jos şi trimite astfel acel burlan în cuptor. În acelaşi timp el ridică mâna cealaltă şi lasă să intre aer în celălalt burduf. Apoi face acelaşi lucru invers, provocând astfel în cuptor un curent neîntrerupt. În felul acesta se topeşte fierul.

Imediat ce s-a răcit în forma sa metalul topit, el este scos pentru a fi roşit într-un foc de cărbuni şi apoi oţelit.

Instrumentele pentru lucrarea să constau din două pietre, dintre care una serveşte ca nicovală, pe când cealaltă că ciocan. Cleştele necesar se fabrică din coajă verde a copacului Gâzi, care conţine foarte mult suc şi nu se aprinde.

Indigenii preferă cârligele şi suliţele fabricate de ei celor făcute de albi. Ei zic că sculele omului alb sunt oţelite numai pe dungă, pe când ale lor sunt în întregime oţelite.

Femeile indigene au o mare îndemânare la fabricarea de coşuri pentru transportul cerealelor şi de oale de lut pentru apă. Satele indigenilor sunt aşezate deseori la o depărtare de 1, 5 km. de un râu. Astfel toată apa pentru fiert mâncarea trebuie dusă la o distanţă aşa de mare. Se întâmplă foarte rar ca un indigen să facă o baie. Dacă o face, atunci o face totdeauna în râu. Prin urmare nu este nevoie ca să transporte apa în sat pentru baie.

Îmbrăcămintea negrilor este foarte simplă. Mulţi dintre bărbaţi între negrii Maşuculumve renunţă la orice îmbrăcăminte. În prima mea călătorie la ei le-am spus, că-i voi învăţa să citească şi să scrie, arătându-le şi cum să cultive pământul ca să aibă totdeauna ce mânca; îi voi învăţa însă, mai întâi de toate despre Dumnezeu, Creatorul lor. Traducătorul meu a mai adăugat că eu vreau să le arăt, cum trebuie să se îmbrace cineva. Bărbaţii bătrâni au zis, că ei n-au nimic împotrivă dacă copiii lor vor învăţa să citească şi să scrie, şi chiar dacă vor fi învăţaţi cu privire la Dumnezeu. Când a venit însă vorba despre îmbrăcăminte, ei nici n-au vrut să audă. Acum însă cei mai mulţi bărbaţi au în jurul coapselor un petec de calico, la mărimea unei batiste.

O femeie căsătorită poartă o rochie din piele de antilopă. Ea vine cam până la jumătatea pulpelor şi are pe amândouă părţile o deschizătură, care merge până la coapse. Fetele indigene poartă rochii scurte, din coajă de copaci. Ele sunt până deasupra genunchilor.

Prima îmbrăcăminte, pe care şi-o procură un tânăr, este cămaşa. Apoi îşi cumpără de obicei o haină, o vestă, o pălărie, mai târziu un guler, o cravată, o pereche de ghete şi ciorapi. Ultima parte pentru completarea costumului său sunt pantalonii.

Predicând eu într-un Sabat în capela noastră din staţiunea Solusi, a venit la serviciul divin un grup de 5 tineri indigeni, dintr-un sat situat pe proprietatea noastră şi care lucrau în Bulavaio. Acolo văzuseră cum se îmbracă albii din Bulavaio, şi apoi, cu banii primiţi pentru munca lor, îşi procuraseră câteva haine.

Acela era primul Sabat după reîntoarcerea lor în satul natal. Ei au aşteptat până ce toţi cei adunaţi ocupaseră locurile lor şi până când serviciul divin a început. Abia acum au intrat în capelă. Voiau ca astfel toţi cei prezenţi să-i vadă în îmbrăcămintea lor nouă. Cel dintâi a intrat un tânăr de 16 ani. El avea o cămaşă femeiască, ce îi venea până peste genunchi, şi care era împodobită la gât şi la mâneci cu broderie. Un

altul îşi cumpărase o cămaşă bărbătească, însă o îmbrăcase, băgând picioarele prin mâneci, iar poalele cămăşii le legase în jurul coapselor. Un al treilea îşi cumpărase o pereche de bocanci mari şi grei cu ţinte şi o pereche de ciorapi, care-i veneau până peste genunchi. La mijloc era încins cu pielea obişnuită de şacal, iar deasupra un corset de damă, însă pus pe dos.

Înainte de a veni noi printre indigeni, ei încă nu văzuseră albi. De aceea nici nu ştiau cum lucrează omul alb. Într-o zi, fiind ocupat cu fabricarea de cărămizi pentru construirea casei noastre, a venit un tânăr la mine, şi m-a rugat să fie primit la şcoală. Eu m-am declarat gata să-l primesc şi l-am însărcinat să transporte la cuptor cărămizile uscate pentru a le arde. I-am arătat o roabă şi i-am zis să aducă cu ajutorul ei cărămizile.

El a început foarte bine şi a încărcat roaba cu cărămizi. În momentul următor am auzit cum toate au căzut din ea şi s-au rostogolit la pământ. Când m-am uitat, roaba era răsturnată. El a pus-o din nou pe picioare şi a încărcat – o din nou cu cărămizi. Curând însă, am auzit cum cărămizile au căzut din nou, de data aceasta pe cealaltă parte a roabei. A

treia oară el a încărcat roaba cu cărămizi, a venit apoi la mine şi mi-a zis: „Trebuie să mai trimiţi pe cineva să-mi ajute, căci singur nu pot să umblu cu ea". Eu l-am întrebat, care e cauza. El mi-a răspuns, că toate merg foarte bine, cât priveşte aşezarea cărămizilor în roabă; Dar îndată ce încearcă să ia roabă în cap, cărămizile cad; pentru că negrul este obişnuit să ducă toate pe cap.

Coloniştii albi din Africa de Sud au mult de suferit din partea „ajutorului" lor de la indigeni. Multe din aceste experienţe cu negrii aduc grele încercări asupra celui care trece prin ele; dacă au trecut însă, râzi de ele. Cei mai mulţi albi de aici sunt necăsătoriţi şi de aceea siliţi să-şi facă menajul cu ajutorul unor băieţi indigeni neexperimentaţi. Indigenii ocupă cu mare plăcere postul de bucătar la un alb, fiindcă ling cu predilecţie farfuriile şi strâng masa stăpânului lor.

Se zice că un alb, întorcându-se seară foarte flămând şi însetat, şi trebuind să fie servit de bucătarul său cu o gustare bună, a trebuit să constate că acesta pusese în vasul de fiert tutun în loc de ceai. Într-un alt caz, un indigen, vrând să adauge la un sos şi foi de dafin, a pus din nefericire foi de tutun. Unul dintre vecinii noştri întorcându-se într-o zi

de la vânătoare, a găsit pe băiatul său de bucătărie, spălându-şi cămaşa sa murdară într-o tingire.

Un funcţionar a trecut în timpul prânzului pe lângă bucătăria sa şi a văzut cum băiatul din bucătărie şedea pe duşumea, ţinând între genunchi o oală plină de dovleac fiert cu zahăr şi scoţând câte o bucată cu mâna şi aruncând-o într-o farfurie. El l-a întrebat: „Cine să mănânce acest dovleac?" Băiatul a răspuns: „Este pentru domnul meu". Lucrul cel mai bun este când nu vezi ce se întâmplă în bucătărie şi când nu ştii cum scot ei mâncarea ca s-o aducă la masă.

Lumea animalelor.

Deseori se aude că fiarele sălbatice, care au gustat o dată carne de om, nu mai pot să mănânce altceva. Aceasta nu prea corespunde adevărului. Cele mai multe fiare au o teamă înnăscută faţă de om. Dacă însă un leu sau un leopard îmbătrâneşte şi slăbeşte, astfel încât nu mai poate să vâneze, atunci el începe să viziteze satele indigenilor, pentru a-şi procura mai uşor prada sa: oi, capre sau oameni. Foamea, care l-a împins prima dată să vină până la locuinţele oamenilor, îl sileşte să vină şi altă dată.

Colibele indigenilor sunt rotunde; lemnele, care formează acoperişurile în formă de con, sunt legate la Vârf. În partea ascuţită de sus a acoperişului se găseşte, în casele din tribul Batonga, o mică platformă, având un diametru de aproximativ un metru. Într-o noapte a venit într-un sat un leu, s-a ridicat înaintea unei case pe picioarele dinapoi şi a început să descopere acoperişul de iarbă mârâind şi pufăind în timpul acesta neîntrerupt. În coliba aceea, se afla un bărbat cu soţia sa. Bărbatul s-a suit repede pe platforma cea mică şi a căutat acolo adăpost, în timp ce soţia sa putea să vadă singură cum va scăpa de leu.

Femeia a văzut numaidecât că sus nu este loc pentru doi şi că ea trebuie să se adăpostească în alt mod. A scos arma cea veche a soţului ei şi a controlat praful de puşcă. Omul Batonga este destul de inventator pentru a-şi fabrica singur praful de puşcă. În timpul secetei acest praf e foarte bun de întrebuinţat. Când încep însă ploile, el trage umezeală şi nu mai este aşa de sigur.

Neexistând în ţară mine de plumb, indigenii sunt deseori în încurcătură, fiindcă nu ştiu de unde să-şi procure gloanţele. Câteodată încarcă puştile lor chiar cu pietre. Când guvernul a instalat linia de telegraf, au fost întrebuinţate pentru fixarea izolatorilor piuliţe, care

erau aşa de mari, încât puteau fi întrebuinţate pentru armele cele vechi ale indigenilor.

La intervale regulate de-a lungul liniei s-au depus apoi saci cu aceste piuliţe cu ajutorul cărora să fixeze oamenii mai târziu sârmele. Indigenii au găsit aceşti saci şi au constatat că piuliţele din ei se potriveau de minune pentru puştile lor; de aceea au furat mai mulţi saci, întârziind astfel cu 4 luni instalarea liniei telegrafice, până ce au venit din Anglia piuliţe noi.

Această femeie însă, n-avea nici pietre, nici piuliţe pentru a le întrebuinţa ca gloanţe. Ea a luat atunci cartuşul de alamă, în care îşi ţinea tabac deasupra pieptului, şi l-a vârât tocmai în momentul acela în ţeava puştii când leul îşi băgase capul prin iarba acoperişului. A fixat puşca sub gâtlej, a dat foc şi fiara a rămas moartă.

Trecând în dimineaţa următoare prin acel sat, am auzit pe indigenul jucând şi ţipând. M-am interesat de motivul acestui zgomot şi am văzut pe bărbatul care se suise pe platforma acoperişului său, plimbându-se cu capul leului subsuoară prin sat şi povestind orişicui că el împreună cu soţia sa au omorât pe leu.

Pavianii (un soi de maimuţe semănând cu câinii) sunt foarte numeroase în Rhodesia de Nord. Eu am întâlnit pentru prima oară una din aceste maimuţe, când călătoream prin ţinutul râului Gvai, în apropiere de satul Livhati. Arătându-se câteva bibilici în tufiş, am pornit să vânez câteva. De pe o colină am observat că bibilicile au fugit de-a lungul cărării şi eu m-am aşezat pentru ca să aştept până ce voi putea împuşca două deodată.

În aşteptare, am auzit deodată cum se luptau două animale la o mică distanţă de mine. Mi-am putut imagina ce fel de animale să fie. În cele din urmă mi s-a făcut părul măciucă. Repede am scos din armă cartuşele pentru păsări şi am încărcat-o cu alice mari. Apoi m-am aşezat şi am aşteptat desfăşurarea evenimentelor. În curând lupta s-a terminat şi am auzit cum unul dintre animale venea fuga în direcţia mea.

Tufişul era aşa de des, încât eu nu puteam să văd mai departe de 20 de metri; animalul a intrat într-un luminiş şi au am văzut atunci un pavian foarte mare. El m-a zărit de asemenea; s-a oprit, a stat în picioare lângă un copac şi m-a privit, arătându-şi dinţii. Eu am îndreptat armă asupra lui, dar apoi m-am gândit să nu trag, dacă el îşi va vedea de drum. Însă, dacă s-ar fi apropiat numai cu un pas, aveam

să trag cu amândouă ţevile.

El s-a oprit, a scrâşnit dinţii, şi apoi a apucat-o prin tufiş.

Tocmai când am ridicat în dimineaţa următoare tabăra, a venit la noi o femeie strigând tare. M-am dus înaintea ei şi am întrebat-o ce i s-a întâmplat. Ea mi-a povestit că dânsa, soţul şi fiul ei au venit din Bulavaio şi au dormit peste noapte „pe câmp, la o depărtare de vreun kilometru de tabăra noastră. Până aproape de dimineaţă întreţinuseră focurile lor cu îngrijire; apoi, gândindu-se că primejdia a trecut, au adormit şi au lăsat focul să se stingă.

În zorii zilei femeia a fost deşteptată de un zgomot şi abia a apucat să dea pătura la o parte, când am văzut cum un leu apucase pe soţul ei, iar o leoaică pe unicul lor fiu, dispărând cu prada lor în iarba cea înaltă.

Am strâns 150 de indigeni din satele învecinate şi am cutreierat cu ei în cursul zilei tot ţinutul. Iarba înaltă nu era destul de uscată pentru a-i da foc, şi astfel, cu toate că am căutat toată ziua, n-am găsit nicio urmă a celor pierduţi.

Călătorind într-o zi cu căruţa prin ţinutul Bvengva, am văzut în apropierea drumului tabăra unui negustor alb şi m-am dat jos din căruţă pentru a-l vizita. Le-am spus indigenilor să facă tabăra la vreo 500 m. de la cel mai apropiat văd şi să strângă cantitatea necesară de lemne pentru focul taberei în timpul nopţii. Seară am pornit apoi la drum pentru ca să petrec noaptea în căruţa mea.

Ajungând la văd, căruţa nu se vedea. Indigenii mei plecaseră un km. mai departe, pentru că acolo găsiseră mai multe lemne.

În regiunile tropicale nu există amurg. Douăzeci de minute după apusul soarelui se văd stelele. Eu mă grăbeam spre căruţă pentru a mă convinge dacă au fost pregătite toate pentru noapte, căci ştiam că în ţinutul acela există mulţi lei. Doi câini mari mă însoţeau.

Fiind încă vreo sută de metri până la căruţă, am fost salutat de un mârâit din iarba înaltă. Când mi-am îndreptat privirea în partea aceea, am zărit la vreo 3 – 4 metri înaintea mea un leu. M-am îngrozit de moarte şi poate că şi din spaima aceea părul mi-a albit înainte de vreme.

Am pus îndată mâna pe capul câinelui celui mai mare şi i-am zis: „Apucă-l!” Câinele s-a repezit asupra leului, iar eu am fugit la cănită. Cred că am bătut un record pe acea distanţă de o sută de metri. O jumătate de oră mai târziu a sosit şi câinele, care se ocupase în acel

timp de leu. Cu toate că era cu totul istovit câinele totuşi nu era deloc rănit.

Curând după aceea a venit şi leul după noi şi dădea ocol taberei răcnind. Către ora 11 noaptea unul dintre boi a fost astfel speriat prin răcnetele sale, încât a rupt cureaua cu care era legat şi a fugit prin iarbă. Tocmai aceasta a vrut leul. Imediat a sărit în spatele boului şi l-a sfâşiat.

În dimineaţa următoare am găsit cadavrul din care mâncase o mare parte. Noi am tăiat atunci o mulţime de tufiş spinos şi am îngrădit cadavrul din toate părţile. Pe o parte însă am lăsat o mică deschizătură, pentru ca să se poată apropia leul. Aici am pus arma mea, legând de trăgaci o sfoară tare, pe care am tras-o peste locul acela şi am agăţat-o de o creangă în partea opsuă. În seara următoare înserase de-a binelea, când s-a reîntors leul pentru a continua ospăţul său. După ce a înconjurat de 2 ori gardul ridicat de noi, a descoperit deschizătura pe care i-o lăsasem. Încercând să se apropie prin deschizătură de cadavru, el pus arma în funcţiune şi lovit de glonte, a căzut mort la pământ.

Ar fi poate bine să povestesc aici cum am ajuns în posesia câinelui care m-a ajutat să nu fiu sfâşiat de acel leu.

Aşteptând în anul 1906 nişte oaspeţi la gară şi venind cu ei apoi la staţiunea misionară am văzut venind în drum un număr de hamali indigeni, pe o cărare paralelă. Ei purtau bagajele unui alb. La umbra unui copac mare s-au oprit. Eu m-am dat jos din căruţa noastră şi m-am dus la ei să văd cine este acel alb; căci pe atunci erau puţini albi în ţinutul acesta.

Acolo culcat la umbra acelui copac, am găsit pe un om suferind de friguri. Era un negustor rus, pe care-l cunoscusem în Rhodesia de Sud. Hamalii mi-au zis că primiseră ordin de la stăpânul lor să-l ducă la colonia sa, la vreo 65 km. spre Miazănoapte. Eu le-am zis, că el poate să moară pe drum şi că ei vor fi traşi la răspundere pentru moartea sa. Ar face mai bine dacă l-ar aduce la staţiunea misionară, care se afla la vreo 10 km., iar acolo noi vom face tot posibilul pentru el.

Târziu, după masă, au sosit într-adevăr oamenii săi cu el la staţiunea misionară. Noi am îngrijit pe acest om trei săptămâni, şi el a trecut cu bine prin această boală grea. Când mi-a dat mâna la despărţirea sa, lacrimi curgeau din ochii săi şi mi-a zis: „Domnule Anderson, dumneavoastră mi-aţi salvat viaţa; eu însă sunt numai un

om sărman şi nu pot răsplăti ceea ce aţi făcut pentru mine".

El trăia singur în Africa şi trebuia să câştige banii cu mare greutate pentru a-i trimite apoi acasă la soţia şi la copiii săi. De aceea i-am zis că sunt deja cu bogăţie răsplătit pentru slabele mele străduinţe prin faptul, că el s-a însănătoşit. El nu s-a liniştit, deoarece n-avea cu ce să se arate recunoscător pentru îngrijirea ce o primise din partea noastră. De aceea m-a întrebat în cele din urmă dacă n-aş vrea să am un câine bun. Eu m-am declarat de acord, căci singurul câine pe care-l aveam, era ca şi fără valoare pentru noi. Curând după ce s-a reîntors la colonia sa, el i-a trimis un câine dintr-o rasă deosebită. Acum s-a întâmplat ca acest câine, al cărui stăpân îi salvasem viaţa, m-a scăpat pe mine de moarte, când leul era gata să sară asupra mea.

Unul dintre conlucrătorii noştri, vizitând misiunea noastră din ţara Baroţi, a dorit să cunoască mai ales lucrarea noastră din staţiunile exterioare şi să vadă o dată marile cirezi de vite sălbatice, din apropierea râului Cafue. Astfel, am părăsit staţiunea noastră misionară într-o mică trăsură, plecând spre staţiunile Fufva şi Bvenva. În drumul nostru am fost însoţiţi de soţia mea, care şi-a luat angajamentul să se îngrijească de cerinţele stomacului nostru în acest timp.

Chiar în prima noapte, în care am plecat de acasă, boii noştri au fost foarte neliniştiţi. Conlucrătorul meu s-a îndepărtat la o mică distanţă de la tabără, s-a reîntors curând şi mi-a zis că a auzit umblând un animal prin tufiş. Bătrânul nostru câine a lătrat aproape neîntrerupt toată noaptea. În dimineaţa următoare am găsit urme de leopard în jurul taberei.

În ziua a treia am găsit către ora 8 dimineaţa cadavrul unei antilope în apropierea drumului. Acest animal fusese omorât de un leu puţin timp înainte de a trece noi pe acolo. Cadavrul era încă cald. Probabil leul plecase în iarba cea înaltă, auzind că s-a apropiat trăsura noastră.

Noi am mers încă vreo doi km. mai departe până la râu, şi aici am făcut tabăra noastră de noapte. Indigenii au strâns mari cantităţi de lemne pentru focul taberei.

Când m-am reîntors cu conlucrătorul meu târziu după masă la cadavrul antilopei, am constatat că leul fusese deja acolo şi-l dusese până sub un copac. De aici ne putem face impresie despre puterea unui leu. Cadavrul acelei antilope avea cu siguranţă 500 kg., iar leul l-a dus pe o distanţă de 30 m., trecând o movilă mare de furnici, până la un loc

izolat, sub un copac.

Până la o înălţime de 4, 5 m. acest copac n-avea nicio creangă. De aceea n-a fost uşor să ajut oaspetelui meu să se agaţe de crengi. Se pare că din copilăria sa el nu se mai urcase într-un pom şi de aceea n-avea destul exerciţiu. În cele din urmă, el a reuşit să se aşeze comod pe o creangă la o înălţime de 6 m. deasupra pământului. Eu am aruncat arma mea peste umăr şi m-am urcat în copac, până ce am găsit loc potrivit pe o altă creangă, de unde puteam să văd bine cadavrul, ce se afla sub mine. Astfel, am stat acolo până la apusul soarelui şi ne-am uitat amândouă în toate părţile.

Cam o oră după ce a înnoptat, am auzit cum s-a apropiat leul mârâind şi pufăind întruna. Curând după aceea, leul era chiar sub noi şi a început să mănânce. Noi zăream conturul capului său, în timp ce el sfărâma oasele şi rupea carnea.

Am îndemnat acum pe oaspetele meu să tragă. El însă a obiectat că nu poate să vadă destul de bine. Eu i-am dat sfatul să se îndrepte după zgomot, însă el nu s-a lăsat înduplecat să tragă. Între timp leul a mâncat în tihnă vreo 20 de minute mai departe şi apoi a dispărut în iarbă. Atunci am spus prietenului meu ce părere am eu despre talentul lui de vânător.

Plin de voie bună am mai aşteptat alte 2 ore, până ce am auzit că leul se reîntoarce. Leul a mâncat din nou vreo 20 de minute. În acest timp eu l-am silit, l-am certat şi l-am compătimit pe prietenul meu, fiindcă nu voia să facă nicio încercare de a omorî fiară. În cele din urmă a dispărut leul pentru a doua oară în iarbă. Oaspetele meu era de părere că aproape de ora 2 dimineaţa răsare luna şi el crede de cuviinţă să aştepte până ce se va lumina mai bine. Afară de asta el dorea să observe purtarea leului.

Cinci minute înainte de ora două, leul s-a reîntors pentru a continua ospăţul său. Se părea că-i trebuie totdeauna 20 de minute pentru a-şi potoli foamea. Apoi el obişnuia să dispară încet în iarbă. În timp ce leul mânca noi puteam auzi fiecare respiraţie a lui cum şi mormăiturile prin care îşi exprima satisfacţia.

Către ora două dimineaţa a răsărit luna şi ne-a oferit lumină în abundenţă. Eu am aprins un chibrit, m-am uitat la ceasul meu şi am observat că venise tocmai timpul pentru vizită obişnuită a leului. În toate celelalte ocazii din trecut, puteai să-l auzi de departe pufăind şi mârâind. Acum însă după ce s-a luminat, s-a putut numaidecât observa

că aveam de a face cu un animal care iubeşte mai mult întunericul decât lumina. Când s-a apropiat de data aceasta, n-am mai auzit niciun mormăit şi niciun alt zgomot în iarbă de sub noi.

Pe neaşteptate tovarăşul meu de vânătoare a căpătat un atac de tuşă şi a tuşit. În timpul celorlalte vizite când era întuneric, leul mânca liniştit mai departe şi nu ne dă nicio atenţie, cu toate că noi stăm de vorbă chiar deasupra lui. De data aceasta el însă s-a speriat aşa de tare, când a auzit tuşitul, încât a făcut stânga împrejur şi a luat-o la fugă. Noi îl auzeam aproape de la un km. depărtare fugind peste pământul cel tare.

Aşa s-a terminat vânătoarea noastră de lei. Fiindcă ne-a fost frică să ne dăm jos din copac, am rămas acolo până dimineaţa şi apoi ne-am întors ruşinaţi la trăsura noastră.

Râurile Africii centrale sunt pline de crocodili. De-a lungul cursului lui Zâmbezi şi Cafue se pot vedea aceste animale stând la soare pe băncile de nisip. Râurile mai mici, afluenţi ai celor mai mari, sunt în timpul ploilor, tot fluvii cu un curent puternic, dar în timpul secetei numai albii de nisip.

Îndată ce încep timpurile ploilor, crocodilii vin în susul râului. Însă, când încep să sece râurile, crocodilii se retrag în fluviile mai mari. Câteodată ei merg chiar câte o bucată bună pe uscat. Cunosc chiar un caz când a fost împuşcat un crocodil pe o colină înaltă la o depărtare cam de 2, 5 km. de râu.

Odată am vrut să vizitez şcoala noastră exterioară din Bvengva, după ce începuseră de o săptămână ploile. Plouase aproape trei zile de-a rândul, fără întrerupere. Toate fuseseră udate numai eu rămăsesem neatins, mulţumită mantalei mele cu ulei. La o depărtare de 3 km. Înaintea staţiunii am sosit la un râu care crescuse foarte mare. L-am îndemnat pe indigenul care mă însoţea să înoate până la malul celălalt, împreună cu coşul cu alimente şi i-am zis că eu voi veni după el. Însă n-a vrut să intre în apă, fiindcă zicea că sunt crocodili în râu.

Eu am susţinut că crocodilii n-au avut destul timp să vină din râul Cafue până aici, deoarece noi ne aflam la o depărtare de 40 km. de apele sale. I-am zis atunci că, dacă se teme să înoate, voi înota singur şi îi voi arăta că este posibil. El m-a reţinut şi m-a rugat să nu intru în apă. Dar eu voiam cu tot dinadinsul să ajung încă în seara aceea la staţiunea noastră. De aceea i-am spus să-mi dea drumul pentru ca eu să pot înota până la celălalt mal.

M-a rugat să aştept cel puţin câteva minute înainte de a intra în apă, fiindcă el vrea să-mi arate mai întâi ceva. Eu am început să mă dezbrac şi pe când eram ocupat, el a alergat de-a lungul malului, până ce a găsit o piatră de mărimea unui cap de om. Apoi a aruncat această piatră în mijlocul râului. Abia s-a cufundat piatra şi imediat şi-au scos boturile trei crocodili.

„Iată!" a exclamat indigenul, „acum poţi să vezi ce ţi s-ar fi întâmplat, dacă ai fi fost tu în locul acelei pietre".

Din nou a trebuit să recunosc că deşi venisem în Africa să învăţ pe indigeni, totuşi eu aveam multe de învăţat de la ei. Noi ne-am făcut o tabără pentru noaptea aceea şi am rămas pe malul râului; iar în dimineaţa următoare am mers trei km. În susul râului, unde am găsit un văd şi am trecut pe celălalt mal.

Căutând un loc potrivit pentru misiunea noastră în ţinutul Baroţe, am ajuns odată în apropierea unui izvor cald. În ziua următoare indigenii mi-au zis că ar fi mai bine dacă mi-aş căuta un alt loc, fiindcă la izvorul acesta cald vin în fiecare noapte nişte rinoceri pentru a se tăvăli în nămol, şi atunci animalele acestea ar putea ataca tabăra mea.

Rinocerul este un animal foarte nesocotit şi nu poţi să ştii niciodată ce are de gând. Eu eram cam îndrăzneţ şi doream să fac cunoştinţă şi cu aceste animale. De aceea am lăsat tabăra mea acolo unde o stabilisem.

În noaptea următoarea au venit rinocerii la izvor pentru a se tăvăli, ca de obicei, în nămol. Ei au plecat însă de acolo şi au alergat spre tabăra şi către focurile unora dintre indigeni.

Rinocerul se deosebeşte de celelalte animale sălbatice prin faptul că se simte atras de lumină sau de foc, în loc să se sperie. Văzând unul dintre animalele acestea focul, s-a repezit numaidecât la el. Indigenii, care dormeau în apropierea focului, s-au suit cu o îndemânare de maimuţă în copacii din vecinătate.

Animalul cel mare a luat-o razna prin foc, a spart cu ocazia aceasta oală mare, în care indigenii îşi pregătiseră terciul lor pentru cină, a dat cu cornul său într-un copac de partea opusă, s-a întors, a mai trecut odată prin foc şi a dispărut în întuneric, fără a mai face vreo altă stricăciune. Indigenii însă au început să facă o aşa larmă, parcă ar fi fost ucişi o jumătate de duzină de oameni.

În anul 1899 am vizitat pentru prima dată cascadele Victoria ale

fluviului Zâmbezi. Când ne-am întors în susul fluviului Gvai, am fost siliţi să trecem printr-un ţinut unde erau mulţi lei. Era tocmai scurt timp înaintea sfârşitului unei secete extraordinare. Toate apele de pe platoul acela secaseră şi astfel toate fiarele se coborâseră la râu. Leii, fireşte şi ei.

Mergând noi într-o dimineaţă pe o cărare, am văzut un bou fugind. Ne-am gândit mai întâi că el s-a rătăcit de la căruţa noastră. Şi am încercat să-l mânăm înapoi. Se părea însă, că el era speriat şi de aceea a trecut în fugă pe lângă noi. În aceeaşi zi am aflat că el s-a rupt din jugul unei căruţe a doi olandezi, ce aveau să transporte nişte mărfuri la minele de cărbuni Vankie. Leii au atacat căruţa în timpul mersului, lucru care se întâmplă foarte rar. Un leu a sărit în spatele unui bou şi l-a omorât. Boul întâlnit pe cărarea noastră trăgea împreună cu acesta la jug. Doi ani mai târziu am aflat că acel bou a fost împuşcat de un funcţionar la o distanţă de câţiva km., şi o ceată de hamali flămânzi l-au mâncat.

Când am ajuns la tabăra olandezilor, i-am găsit ocupaţi să sape o groapă, de unde voiau să împuşte un leu, în noaptea următoare. Ei au săpat o groapă, de aproximativ doi metri adâncime, au acoperit-o cu grinzi grele şi, din acest loc întărit, puteau să observe cadavrul boului mort, care era la vreo 15 metri depărtare. Noi am făcut tabăra noastră în tufiş, la marginea câmpului, la vreun km în susul râului.

Era foarte întuneric în noaptea aceea când am auzit pe olandezi trăgând focuri şi strigând ca sălbaticii. În dimineaţa următoare am aflat că leii veniseră să mănânce restul boului mort şi că olandezii au tras în ei, dar n-au nimerit în întuneric şi au fugit înspăimântaţi la căruţele lor. Tabăra noastră am înconjurat-o în mod prevăzător cu un gard înalt de tufiş spinos şi în cursul nopţii am întreţinut apoi focuri puternice din cantitatea cea mare de lemne, pe care o adunasem.

Puţin înainte de a apune soarele, un bătrân indigen, îndrumătorul nostru, a scos un „medicament" dintr-un corn de capră pe care-l purta cu el, a înconjurat cu el tabăra şi a strigat: „Leule, dacă vei veni astă noapte aici, atunci vei vedea farmecele mele şi va trebui să pleci". În acelaşi timp el a împrăştiat şi puţin din acel medicament pe tufişul care se afla afară din focurile taberei noastre. El a înconjurat întreaga tabără, a repetat această provocare împotriva leilor de trei ori, şi apoi a ocupat iarăşi locul său în interiorul taberei.

L-am întrebat dacă este pe deplin convins că medicamentul şi

vrăjitoria lui ar fi în stare să ne ofere vreo apărare, în loc să răspundă la întrebare, el m-a întrebat dacă oamenii albi posedă vreun medicament care este în stare să-i ferească de lei. Eu i-am arătat arma şi puşca mea de vânătoare şi i-am zis că acesta este medicamentul omului alb împotriva leilor.

Abia apusese în seara aceea soarele şi leii începură să răcnească în jurul taberei noastre. Mai întâi au început doi spre apus de tabără. Apoi le-au răspuns doi din sud-est. S-au mai adăugat alţi doi în nord, şi în cele din urmă şapte ne-au făcut o serenadă în toată regula. Este emoţionant să vezi dincolo de focul taberei lucind ochii unui leu şi să-l auzi răcnind de se cutremură pământul. Dacă răcnesc deodată şapte, atunci perii se ridică măciucă. Cât timp însă, se întreţine un foc bun în tabără, te poţi simţi oarecum sigur. Eu n-am aflat vreodată că un leu ar fi trecut peste un foc.

Îndreptându-ne în dimineaţa următoare spre casă, am fost martorul unei întâmplări foarte plăcute, care mi-a adus convingerea că şi animalele sălbatice sunt dispuse să se joace, precum fac şi unele dintre cele domestice. Noi ieşeam dintr-un tufiş pe un loc mare şi deschis, unde toată iarba era arsă, astfel încât puteai să vezi departe.

La o mică depărtare de noi doi porci sălbatici răscoliseră pământul. În apropierea lor se afla un şacal care-i tachina mereu. El urmărea pe unul din porci şi căuta să-l apuce de piciorul dinapoi. Porcul s-a întors atunci şi a început să alerge după el, iar şacalul fugea tocmai înaintea nasului mistreţului. După ce porcul se obosise de atâta alergat, a început din nou să răscolească pământul şi să mănânce. Imediat s-a apropiat atunci şacalul şi l-a pişcat din nou. Eu m-am aşezat pe o movilă şi am observat de acolo jocul lor mai mult de o oră. Cine ştie cât timp l-au mai continuat?!

Într-o seară am tras în Broken Hill la un restaurant, căci acolo era pe atunci ultima staţie a liniei ferate. Restaurantul avea o mică berărie şi o ospătărie. Dormitoarele erau mici colibe de lut, construite în stilul indigenilor, numai cu pereţi şi uşi mai înalte, prin care puteai să intri fără să te pleci. Duşumeaua era din pământ. Mobilierul se compunea dintr-un pat de fier cu saltea, cearşaf şi pătură. De perete atârna o mică oglindă. Sub ea se afla un lavoir de fier cu un lighean smălţuit şi cu o cană. Acesta era tot confortul şi pentru aceasta se plătea suma de 160 lei pe noapte.

În dimineaţa următoare am mers la oficiul telegrafic pentru a

trimite o telegramă la Cap-Town. Funcţionarul mi-a zis că sârmele sunt rupte şi el nu ştie când îi va fi posibil să trimită telegrama. L-am întrebat care este cauza. Răspunsul său a fost scurt: „Elefanţii".

În noaptea precedentă trecuse o cireadă de elefanţi peste linia de telegraf. Posibil că stâlpii de fier ai liniei aţâţase curiozitatea lor. În acea parte a Africii nu se întrebuinţează niciodată stâlpi de lemn, pentru că furnicile albe i-ar roade în timp de o jumătate de an. Dar aceşti stâlpi de fier au fost pentru elefanţi ceva nou. Ei i-au cercetat de aceea cu atenţie, i-au apucat apoi cu trompa lor, i-au scos din pământ şi i-au aruncat la o parte. După ce au înconjurat oraşul, au dat din nou de o linie de telegraf. Aici au găsit de asemenea aceste beţe caracteristice de fier şi au scos alte cinci. Astfel oraşului i-a fost tăiată orice legătură telegrafică în dimineaţa următoare şi a trebuit să rămână aşa până ce s-a reparat paguba.

În aceeaşi dimineaţă, când am sosit la Broken Hill, a fugit un leu tocmai când trenul se apropia de gară. Acest fapt mi-a adus aminte de o telegramă, care a sosit odată de la o gară din centrul Africii la capitală districtului şi care avea următorul conţinut: „Un leu ţine peronul ocupat. Trenul trebuie să sosească în trei minute. Rugăm trimiteţi instrucţiuni".

Aproape cu un an înainte de a părăsi Africa în 1916, pentru a pleca într-un concediu, soţia mea a vizitat împreună cu mine staţiunea noastră exterioară din Moya, situată la 65 km. la sud de staţiunea noastră principală din ţara Baroţe. Această şcoală este situată în mijlocul unor coline şi înălţimi locuite de sute de paviani. În dimineaţa după sosirea noastră au venit indigeni dintr-un sat situat în apropiere şi ne-au comunicat că nişte lei le-au făcut în noaptea trecută o vizită şi au ucis cu ocaiza aceasta patru oi şi o capră.

Eu ţineam foarte mult să-mi procur câteva piei de leu. Am cumpărat în ziua următoare o capră, am tăiat-o, iar carnea, după ce o otrăvisem, am pus-o în mai multe locuri din iarbă, unde fuseseră leii cu o noapte mai înainte. Leii însă preferă să ucidă ei prada lor. Astfel au trecut în noaptea aceea pe lângă cadavrul otrăvit şi au început să înconjoare staulul vitelor. M-am văzut în cele din urmă silit să trag mai multe focuri pentru a-i pune pe fugă.

Apoi s-au apropiat de sat din partea opusă şcolii noastre, au trecut peste îngrădire şi au omorât o vacă, un viţel, un câine şi o capră. Indigenii au aprins focul şi au gonit în noaptea aceea fiarele de la

cadavrul vacii. Astfel am avut pentru dimineaţa următoare destulă carne pe care am otrăvit-o.

În noaptea următoare, leii s-au reîntors. Unul dintre ei, foarte bine dezvoltat, a apucat o bucată de carne, a înghiţit-o împreună cu otrava şi a murit. Când l-am găsit în dimineaţa următoare, cadavrul său era încă cald şi m-a apucat aproape un fior când am pus mâna pe el. Noi ani tras repede pielea de pe el, căci pielea unui animal sălbatic otrăvit se strică, dacă rămâne mai mult timp după moarte pe cadavru.

În noaptea următoare leii au venit din nou. Iarăşi am tras mai multe focuri pentru ca să-i ţin departe de vitele noastre. Apoi au traversat o mică vale, situată la apus de şcoala noastră, au mers până la una din ridicături, unde se afla o colonie de paviani, şi au prins un tânăr pavian. Ăipetele pavianului erau jalnice. Când am auzit larmă, am zis soţiei mele că trebuie să ne sculăm în dimineaţa următoare devreme, dacă vrem să vedem una din cele mai rare scene, pe care le oferă câmpia Africii de Sud.

Primele raze ale aurorei vesteau apropierea zilei celei noi; pavianii cei bătrâni au început să ţipe: „V-hu, va-hu; va-hu!” De pe colinele învecinate auzeai un răspuns că ecoul. În curând şi alte colonii de paviani de pe ridicăturile dimprejur strigau: „Va-hu, va-hu, va-hu!” După ce a răsărit soarele, au venit pavianii pentru a vizita colonia atacată. N-a durat mult timp şi întreaga colină era neagră de paviani; căci veneau câte 10, câte 20 şi chiar câte 50. După ce s-au consfătuit aproximativ 20 de minute, s-au aranjat şi au plecat pe urma leului. Ei făceau în timpul acesta o gălăgie, aşa de mare încât puteai să crezi că au scăpat toţi locuitorii unui balamuc. Aruncând pietre şi ciomege în iarba cea înaltă, ei au izgonit pe toţi leii de acolo.

După masă indigenii mi-au spus că n-ar avea niciun sens să mai rămânem acolo, dacă am intenţia să-mi procur piei de leu; deoarece pavianii au pus pe toţi leii pe fugă şi va dura mult timp până ce ei se vor mai întoarce. La ora trei după masă în ziua următoare am văzut cum s-a întors pavianii în locuinţele lor. Indigenii mi-au povestit mai târziu că aproape 2 luni de zile satele lor au fost asigurate împotriva leilor.

Este potrivit a aminti, în legătură cu aceasta, câteva cuvinte despre furnicile albe, care sunt răspândite în toată Rhodesia. Ele sunt furnici în sensul adevărat al cuvântului şi cauzează mari pagube. Pomii noştri fructiferi trebuie păziţi cu mare îngrijire. În anotimpul cel umed

un indigen examinează fiecare arbore în parte, de două ori pe zi, pentru a vedea dacă furnicile albe nu pun inele, adică dacă nu fac tăieturi în formă de cerc în el, care produc uscarea pomului.

Toate casele din acest ţinut trebuie să aibă podeaua de ciment, pentru ca furnicile să nu poată distruge materialul lemnos de la uşi şi ferestre. O casă care ar fi din lemn, n-ar dura în Africa Centrală mai mult decât doi ani. Indigenii, din cauza stricăciunilor cauzate de furnicile albe, repară colibele lor în fiecare an şi construiesc cel puţin după trei ani colibe noi.

Aceste animale supărătoare se pricep foarte bine să distrugă căiţi, piele şi orice altă ţesătură. În biblioteca noastră n-avem aproape nicio carte legată în piele, care să nu fi fost expusă atacurilor furnicilor albe. Într-o seară mi-am lăsat ghetele pe duşumeaua de pământ. Când am vrut să le încalţ dimineaţa, am constatat că furnicile au fixat tălpile de pământ şi au despărţit partea superioară de tălpi.

În timpul răscoalei Matabelilor la Bulavaio, am lăsat într-o seară Biblia pe o ladă. Peste noapte s-au urcat furnicile pe ladă, au mâncat inscripţia aurită de pe Biblie şi au despărţit apoi cotorul. În timpul unei vizite la staţiunea exterioară, am agăţat într-o seară pantalonii de creanga unui copac şi apoi m-am culcat. Dimineaţa un pantalon fusese mâncat până la mijlocul pulpei de sus. Mă afla la 80 km. de staţiunea noastră, şi această pereche de pantaloni era unica pe care o aveam la mine. Din fericire mă aflam numai între indigeni şi aceştia nu făceau mult caz de această nenorocire a mea.

Nevoile păgâne şi noi.

Au păgânii nevoie de Evanghelie? Are nevoie bolnavul de un medic? Are nevoie păcătosul de Mântuitor? A avut nevoie de ajutor acel mic băiat, când era să fie omorât, fiindcă îi ieşise mai înainte dinţii sus, decât cei de jos, şi pe care ni l-a adus mama sa pentru a-l adăposti la noi? Indigenii au hotărât să-l ucidă, fiindcă, după părerea lor, avea să moară de turbare orice om atins de el în mânie. Când am vizitat totuşi patria sa, la vârsta de 8 ani, băiatul a fost otrăvit. Aceşti ucigaşi n-au oare nevoie de lămurire ca să ştie cât de neîntemeiată este superstiţia lor?

Aceşti copii indigeni n-au nevoie de un ajutor, când eu am găsit cadavre de copii în valurile unui râu, fiindcă mama lor avusese nenorocirea să nască gemeni? în urma acestui fapt a fost consultat medicul-vrăjitor. El a aruncat oasele şi a declarat că ambii copii trebuie

să fie jertfiţi crocodililor. Din care cauză, însă? Ei au fost gemeni şi se credea că cineva ar fi „fermecat" pe mama lor. Copiii nevinovaţi au trebuit să plătească aceasta cu viaţa lor.

N-avea oare nevoie de Evanghelie acea femeie care a născut trei gemeni şi care au fost omorâţi toţi trei de cineva, care să-i arate compătimire în durerea ei cea mare? Tot ce avusese i-a fost luat. Soţul a scuipat-o în obraz – una din cele mai grele ofense, care le poate pricinui un indigen altuia; – casa ei a fost arsă şi vesela ei spartă. Eu am găsit-o şezând în cenuşă, cu cenuşă pe cap şi plângând pierderea ei cea mare. Nimeni nu o mângâia; nimeni nu-i adresa un cuvânt de îmbărbătare; numai reproşuri şi înjurături a auzit din partea membrilor familiei ei şi din partea sătenilor.

Oare nu avea nevoie de ajutor acel şef bătrân al tribului Maşuculumbve, al cărui sat a fost ars fiindcă el era considerat ca vrăjitor? Şi ce crimă a comis el? Unul dintre fiii săi murise cu doi ani înainte, tocmai când el lucra într-o mină de aur.

Fiindcă a fost înmormântat la sute de km. de patria sa, nu s-a putut face pentru el un parastas. De aici indigenii au dedus că spiritul mortului s-ar fi reîntors, fiindcă s-ar fi simţit ofensat şi ar fi fermecat un copil dintr-un sat învecinat, pricinuind moartea acestuia. Tatăl însă, era socotit responsabil pentru ceea ce săvârşise spiritul fiului său mort. În consecinţă, satul său a fost ars, şi vitele sale i-au fost luate; iar el a fost exilat din acel ţinut.

Odată, vizitând o misiune exterioară, am fost chemat la un indigen, în ficatul căruia se afla un assagai şi în a cărui coapsă se găsea vârful unui alt assagai. Eu însă n-am putut să fac ceva pentru acest pacient, fiindcă el se afla în tratamentul medicului-vrăjitor, care nici n-a vrut să-mi permită a întrebuinţa un mijloc simplu de dezinfectare pentru rană ca să înlătur muştele.

Dacă nu putem auzi chemări de felul acesta, atunci sigur că vom rămâne nepăsători şi când vom auzi tunete şi trăsnete. O singură plângere mare şi zguduitoare se ridică pretutindeni în ţările păgâne către Dumnezeu. O auzi şi tu?

Însă nimic nu poate fi dobândit pe degeaba; totul costă ceva. Lucrurile obişnuite din viaţa zilnică – hrana, îmbrăcămintea – nu sunt numai plătite cu bani; ci ele cer cugetele, grija şi munca omului. Viaţa noastră din această lume şi posibilitatea pe care o avem de a ne bucura de frumuseţile vieţii şi a avea parte de lucrarea şi de datoriile ei a

costat la fel un preţ; şi preţul pe care l-au plătit a fost un preţ mare. Durere şi ani plini de grijă neîntreruptă şi dezinteresată, iubire şi osteneală ne-au adus aici unde ne aflăm astăzi: – o iubire şi o osteneală pe care nu o putem răsplăti niciodată, decât dacă şi noi vom face ca alţii să beneficieze de lucrurile pe care le-am primit noi. Astfel şi speranţa noastră într-o viaţă care nu se va termina niciodată a fost răscumpărată foarte scump – şi anume cu cel mai înalt preţ care putea fi plătit în cer şi pe pământ: cu viaţa Domnului Iisus, Fiul lui Dumnezeu.

Misionarul, care urmează exemplul Maestrului său, trebuie să înţeleagă că el pune astfel ceva în joc. El face foarte bine dacă se gândeşte mai întâi la ceea ce va trebui să jertfească. În ce constau însă aceste jertfe?

Misionarul trebuie să părăsească patria sa. El nu mai poate participa la întrunirile Comunităţii, şi nici nu se poate reîntoarce în timpul său liber în patrie. Absenţa continuă duce până acolo că cel absent este uitat. În cercul familiei el este tot mai mult uitat. Numai părinţii credincioşi şi iubitori îşi mai aduc aminte de el şi îi dau din când în când o oarecare atenţie.

Tata şi mama mor; fraţii şi surorile, colegii de şcoală şi prietenii însă, l-au uitat repede. În timpul primilor 2 ani este posibil să mai audă ceva din partea lor. Apoi ei fac cunoştinţe noi, intră în cercuri noi sociale şi nu se mai gândesc la el. Dacă este activ, în cele din urmă, cam după vreo 20 de ani în câmpul misionar, el va primi numai rar câte o scrisoare, dacă îl roagă poate câte cineva să-i comunice experienţe din viaţa misionară şi să entuziasmeze astfel şi pe alţii pentru lucrarea misionară. Prietenii săi de odinioară însă nu se mai gândesc nici prin vis să-i scrie vreodată, pentru a-l încuraja şi pe el şi a-i face o bucurie. Ei nici nu se gândesc măcar ce bucurie ar avea el să primească o scrisoare prietenoasă din patrie, prin care să audă ceva despre cunoscuţii săi din trecut. Eu am cunoscut misionari care au fost 20 de ani în străinătate şi care n-au primit cinci ani de-a rândul nici o singură scrisoare, afară de corespondenţa lor de serviciu. Toate legăturile cu patria au fost rupte şi niciodată n-au fost restabilite. Costă ceva a fi misionar!

Fiecare staţiune misionară are şi cimitirul ei unde se odihnesc misionarii. Fiecare câmp deschis Evangheliei are şi morminte în cuprinsul său, care marchează misionarilor ce vin mai târziu direcţia în

activitatea lor. Fiecare mormânt este o dovadă tăcută pentru păgâni că misionarul îi iubeşte; căci: „Nu există mai mare iubire, decât să-şi dea cineva viaţa pentru prietenii săi”. Ioan 15, 13. Dacă un misionar urmează credincios Domnului

Hristos şi dacă este gata să-şi jertfească chiar viaţa pentru duşmanii săi, pentru aceia care nu preţuiesc sacrificiul Mântuitorului, atunci el este pregătit pentru a intra în bucuria Stăpânului său ca să vadă pe oameni salvaţi prin lucrarea sa.

În timp ce Misionarul dă totul, el primeşte totul; şi de aceea are numai câştig. Noi dăm păcatele noastre şi primim dreptatea Domnului Hristos. Noi părăsim patria noastră şi primim o moştenire în oraşul cu străzile de aur şi cu porţile de mărgăritar. Noi renunţăm la căminul nostru comod şi locuim în schimb poate într-un bordei a cărui podea este din pământ şi al cărui acoperiş este din iarbă, ai cărui pereţi sunt din lut şi care are nişte găuri în loc de ferestre. În schimb primim o locuinţă pe care ne-a pregătit-o însuşi Domnul Iisus în „cetatea, care are temelii tari, al cărei arhitect şi ziditor este Dumnezeu”. Evr. 11, 10. Este posibil să ne pierdem numele în această lume; în schimb însă, dacă vom fi credincioşi, vom primi un „nume nou”, pe care nu-l va cunoaşte nimeni, afară de cel salvat. Noi consacram câţiva ani serviciului, o viaţă, care se aseamănă cu iarba şi cu floarea câmpului; şi primim în schimb o viaţă care este netrecătoare.

Lucrarea din câmpul nostru misionar – un ţinut care este aproape atât de mare ca jumătate din Europa – face progrese repezi. Numărul membrilor indigeni a trecut de mult peste o mie; afară de aceştia, mulţi alţii se pregătesc pentru botez. La staţiunea noastră misionară, pe indigenul care doreşte să fie botezat, obişnuim să-l repartizăm într-o clasă deosebită, care primeşte o pregătire pentru botez şi care se adună, în acest scop, o dată pe săptămână. Candidatul la botez rămâne cel puţin un an în această clasă; iar, dacă progresează mai încet în credinţă, chiar şi trei ani, până este botezat şi primit în Comunitate. În anul 1917 au fost pregătiţi pentru serviciul lui Dumnezeu la şcolile noastre misionare aproape 700 de tineri şi tinere. Noi aşteptăm să avem curând un mare număr de indigeni la dispoziţie pentru a răspândi Evanghelia în toată Africa de Sud şi de mijloc.

Indigenii lucrează între semenii lor cu un succes mult mai mare decât noi albii, fiindcă albii nu sunt niciodată în stare să se potrivească în totul cu felul de a gândi al indigenilor. Afară de aceea, învăţătorii

noştri băştinaşi lucrează pentru o plată, pentru care n-ar putea să lucreze niciodată un alb. Această împrejurare micşorează, bineînţeles în mod simţitor cheltuielile pentru răspândirea Evangheliei în ţinutul nostru.

Cu câţiva ani în urmă am vorbit la o adunare de oameni din tribul Zulu, în oraşul Durban din Natal. La sfârşitul predicii au venit mai mulţi indigeni la mine şi mi-au zis: „Misionare, cuvintele tale au fost dulci. Noi ne-am bucurat foarte mult de predica ta. Niciodată n-am auzit solia despre revenirea Domnului Hristos aşa cum am auzit-o astă seară. Noi credem că nu te vom mai vedea în viaţa aceasta. N-ai putea să ne laşi ceva aici, care să ne rămână, chiar dacă cuvintele tale ar fi uitate de noi. Nu există vreo foaie mică, în care am citi lucrurile, despre care ne-ai vorbit? Noi n-am vrea să uităm mângâierea pe care am primit-o în seara aceasta din predica ta". Mai mult de 300 de indigeni în seara aceea erau flămânzi după literatură şi gata să cumpere asemenea scrieri. În timpul acela însă, n-aveam literatură în limba Zulu, aşa că nu le-am putut oferi nimic.

În ţara Beciuoană, mai multe triburi, ani de-a rândul, au cerut să li se vestească solia. În anul 1894, ne-au invitat să venim la ei şi să ne stabilim acolo. În anul 1895 ei ne-au predat pentru începutul lucrării noastre mai multe sate. Până astăzi nu s-a întreprins nimic pentru a împlini aceste dorinţi sau pentru a primi una din aceste invitaţii adresate de atâta timp.

În nordul Rhodesiei şi în ţinutul statului Congo trăiesc milioane de indigeni, care încă n-au auzit nimic despre Evanghelie. Cât de trist este că în acest neam din timpul lui Livingstone, din timpul când Africa a fost deschisă pentru Evanghelie, sunt azi milioane, care încă n-au auzit despre Mântuitorul. Un bătrân indigen, cu numele Temba Temba, mi-a povestit odată că el îşi aduce încă aminte cum a vizitat dr. Livingstone satul tatălui său, când el era încă mic. El spunea că doctorul avea o carte cu el şi a explicat tatălui său că aceasta e o scrisoare din partea lui Dumnezeu. Ei au rugat pe dr. Livingstone să rămână la ei şi să-i înveţe din această carte; doctorul însă le-a zis că el nu poate face lucrul acesta, fiindcă trebuie să înainteze mai departe spre Nord. Le-a promis însă cu siguranţă, că după reîntoarcerea sa în patrie, le va trimite pe cineva, care va rămâne la ei şi care îi va învăţa despre adevăratul Dumnezeu.

„Din copilăria mea", mi-a zis Temba Temba, „am privit mereu

spre drum pentru a vedea dacă va veni învăţătorul. Între timp am îmbătrânit; copiii, nepoţii şi strănepoţii mei au crescut în jurul meu şi acum în cele din urmă, după ce am orbit şi nu mai pot vedea cartea, tu vii la mine cu ea. De ce ai aşteptat atâta timp? Doctorul Livingstone ne-a promis cartea când eram încă băiat. Ea n-a venit decât acum, când am îmbătrânit şi am orbit, aşa că nu mai pot vedea. Acum poţi să înveţi pe nepoţii mei din ea; pentru Temba Temba este prea târziu. Dar, de ce?"

Eu ţi-aş putea arăta, iubite cititor, în Africa un ţinut de 480 mii km. pătraţi, care încă n-a fost vizitat de niciun misionar şi unde încă nu s-a făcut nimic pentru a împlânta stindardul Prinţului Emanuel. Eu aş putea să te conduc apoi în altă parte a continentului întunecat, care este aşa de mare cât Germania întreagă şi unde nu se găseşte nici un singur om care să vestească populaţiei de acolo solia despre apropiata revenire a Domnului Iisus pe norii cerului.

Afară, în câmpul misionar m-am văzut deseori silit să îngenunchez împreună cu conlucrătorii mei şi să rog pe bunul Dumnezeu ca El să mai reţină pe oameni, fiindcă noi nu puteam să îngrijim pe toţi care veneau la noi. Cât timp să mai trimitem însă înapoi pe aceşti oameni care au o aşa foame după solia adevărului, dar care trebuie lăsaţi aşa, fiindcă n-avem pe nimeni care să le aducă această solie?

Nu de mult au venit 5 tineri la staţiunea Solusi. La o depărtare de 1.000 km. ei au auzit prin străini despre lumina care era la noi. O lună întreagă au mers prin nisipul arzător al Africii şi au suportat în drumul lor prin pustiu sete şi alte greutăţi – numai pentru a auzi răspunsul: „Întoarceţi-vă şi mergeţi de unde aţi venit; căci toate locurile în şcoală sunt ocupate". Ei s-au reîntors la păgânismul lor, s-au reîntors în idolatria şi păcatul lor pentru ca să moară fără Dumnezeu şi fără speranţă. Ce răspuns vom da noi oare, când se vor înfăţişa aceşti oameni la judecată, unul după altul zicând: „Eu v-am rugat, să mă primiţi în şcoala voastră, eu am dorit să aud ceea ce vestiţi voi. Eu v-am rugat să-mi povestiţi despre Iisus; însă aşa gol, cum am venit, gol m-aţi trimis înapoi şi n-aţi ascultat rugămintea mea".

Trecând cu 20 de ani în urmă, cu căruţa cu boi prin ţara Beciuoană, indigenii de acolo m-au rugat să mă opresc şi să le vestesc Evanghelia lui Dumnezeu. Bătrânul lor rege, Chama, mi-a zis atunci: „De ce mergeţi la poporul cel sălbatic şi războinic al Matabelilor? Ei vă

vor ucide, dacă veţi veni la ei. Rămâneţi aici şi învăţaţi pe poporul meu". Noi însă am plecat mai departe. De atunci Chama ni s-a adresat deseori şi ne-a rugat stăruitor să venim în ţara sa. El a declarat că ne va ajuta şi că vrea să facă totul pentru noi numai noi să venim şi să vestim poporului său Evanghelia.

Însă vestirea soliei cere jertfe. Cine nu poate să meargă personal, ar trebui să simtă datoria de a da. Cine merge în păgânătate trebuie să sacrifice mult. Aceasta am constatat-o şi eu. Mă gândesc la acele zile când am pornit în regiunea sălbatică din Nordul lui Zâmbezi pentru a începe lucrarea misionară în ţara Baroţe. Aflându-mă în concediu în patrie, am călătorit printr-un număr de comunităţi şi am rugat pe fraţii mei de credinţă să ne dea atâţia bani, de câţi aveam nevoie, pentru a ne putea clădi o casă în acel câmp nou, care să ne apere de ţânţari. Unii au zis: „Voi n-aveţi nevoie de mulţi bani în câmpurile misionare. Voi ar trebui să mergeţi afară şi să trăiţi după cum trăiesc indigenii, să locuiţi în aceleaşi case, în care locuiesc şi ei". Noi n-am primit toţi banii de care aveam nevoie, cu toate acestea am ieşit în câmp. Eu am construit o mică colibă de lut cu un acoperiş de iarbă. Plasa de ţânţari am întins-o înaintea găurilor, pe care le numeam ferestre; furnicile albe însă, au mâncat plasa, astfel încât ţânţarii totuşi au intrat. Apoi am încercat să întindem plasa peste pat; şi aici furnicile au găurit plasa, ă înţarii ne-au înţepat şi noi ne-am îmbolnăvit de malaria (friguri).

Afară de asta, casele noastre de lut nu rezistau la ploile tropicale. Eu am plecat în nişte sate mai îndepărtate crezând că mă voi întoarce încă înainte de a începe ploile. Dar ploaia a început câteva zile mai de vreme, decât am calculat noi. Cu greutate ea lovea în pereţii de lat ai casei noastre. Soţia mea s-a deşteptat şi, îngrijorată de soarta fetiţei noastre ea, s-a dus la patul ei, a luat-o în braţe şi a culcat-o în propriul ei pat. Abia făcuse acest lucru şi partea aceea a casei s-a dărâmat, îngropând patul copilului sub o movilă de murdărie şi lut.

Spaima îngrozitoare din noaptea aceea împreună cu malaria a fost mai mult decât putea să suporte soţia mea. Întorcându-mă două sau trei zile mai târziu, ea mi-a zis: „Hany, eu mă simt aşa de obosită. Îmi pare, că nu mai am nicio putere". Eu i-am zis: „Pleacă la ţărm şi rămâi pentru timpul ploios acolo". Ea însă mi-a răspuns: „Nu, eu nu te pot părăsi".

Scurt timp după aceea ea s-a deşteptat deodată noaptea şi mi-a

zis: „Harry, mi-e frig”. Eu m-am sculat, am luat nişte cărămizi fierbinţi şi unele încălzitoare şi le-am aşezat în jurul corpului ei; acest lucru însă nu părea că îi foloseşte mult. Ea a tremurat din tot corpul o oră şi jumătate. Apoi au apucat-o frigurile cele grozave. Am stat lângă patul ei de vineri până duminică dimineaţa, fără a dormi. Duminică seara i-am făcut comprese reci în regiunea inimii. Inima slăbită a mai bătut o dată, a mai bătut şi a doua oară – şi apoi a încetat; n-am ştiut dacă va mai bate vreodată. Moi n-aveam medic. Distanţa era de altfel şi prea mare pentru a chema pe unul şi chiar dacă ar fi fost posibil să vină un medic, cheltuielile ar fi fost mult mai mari decât le-am fi putut suporta noi din venitul nostru.

Eu am luat fetiţa în braţe şi i-am zis: „Naemi, îmi pare foarte rău, că nu mai sunt în stare să-ţi spun, dacă se va mai deştepta mama, când te vei scula tu dimineaţa”. Micuţa s-a dus la patul ei şi apoi am auzit, cum a rugat pe Dumnezeu, să ţină pe mama ei în viaţă. Dumnezeu a ascultat rugăciunile noastre.

Luni am lăsat că iubita mea soţie să fie dusă într-un hamac la gară, am urcat-o într-un compartiment şi am plecat cu ea în cel mai apropiat spital. Acolo s-a ameliorat puţin starea ei. După ce am rămas însă acolo două săptămâni, mi-a zis medicul că trebuie să o duc la ţărm pentru ca să schimbe aerul. Ne-am suit în tren şi am întreprins acea călătorie de 2600 km. până la ţărm, unde aveam să aşteptăm ajutorul.

La Kimberley soţia mea a putut să se odihnească la un conlucrător, care acum doarme de asemenea în pământul Africii. Marţi ea s-a simţit mai bine. Aici circulă numai un tren în fiecare săptămână. Când a venit trenul miercuri seara, soţia mea m-a chemat la patul ei şi mi-a zis: „Harry, eu doresc să pleci astă seară cu trenul înapoi la staţiunea misionară”. Eu am răspuns: „Iubita mea soţie, aceasta nu pot să o fac. Ăi-am promis că voi rămâne cu tine până ne va despărţi moartea”.

„Acum, însă”, a zis ea, „nu mai am nevoie de ajutorul tău. Gazda noastră se îngrijeşte credincios de mine. De asemenea am şi medici buni aici. Acolo însă sunt băieţii şi fetele noastre pe care i-am strâns la staţiunea misionară. Cine se va îngriji de ei?” „Eu nu pot să plec”, i-am răspuns. Cu slaba ei putere, pe care o mai avea, ea s-a ridicat şi, sprijinindu-se pe coate, mi-a zis: „Harry, tu trebuie să pleci”. Cu o inimă întristată, am împachetat bagajele şi m-am înapoiat în aceeaşi seară cu trenul la staţiunea misionară.

O lună mai târziu soţia mea a vizitat sanatoriul nostru din Cap-Town, unde a fost îngrijită în mod iubitor. Staţiunea noastră misionară se afla pe timpul acela la 30 km. de cel mai apropiat oficiu poştal. O dată pe săptămână sosea poşta şi de fiecare dată îi hi liteim pe un băştinaş la tren pentru ca să-mi aducă scrisoarea. Trenul sosea abia seara; de aceea trimisul meu putea să se reîntoarcă în dimineaţa următoare, fiindcă ţinutul acela era primejduit din cauza leilor. În dimineaţa respectivă eu îl aşteptam totdeauna cu mare încordare.

Din săptămână în săptămână ştirile au fost mai favorabile. Soţia mea mi-a scris chiar despre planurile ei. Ea îşi arăta dorinţa ca eu să fac o mică grădiniţă în apropierea casei noastre şi ea să aducă apoi câţiva trandafiri, care să-i amintească de iubita noastră patrie.

Într-o dimineaţă a venit trimisul meu cu scrisoarea obişnuită; a adus în acelaşi timp şi două telegrame. Am deschis-o pe prima. Ea sună: „Soţia ta a recăzut în friguri”. Apoi am deschis pe a doua şi am citit: „Soţia ta a murit ieri de friguri. Astăzi după masă înmormântarea. Condoleanţe”.

Fetiţa noastră era acolo singură, când a murit mama ei. Plină de durere ea a trebuit să vadă cum sicriul a fost coborât în mormânt. Ea a crezut, că nu poate să părăsească pe mama ei. A sărit la marginea mormântului şi a strigat: „O, mamă, de ce m-ai lăsat singură pe lume?” Soţia mea, după ce a ştiut că nu mai există speranţă de a fi salvată, îmi scrise următoarele: „Îngrijeşte-te de Naemi; rămâi la staţiunea misionară şi fă tot, precum ne-am propus să împlinim voia lui Dumnezeu”.

Când am vizitat pe fiica mea la şcoală în patrie şi mi-am luat „rămas-bun” de la ea, mi-a zis: „Tată, ştii unde ne vom vedea data viitoare? Acolo, pe acel vechi platou, unde porneşte drumul în interiorul Africii”.

Ea doreşte să se reîntoarcă cu bucurie acolo, pentru a ajuta la terminarea acelei lucrări, pentru care şi-a dat viaţa mama ei.

Eu am dat banii mei, puterea mea şi pe soţia mea în scopul acesta şi vreau să mai sacrific restul vieţii mele pentru a termina lucrarea, pe care mi-a încredinţat-o bunul Dumnezeu. Dorinţa mea este că fiecare cititor al acestor rânduri, să-şi pună şi dânsul întrebarea: „Doamne, ce vrei Tu să fac eu?” Fapt. 9, 6